ANUL XXI
1
(819)
Simbătă
7 ianuarie
1978
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

CERTITUDINI

Certitudini... Acesta este cuvîntul definitoriu pentru starea de spirit a națiunii române la începutul unui nou an. Acesta este cuvîntul la a cărui consacrare drept adevăr fundamental al existenței noastre și-au adus cu devotament contribuția, de-a lungul anilor, urmînd ferm politica partidului, toți oamenii muncii de la orașe și sate, animați de dorința de a situa mereu România pe drumul progresului și prosperității.

Certitudini !

Acesta este cuvîntul ale cărui rădăcini le aflăm în consecvența cu care, de-a lungul deceniilor s-a afirmat tot mai viguros industria socialistă — temelia vitală a progresului multilateral al patriei.

Certitudini.

Acesta este cuvîntul ale cărui rădăcini le aflăm puternic implantate în solul generos al cîmpiilor române care au rodit, an de an, tot mai bogat, cunoscînd, prin munca laolaltă a oamenilor, prin introducerea largă a cuceririlor științei și agrotehnicii înaintate, metamorfoze neimaginate altă dată.

Certitudini !

Acesta este cuvîntul care își află argumentul hotărîtor al sensului său definitoriu pentru realitatea românească de azi în contribuția patriotică a oamenilor de știință și cultură, a tuturor celor care și-au pus ideea, inteligența, talentul în slujba cutezătoarelor idealuri asumate de poporul nostru în anii de după eliberarea țării, în cele trei decenii de existență republicană a ei.

Certitudini.

Acesta este cuvîntul definitoriu la a cărui înălțare pe soclul prezentului au contribuit, ca niște ctitori veritabili, eroica noastră clasă muncitoare, oamenii muncii de pe ogoare, intelectualitatea țării.

Certitudini.

Acesta este cuvîntul care definește starea de spirit a națiunii române și a fiecărui fiu al ei, realitate vie a prezentului socialist pe care o datorăm politicii clarvăzătoare a Partidului Comunist Român, la a cărei împlinire s-a angajat cu inepuizabila sa putere de muncă întregul popor, politică ce a cunoscut în anii de după Congresul al XI-lea al partidului cuprinderi social-economice și morale demne de previziunile cele mai avîntate ale marilor fii ai patriei.

Asemenea gînduri, asemenea sentimente le-a nutrit, ca un singur om, poporul nostru, luînd cunoștință cu emoție, la cumpăna dintre ani, de mesajul adresat de Anul nou, de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, președintele republicii. Gînduri și sentimente izvorîte din mîndria de a ști că sărbătorirea anului nou coincide cu sărbătorirea unui an deosebit de bogat în realizări economice și sociale, în evenimente naționale de profunde semnificații pentru ziua de azi și de mîine a țării. Îndeplinirea și depășirea prevederilor planului pe 1977, ritmul de peste 11,5 la sută de creștere a producției industriale, producția agricolă satisfăcătoare, deși condițiile naturale nu au fost dintre cele mai prielnice, sporirea avuției naționale și, ca o consecință, ridicarea nivelului de trai, măsurile de perfecționare multilaterală a conducerii economiei, a societății, afirmarea în viață tot mai puternic a democrației socialiste, cultivarea emoționantă a respectului pentru tradițiile de luptă și gîndire progresistă ale țării — și cîte alte realități economice și spirituale ale anului ce s-a încheiat de curînd nu s-ar putea adăuga — propun, laolaltă, un tablou convingător al României socialiste.

Încununînd un an de muncă și de împliniri, sinteză strălucită a drumului parcurs, mărturie elocventă a aplicării neabătute în viață a istoricelor hotăriri ale Congresului al XI-lea, Conferința națională a partidului, evenimentul politic cel mai important al anului, desfășurat în ultima lună a acestuia, a propus oamenilor muncii de la orașe și sate un mobilizator program de măsuri, deschizînd o perspectivă luminoasă înfloririi continue, multilaterale a patriei, lansînd chemarea revoluționară a asigurării saltului de la acumularea cantitativă la o calitate nouă, superioară în întreaga activitate de construcție socialistă. Prefigurîndu-se astfel drumul ferm, dialectic, al certitudinilor de azi și de mîine ale țării.

Nicolae Dragoș

Continuare în pag. a 2-a

An nou

Încă o dată un an pe planeta Pămînt și poate că în uriașa petrecere universală cineva a celebrat întîmplarea aceasta aprinzînd o lumină în infinit.

A mai trecut un an de liniște pe planeta Pămînt. A fost liniște pentru muncă, liniște pentru gînd și destul de multă liniște pentru visare ca să putem păstra acea duminică a simțirii cînd omul privește la stele înălțînd, din toată puterea făpturii sale, ca o ardere uriașă, dramatica sa întrebare spre infinit.

A mai trecut un an de pace pe planeta Pămînt și în oameni a ars destul de multă iubire pentru ca din uriașa petrecere universală cineva să-i zărească cu aceleași nimburi de aur deasupra creștetelor.

Și poate că lucrul acesta, din toate, trebuie iarăși să ni-l dorim : răgazul de a ne reaminti că lumina o avem de la soare, că pămîntul ne mai ține în brațe și încă ne mai hrănește, că putem înșira mărgelușele de la crestenea ierbii, răbdarea din pietre și rădăcina din arbori, că în armonia naturii încă de la obîrșii există modele perfecte pentru morală și pentru afecte, pentru felul în care un om poate fi mulțumit în centrul preocupărilor sale, în mijlocul familiei sale și în pămîntul patriei sale, acolo unde există repere, unde există sprijinul unei necuprinse tradiții, umărul unui prieten și chemarea unei iubiri, singurul loc în care adevărul poate fi cauza sfîntă în numele căreia se poate muri.

Să ne dorim, așadar, întîmplarea aceasta : să slujim adevărul cu toate puterile noastre pentru ca libertatea, acest cuvînt comun deopotrivă pentru istorie și pentru oameni, să aducă mereu în mijlocul nostru acea duminică a simțirii cînd, într-o reculegere absolută, lumea să vrea să asculte bătăile muncii, imnul poeților și rîsul unui copil.

Sânziana Pop

Trei poeme despre viitor

1. Viitorul simplu seamănă cu un avion care a decolat ieri cu medicamente spre țara îndepărtată — unde acum se cutremură pămîntul — ca să ajungă mîine în zori.

2. Viitorul compus vulește într-un ou pe care cosmosul întreg îl clocește de miliarde de ani.

3. Viitorul adevărat este o lumină ce obsedează toate lucrurile geloase că ele nu sunt însăși lumina.

Gheorghe Pituț

Gînduri pentru anotimpuri de mîine

Amorful pierdut în lut e o obraznică provocare a sculptorului. Aparenta absență totală a formei (sau forma în ascunzișurile ei) e însăși tentația zămislirii. Oare de ce neînchegatul, neterminatul — și chiar ne-începutul ! — ne iscodesc, ne cheamă, ne pălmuiesc și ne îmbrățișează ?

Îi purtăm o revoltată ură imperfecțiunii (poate și de aci disprețul pînă și în intonație : „neisprăvitule“ ?) — deoarece, de cînd natura ne-a numit pentru întîia dată (cu jumătate-gură !) **oameni**, războiul cu dinsa, cu imperfecțiunea, e cea care ne mobilizează întreaga ființă, în urgia acestei încăierări ce se numește preistorie și istorie și viitor. Urgie, zic, căci această firească și neprihănită înfruntare a amorfului — demiurgică ipostază a omului ! — această asudată și însingerată și curată fericire, este urgia în care ne antrenăm, ca omenire, pentru răsviitor, acel anotimp îndepărtat, în care vom împresura cetăți și mai grele de cucerit, decît cele luate azi cu asalt sau trudă înceată. Ține de sfera unei utopii nu pesimiste, ci optimist-revoluționare prezumția, că Omul, după ce-și va face rînduială pe deplin dreaptă în casa lui : Pămîntul — își va alege alte dueluri cu amorfui, cu imposibilul, alte bătălii, pe măsura lui de atunci, de apoi, deci pe măsura omului mai bun mai deștept, mai profund... Comunismul nu va fi o poiană a lîncezelii, ci rampa de lansare spre mai-greu...

Perenitatea și efemerul sînt frați siamezi ; unul nu ar putea exista fără celălalt... Răsfoind și citind sute și mii de pagini de beletristică, mă trudește gîndul viitoarei bibliografii a acestui secol. Parcă văd cu ochii minții rafturile electromagnetice din mileniul următor, cu butoane pe secole și decenii, sau pe pătrare de veac, cine știe, și imi pun întrebarea : ce nume de autori și ce titluri de opere se vor fi așezat în acele benzi ale memoriei istorice ? Prin comparație cu ce anume se va putea stabili, ce pondere de adevăr despre anotimpul nostru timpuriu înmagazinează fiecare din scrierile noastre ? Cine va fi arbitrul, care va juxtapune imaginea literară a lumii cu cea din statistici, procese verbale, foi ale maternităților,

Bodor Pál

Continuare în pag. a 6-a

În pagina a 3-a,
ancheta «Luceafărului»
DE CE PUBLICAȚI RAR?
Scriitorii Sânziana Pop, George Bălăiță, Iulian Neacșu, Horia Pătrașcu și Nicolae Velea pledează pentru exigență și calitate, pentru respectarea adevărului artistic în opere reprezentative pentru stadiul actual al culturii contemporane.

INSTANTANEE

Autografe

Citeam deunăzi, în curioasa carte a lui Giovanni Papini în tandem cu poetul Domenico Giuliotti, **Dizionario dell'oma salvatico.** I, A-B, Firenze, 1923, că Rudyard Kipling ar fi dat „cea mai frumoasă lecție anoștilor colecționari de autografe“. Cică unul, aflînd că i se plătea marelui romancier de către editori neobișnuit de ridicata sumă, un șiling de fiecare cuvînt, i-a trimis prin mandat poștal trei șilingi, cu rugămintea de a-i expedia în schimb trei cuvinte. Ilustrul solicitat i-ar fi satisfăcut dorința, scriindu-i : „Ești un imbecil“. Autorii nu ne spun dacă a și semnat mesajul, achitîndu-se așadar cu asupră de măsură !

O altă anecdotă ne-a lăsat istețul peregrin transilvan, Ion Codru Drăgușanu, într-una din scrisorile lui din Paris, cu data „faur 1844“ : Ca să exemplifice renumele lui Chateaubriand în „Francia“, el ne spune :

„Acest autor mare e atît de respectat, încît autografele lui, fie cît de puerile, acum, în viața lui, se vînd public cu cîte cinsprezece franci unul.

Șerban Cioculescu

Continuare în pag. a 7-a

DIN CARTEA CU PRIETENI

Al. Căprariu

În pomul meu cu alăute, Sandu Căprariu urcă sub forma unei corzi de viță de vie. Cine mă iubește imi știe iarba de leac. Vechi prieteni, ca două cruci pe aceeași creastă de biserică, stăm cu brațele întinse și pentru porumbei și pentru corbi. Și stind noi așa chiar din fragedă tinerețe, un prost care nu s-a născut la timp ca să fie paznic de închisoare, a umblat cu cuțitul prin pînza destinului nostru, rotund și ascuțit. Vreau să spun că amîndoi avem călciiele tăiate de ghilotina zilei de ieri, dar n-am învățat să ne ferim degetele de ghilotina zilei de mîine. Spiță ticăloasă, din neamul lui „mi-e foame, n-aveți ceva de băut ?“, ne-am pomenit pe lume răi de aur și buni de tablă cu solzi, din aia din care se croiesc cocoșii de pus în vîrful caselor, ca să asculte vorbele scuipate pe horn și să se-nfrățească-n neliniște cu gnomul verde al serilor de aprilie.

„Auziți ? Auziți galopul ciudat / al nu știu cui prin ierburile ninse de lună ? / Auziți ? Auziți cum respiră prelung / acel nu știu cine la marginea lacului. / Dar cum ? Nu-l vedeți ? Acum își apleacă / obrazul viril și frumos și-ntristat / către-mpăcarea din ape / și-adînc se privește în chiar ochii săi / voind să-și citească în suflet. / Acum ascultați ! N-auziți ce suspin / venit de milenii se stinge în el ?“.

Sandu Căprariu e singurul om în care **am văzut cu ochii mei** cum moare tinerețea într-o singură clipă. Asta a fost de mult, într-un an trecut în bubă coaptă, într-o seară plină de rîie. A fost într-o vreme acoperită de un frig de cretă, o vreme în care, cum spune Pirandello, unii „își vedeau de interesele lor în paguba altora“. Distanța între acum și atunci se măsoară cu o cîmpie topită-n floarea-soarelui. Îmbrincit cu colții numai spre ceasuri dureroase, Căprariu a ales catifeaua nisipurilor, aceea pe care se scriu, zice el, povești nemuritoare : „....Eu scriu așa, mai pe-ndelete, / Și numai cînd nu am scăpare / De-o tainică și aspră sete / De arderi mari, ucigătoare. / Și cînd așa, mai pe șoptite / Cum plopul freamătă la drum / Cînd vechi, lunatice ispite / Fantasme iscă, lungi, de fum / Și scriu pînă iubirea spune / Cu glasul ei sărbătoresc / Să piară toată-n mari ge-

Fănuș Neagu

Continuare în pag. a 6-a

Un eveniment editorial: EMINESCU
OPERE, VOL. VII

Nu încape îndoială că adevăratul, marele eveniment al anului literar 1977, în ceea ce privește edițiile critice, îl constituie apariția volumului VII din opera lui M. Eminescu. Volumul, tipărit la Editura Academiei R.S.R. apare sub egida Muzeului Literaturii Române în colaborare cu Secția de științe filologice, literatură și artă a Academiei. Colectivul de redacție sub a cărui îngrijire apare acest volum este alcătuit din Petru Creția, coordonator, stabilirea textului și a variantelor, Dimitrie Vatamaniuc, comentariile și notele de istorie literară, Anca Costa-Foru și Eugenia Oprescu, descifrarea și transcrierea literară a textelor. În calitate de colaboratori externi și-au dat concursul Dumitru D. Panaitescu și Amita Bhose (India).

În vederea realizării unei „avancronice“ editoriale pentru cititorii noștri, am inițiat prezenta discuție cu membrii colectivului de cercetători ai Muzeului Literaturii Române ce și-au dat contribuția la apariția monumentalei ediții. Întrucît volumul se deschide cu studiul *Perpessicius și romanul ediției integrale a operei lui Eminescu*, semnat de Al. Oprea, directorul Muzeului Literaturii Române, prima întrebare, firește am adresat-o domniei sale :

— *Stimate tovarășe Al. Oprea, subliniind în chip deosebit caracterul profund național al inițiativei instituției pe care o conduceți, anume inițiativa de a continua nobilul efort de editare integrală a operei lui Eminescu, desigur, vă inscrieți direct pe linia nepreținutei activități de editor a lui Perpessicius, care, cum bine se știe, a publicat primele șase volume din monumentala ediție. Vă rog, deci, să faceți citeva precizări din acest punct de vedere.*

AL. OPREA: Cu volumul VII se reia ediția monumentală Eminescu din punctul în care a fost întreruptă, odată cu moartea neuitatului Perpessicius. Așadar, este vorba de o acțiune ce se înscrie în albia inițiativei generale de editare critică integrală a operei poetului nostru național. Datorită pauzei de 14 ani ivită între apariția volumului VI și a volumului VII, evident a fost necesară reconstituirea „romanului“ ediției Perpessicius, „roman“, ce se desfășoară între anii 1939—1963. Fiind vorba de o ediție monumentală, riguros științifică și integrală, prin fapta sa Perpessicius, dă conținut real unei aspirații, avînd adesea caracterul unei adevărate himere, nutrită de toți editorii lui

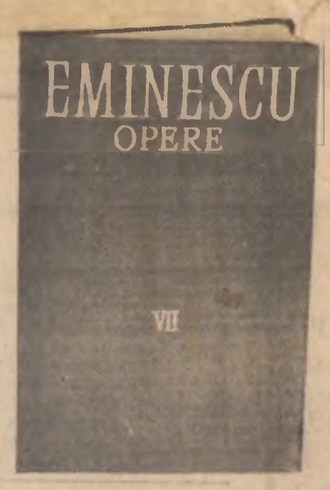

Emniescu de pînă atunci. Am spus deci că ilustrul cărturar a făcut pasul decisiv din domeniul visului în acela al realității. Se remarcă mai întîi faptul că ei propune o viziune integratoare, unitară asupra operei lui Eminescu, dacă ne gîndim că organizarea într-o ediție *omnium variarum* a acesteia, în concepția lui Perpessicius, vizează capitolul antumelor, apoi capitolul postumelor și, în sfîrșit, capitolul iin care se circumscrie ipostaza folclorică a creației eminesciene. Situația este, din toate punctele de vedere, excepțională, întrucît — caz unic în istoria literaturii române și, poate, în literatura universală — opera lui Eminescu rămîne închisă în paginile manuscriselor. Ea nu a fost niciodată,

Nicolae Ciobanu

Continuare în pag. a 6-a

ANUL LITERAR 1977

Publicistică, memorialistică, reportaj

Floră spontană

Iteratura ne surprinde adeseori prin faptul că ia naștere acolo unde nu era „programată“. Urmărind cu totul alte scopuri decît cele pur estetice — de exemplu, să-și reconstituie cît mai exact biografia, să-și spună cuvîntul într-o problemă de importanță colectivă, să descrie țări îndepărtate etc. — autorul în cauză apelează „instinctiv“ la mijloace artistice și își pune astfel în valoare un talent literar latent sau, pur și simplu, ignorat în acel moment. Și se întîmplă ca de multe ori, tocmai în asemenea momente de depășire a inevitabilului narcisism stilistic generat de excesiva profesionalizare, inspirația să se desfășoare mai îndrăznet ca oricînd, cuvîntul să capete o forță de convingere neașteptată.

Printre cărțile din această categorie apărute în 1977, un loc aparte ocupă **VIAȚA CA O PRADA** de **Marin Preda**, retrospecție de o melancolie senină asupra anilor formării ca scriitor. Asemănătoare, în multe privințe, cu **Foamea** lui Knut Hamsun — același sentiment că literatura reprezintă o „salvare“, aceeași stare de semihalucinație, provocată însă, la scriitorul român, nu de o extenuare fiziologică, ci de un fel de beție a descoperirii orașului — **Viața ca o pradă** se ridică mult deasupra condiției de simplă confesiune, astfel încît, dacă vrem cu orice preț s-o numim „document“, trebuie să-i adăugăm imediat calificativul „existențial“. Și aceasta pentru că, în paginile ei, datele propriu-zise despre viața politică și literară din epocă — în fond, ușor de găsit și în alte cărți, de factură strict documentară — sînt gîndite și, mai mult decît atît, **trăite** la cea mai înaltă tensiune a curiozității intelectuale și a sensibilității.

Concepută cu totul altfel, și anume ca o autobiografie sistematică, exactă, de tip universitar, „lucrarea“ lui **Iorgu Iordan**, intitulată **MEMORII**, deține, la rîndul său, o valoare literară, datorită simplității elegante a exprimării, datorită realismului sau, mai bine zis, modestiei și

Alex. Ștefănescu

Continuare în pag. a 6-a

56645

cronica literară

FLORIN MUGUR: „Piatra palidă"

Un poet adevărat, în toată puterea cuvîntului, se vădește a fi Florin Mugur, care și-a făurit, cu inteligență artistică remarcabilă, sensibilitate foarte ascuțită și lăudabilă perseverență, un univers liric al său, neconfundabil, plin de semnificație.

Volumul *Piatra palidă*, curînd apărut, cuprinde, pe lîngă multe piese noi și altele din culegerile anterioare, cele mai substanțiale : *Cartea regilor* (1972) și *Cartea prințului* (1973), oferind astfel prilejul citorva reflecții asupra operei realizate de autor pînă astăzi.

Titlul *Piatra palidă* aparține unei poezii nereproduse, care se găsea în *Mituri* (1967). Sensurile, explicitate cam sumar acolo, sînt adîncite acum și integrate într-o viziune bine structurată, coerentă despre sine și lume.

Florin Mugur își asumă condiția de cîntăreț predestinat al existenței fragile, paupere, fără culori aprinse și strălucire, victimă ușoară brutalității și cruzimii, supusă necontenit terorilor, învățată cu ele, fericită, cînd poate gusta, măcar fărîmele bucuriilor celor mai elementare. A-ți dezvălui eul, pînă în intimitățile acestea umilitoare, este o formă de autentic curaj poetic, cunoscută fiind dispoziția curentă a fanteziei către compensații. Ne imaginăm astfel măreți și sublimi, sau chiar atunci cînd sîntem biruiți, aureolați de nefericiri tragice. In versurile lui Florin Mugur, poetul nu are darul să opească rotirea firmamentului, sorii și planetele din mersul lor cu puterea cuvîntului său vrăjitoresc, făuritor și nimicitor de universuri. Fulgerele nu-l ascultă, nici ploile și vînturile. El domnește peste o curte mizeră de „iepuri șchiopi" și ciini care au un ochi cu albeață, nu știu să latre și mor otrăviți. Părinții l-au făcut „tremurînd", aparține seminției răspîndite de tremur în lume, prelungind astfel trupurile lor dulci și, dacă vrem să știm, „tremură încă și azi". „Degeaba pune milă în somn", a învățat de la mare „ceea ce face ea zile întregi, doar să se retragă". Orgoliul lui scrie versuri muritoare. „Abia se ține pe picioare, domnule — / cade mereu în locul misterios / dintre cele două accese de nervi ale zilei". Cere atît : „voie, să fluiere încet". Muza îi e „slabă, slabă", „săracă" și înzestrată drept lux „doar cu biata ei poșetă vinețiie". Un întreg univers clorotic o însoțește : „O sută de fetițe palide", „guri încleștate de inși palizi", „buze, devenite palide", „flori pale", niște zei „lîngă sîrme căzuți, morți și livizi". Ceasurile miros aici a „bani vechi de hîrtie", „sînt de lemn moale, de mătase", cu clipele holbate ca ochii unor bătrîni. „Balamalele ușilor își pierd și ele consistența, închizîndu-se doar noaptea, delicat, asemeni subsuorilor de copii. Fericirea e reductibilă la foarte puțin : dragostea fetei palide, blîndețea laptelui sau prospețimea unei farfurii cu cireșe.

Originalitatea acestui univers o dă convertirea lui mirifică după tradiția ancestrală care face din orice ins, oricît de umil, un „prinț" sub harul sărbătoresc al „cărții". Cu ea în brațe, poetul execută dansul extatic, care exprimă bucuria iluminaților. E răspunsul străvechi. La întrebarea : „Cum să fii scund și caraghios / și cu barba ca un văl de mireasă / și cu ochii albaștri // și cum să fii bătrîn / și cu hainele ude de lacrimi / și cum să țopăi totuși fericit ?" Iată explicația, de o simplitate dezarmantă descoperită în aceeași transmisie ereditară anxioasă : „Pe patul meu / dansează beat bătrînul prinț / cu cartea-n brațe // Îi șiruie udă cămașa pe umeri / îi piuie nasturii veseli — / el țopăie plin de scîntei și de țepi... // ...Și nu-mi mai e frică și nu-mi mai e frică / Ce fraged e ! Capul meu trist și muncit / îndrăznește să rîdă" (*Dansul cu cartea*).

O atare transformare miraculoasă laicizează „harul" biblic identificîndu-l cu înnobilarea interioară, totală, săvîrșită de actul creator, artistic. Florin Mugur găsește numeroase mijloace spre a glorifica o asemenea ipostază lirică, exaltînd rîebunia sfîntă a poetului, dăruindu-i însignele majestății și fixîndu-le splendoarea fără preț, de o natură totodată derizorie, printr-o fină ironie melancolică: „El, iscoada suspinului / de după soba / casei de rugăciune // el iscoada bătrînilor care pier / cu gurile negre de ursi / încleștate pe-un ultim cuvînt — // o, marile cețuri / ale poemelor lui / regale" (*Regele Ioan*). Prințul trece trist cu cartea, pe ale cărei pagini se depune o impalpabilă ninsoare de fluturi, făcînd-o grea ca plumbul. (*Strofa*) Îl sperie doar „zgomotele mici / săruturile pilpiind în lemne / suspinul moale în pahar al apei // piriiturile din pepenii gigantici / în care se dărîmă lumi roșii" (*Personaj*). „Doarme noaptea-n grajduri, pierdut, cu ceafa blondă / pe bibliile pline de gîngănii // El doarme printre caii cu aripile strînse / și printre cărți imense arzînd mocnit în fir / Și poate că-ntr-o bună dimineață / va fi ucis de-un general bătrîn" (*Prințul*)

Simbolistica întrețesse ingenios universuri sacre, bătrîne cu o contemporaneitate jurnalieră ingenuă, încrezătoare, urmărită însă adesea chiar și inconsistent de amintiri atroce.

Poetul trăiește magnificiența orelor de iubire și „fata pe jumătate nebună" i le dăruie la temperatura ardentă și devotiunea totală a miresei din „*Cîntarea cîntărilor*" : „Sluga ta, prințule / să-mi iei auzul / să nu te mai aud / să nu mai fii" (*Descrierea fetei*). Capul său august „e-o urnă / cu cenușă de argint". Poate spune : „suveran al tristei lebede / uruie lin sub picioarele mele / enorme mașini ale sfîntimei... // viața mea arde — / ce să fac eu cu luna voastră înghețată ? / O răsuflare doar, și s-a topit" (*Ioan*). Sînt însă vorbe fără șir, fiindcă, în egală măsură, vin să-i risipească scurtele crize de atotputernicie închipuită și să-l aducă pe pămînt.

Prințul nepăsător de altădată își dă seama că este acum „regele Ioan", la numele căruia a fost adăugată, nu întîmplător, porecla „fără țară". În clipele de luciditate vorbește suveranul pe care l-au părăsit aliații și a fost mereu înfrînt. Cu armatele spulberate a trebuit să coboare pînă acolo încît să-și înfeudeze papei regatul și să cedeze parlamentului autoritatea. La pluralul majestății își mărturisește nevolnicia : „Cît despre noi, spunem lîngă brîndușe vorbe lenețe / spunem și noi : ce sîntem, ce sîntem ? / Un fel de fantomă a fugii..." ; „Pe jumătate nebun / crinul gol / în sicriul de sticlă // O, de durere / mina noastră taie iarba". „Ni se cam termină domnia, spunem / dar nu sîntem nefericiți. Nu rîndunicile / decid — chiar dacă mor, nu rîndunicile". „Prințul cu lira" coboară în pămîntul umed, unde „viermii" urcă pe cele șapte corzi ale instrumentului său, care „tremură" și „tace". Fala iluzorie desemnează însăși condiția poetului, certat astfel pentru jalnica lui mîndrie seniorială : „Te-ai găsit și tu prinț / Ce fel de prinț ? / Cenușă, tronul tău — / suflu și zboară... // Prinți ca tine / o mie pe lume / cu cămășile / roase de brumă // Unde-s regatele voastre / păcătoșilor ? / Pretutindeni în văile tinere tronuri / risipite ca vrăbiile" (*Poetul*) Cu eleganță princiară adresează în același spirit o umilă rugă către critici, invocînd ironic drept scuză arta sa, a „fricii" : „E-o primăvară cu fantome. Tine / în stăpînire șapte duburi de poet / Ridicați armele, ființi-l bine / va trebui să-l omoriți încet" (*Veche baladă despre prinț*).

Dar nu greșește oare Florin Mugur făcîndu-se exponentul dezarmării și făcînd apel la sentimente ca îndurarea, mila ? Găsesc că dimpotrivă. Poetul descoperă o formă lirică proprie, subtilă, foarte eficace însă de a denunța ferocitățile, violențele și terorile veacului. Cite un vers le amintesc adesea prin raccourci fără să atenueze virulența răului, ba aș spune amplificînd-o prin sensibilizare : „Spionul / comandantului / spionul / ofițerului de stat major / al ușierilor / al gardienilor de la marile porți / și umbra spionului / are la rîndul ei umbră / iar umbra aceasta are spionul său..." (Oswiecim) : „Au fost umili copiști și caligrafi / jos, la arhiva / îngerilor fricii / au dat din cap, au dat din cap, au dat din cap / îngerii fricii pilpîiau din aripi, / le șopteau moarte, ei scriau cu grijă..." (*Epitaf*). Pe nesimțite, lirismul acesta crispat devine grav și izbutește să înalțe un patetic elogiu spiritului martirizat în flăcările holocaustului ultimului război : „Noi avem doar noaptea / cînd ne tragem în casele mari și-ntunecoase / miros de rază plutind / pe imensele obiecte / ale bătrînețiii / și ascultăm cum aleargă furnicile roșii, imense / și ascultăm cum cad hîrtii pătate cu cerneală / de pe mesele filozofilor / Și spunem : sărutare, noapte puternică — / să stăm cu fața-n sus, în întuneric / și sărutare, spunem, sărutare, bătaie de clopote / sărutare, filozofie / a stelelor nopții / și sărutare, spunem, sărutare — / pînă cînd lacrima / primejdioasă, clătinată, lacrima / cade pe nervul cel mare al viețiior noastre / și totul se face fără foc tînăr și hohot de plîns" (*Regele Ioan*).

Riscul liricii lui Florin Mugur este ca, alergînd pe o sîrmă foarte subțire, întinsă bine de-asupra pajiștilor gingășiei, să nu cadă și să adoarmă ametită printre brîndușe. Pasul rămîne, din fericire, aproape întotdeauna sigur. Cînd apare primejdia alunecării în duioșie minoră, notația crudă restabilește echilibrul. Mina, „o stea stinsă", „o stea căzută", ajunge îndată „o bucată de metal din care se fac gratii lungi și cuie". Cărbunii „vijlie", sînt „negri de furie", au, slavă Domnului, „fețe lungi și triste", „frații cărbuni, frații tăi orbi, cărbunii". Cînd o ninsoare amenință să facă feeric peisajul, poetul are la timp prevederea să remarce că „cerul e plin de ace" ca un „spital nebun". De cele mai multe ori, operațiunea aceasta a echilibrării mersului pe sîrmă revine ironiei. Blîndă, la Florin Mugur ea își păstrează atita gust amar încît să opească zaharisirea cuvintelor. Zeița sinuciderii se lasă recunoscută după „rîsul ei ieftin și minusîle de ață". Ariciul, asvîrlit pe terenul din spatele casei, e „un domn care și-a lăsat lanterna și meprobamatele în buzunarul „poetului". Acesta redevine, cum pleacă iubita, rău și „asemănător", În orașul sudic, care i se refuza, „pocneau lacăte negre și roz și aurii, se zăvorau centuri de castitate".

Dulcegăriile n-au fost totuși evitate complet. Cîte un pas greșit mai poate fi surprins : privirea „sînge", „plin de lacrimi în orașul ploios", părul povestului închipuie „o aureolă de nervi divini", asinul „alb ca zăpada" are „frîie de cristal". Mai des, intervine o anume prețiozitate, care se lasă recunoscută în metafora lucrată, nespontană : „pleacă soarele / și trage după el un lanț de munți / ușori aerieni ca păpădiile". Norii sînt binecuvîntați cu formula vădit căutată „laudă bunelor animale de aburi / care se mișcă pe cer". Cît privește reținerea unor bucăți din alte volume, am fi preferat splendida „liniște", precum și „Prieten", „Etaje" (*Cartea regilor*) „Moment senin", (*Cartea prințului*) chiar unor versuri mai noi ca : „Ifigenia", „Plîngerea fetei pe jumătate nebune la moartea iubitului", „Valea Podului" sau „Lebăda".

Ov. S. Crohmălniceanu

Certitudini

Urmare din pag. 1

Certitudini ce își află, în primul rînd, garanția în existența unui om nou, cu o conștiință nouă, cu un profund sentiment al apartenenței sale la un popor și o societate pe deplin responsabilă de actele sale, a unui om care, trăind într-un spațiu geografico-istoric precis și militînd pentru afirmarea liberă, independentă și suverană a acestuia, acționează, totodată — diriguit în convingerile și actele sale sociale de politica partidului — pentru afirmarea pe planetă a unei lumi a păcii și colaborării, a încrederii între popoare, a unei lumi în stare să se ridice prin munca si faptele sale la înălțimea marilor izbînzi ale gîndirii și creației umane ale acestui secol.

„Sînt pe deplin încredințat — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în mesajul de Anul nou — că și în anul ce vine întregul nostru popor va acționa cu toată hotărîrea și abnegația, sub conducerea partidului, pentru realizarea acestor țeluri măreț, că, prin perseverența și elanul lor revoluționar, toți oamenii muncii se vor dovedi la înălțimea marilor răspunderi pe care istoria le pune în fața generațiilor de astăzi ale României socialiste". Citim aceste gînduri izvorîte dintr-o mare încredere în poporul al cărui mare fiu este, aceste gînduri rostite de secretarul general al partidului — căruia întreaga țară i-a urat cu unanimă dragoste un tradițional „La mulți ani", în pragul aniversării a 60 de ani de viață și 45 de ani de activitate revoluționară — cu acel luminos și demn sentiment la a cărui afirmare am contribuit cu toții : cu sentimentul certitudinii.

CARTEA DE DEBUT

Un roman despre viață

Pe autorul romanului **Nimeni nu rămîne singur**, apărut la Ed. „Scrisul Românesc" din Craiova în 1977, N.D. Carpen, l-am cunoscut din citeva tentative de colaborare la **Ramuri.** Oltean din satul Carpen pe care și l-a luat și ca pseudonim (nume real: N. Dițoiu), romancierul de astăzi nu e la prima sa carte. A debutat cu o plachetă de versuri, **Veștejitele file,** acum trei decenii, a publicat acum zece ani un volum de reportaje, **Urme și poteci,** căruia i s-a adăugat, în 1969, alt volum de reportaje, **Pe urmele Mioriței.** Temperament liric, N.D. Carpen a făcut, pînă la primul său roman, o lungă ucenicie, exercitîndu-se îndeosebi ca prozator al lumii exterioare, etapă necesară de trecere spre roman al cărui obiect e mai ales lumea interioară.

Nimeni nu rămîne singur ar fi vrut să fie, aceasta e prima impresie, un roman pasional-senzațional în formula obișnuită a genului. Cu rare abateri, autorul nu s-a lăsat însă atras de capriciile fanteziste, optînd pentru un epic mai potolit, discret. A combinat, pe cît ne putem da seama, narațiunea autobiografică, subiectivă, cu povestirea obiectivă a unor întîmplări reale sau imaginare. Dar accentul nu cade pe întîmplări, ci pe expunerea, ca să spunem așa, a unor sentimente, a sentimentelor eroului principal pentru două femei sau pentru femeie în genere, de unde și numeroasele pasaje reflexive introduse în text.

N.D. Carpen, citadin cu nostalgia satului, își plasează acțiunea romanului său în satul natal doljan. Satul nu este însă opus orașului, ca în proza semănătoristă, fiind doar punctul de pornire a eroilor, locul energiilor native, am fi ispitiți să spunem, dacă personajele romancierului ar fi dotate excepțional din acest punct de vedere (sînt, dimpotrivă, mai curînd oameni de conștiință, meditativi). Nici tipologia nu l-a interesat în mod special pe autor, romanul fiind mai degrabă de tip expozitiv-analitic.

Acțiunea se învîrte în jurul lui Virgil Urcan, tînăr de 29 de ani, care a copilărit la Bechet, a muncit mult pentru a se ridica, a crescut vite ca un cowboy local, a fost chirigiu, cărăuș și, luptînd din greu cu existența, a izbutit să facă liceul și a ajuns învățător. Urcan are un văr, pe Ion Condruț, devenit și el, în condiții asemănătoare, inginerul agronom al gospodăriei din comună. Amîndoi se confruntă cu geniul rău al locului, Tărăbăgel, gestionarul unui magazin universal, individ rapace, fost înainte de război jandarm, îmbogățit în chip necurat, din jaf, însurat cu o femeie frumoasă, Olimpia, la mîna căreia aspirase Virgil. Tărăbăgel, mînat de patimă pentru avere, presupunînd că Ion Condruț îi stă în cale, încearcă să-l asasineze rănindu-l de moarte. Condruț e internat într-un spital, iar Tărăbăgel arestat, ceea ce înlesnește lui Virgil reluarea legăturii cu Olimpia. Aceasta se decide să divorțeze de soțul ei, ale cărui comori le face cunoscute lui Virgil, i le încredințează chiar în parte spre a le ascunde. La proces, Olimpia învinuiește în plus pe Tărăbăgel de a fi ucis un flăcău, fiu al nebunei satului, pe Petrache Zaragiu. La reconstituire, Tărăbăgel recunoaște crima, dar din lipsă de alte dovezi mai sigure, justiția îl pune în libertate. În momentul cînd Olimpia se logodește cu Virgil, Tărăbăgel scapă, răpește pe Olimpia și o ține sechestrată, iar cînd evadează, o aduce înapoi, tîrînd-o cu calul ca Achille pe Hector. Olimpia scapă din nou, dar, astfel, maltratată, nu peste mult timp, moare. Virgil, care în tot acest timp a fost ca și absent, are remușcări. La spital, Condruț e operat și vizitat de Finareta, o învățătoare, prietenă a lui Virgil, despre care o doctoriță. Aneta, scrie că ar fi răsplătit pe cei care au salvat pe Condruț. De fapt, nu era nimic între ea și Condruț, iar doctorița mințea cu privire la purtările ei, Finareta, fiind o inimă generoasă, veghease ultimele clipe ale Olimpiei. Lucrurile le va afla Virgil mai tîrziu. Între timp el își trece o licență în filologie și devine asistent universitar în București. Un amic, Bică M. Odor, îl face atent că portretul pe care-l deținea de la Olimpia și semăna cu ea, era un Renoir, o versiune a **Doamnei în albastru.** Vinzîndu-l, Virgil își cumpără cu a zecea partea din preț o mașină, călătorește în străinătate (Franța, Italia, Statele Unite) apoi, revenind în țară și aflînd că Finareta îi va dărui un fiu, decide să se însoare cu ea, mai ales că Tărăbăgel, surprins pe cînd profana mormîntul Olimpiei și legat, e ucis cu vitriol de mama lui Zaragiu. Sînt posibile aceste lucruri ? În viață probabil, din punct de vedere artistic, autorul, stăpîn pe mijloacele sale le face verosimile și credibile printr-o relație calmă, neprecipitată, supusă la obiect, punctată de comentarii precum cel despre viață : „Viața nu poate fi nici condusă și nici dirijată de voința noastră, după cum nu acceptă nici un plan dinainte conceput. Viața rămîne mai departe ceea ce este : mister, o nebuloasă alcătuire de nervi și de celule, în care gîndurile își află ușor ascunzătoare, iar pasiunile își nutresc din ea visurile".

Ideea romanului prin care autorul își subordonează materia e poate chiar aceasta. Din aceeași idee derivă și morala, titlul cărții : **Nimeni nu rămîne singur.**

Al. Piru

viața cărților

Lirism și disimulare ironică

● Structură elegiacă prin excelență, tentat totuși de străfucirea experimentului și uneori de expresia unei realități transindividuale, Nicolae Neagu *) pare să-și construiască spațiul liric sub semnul disimulării, al reacțiilor indirecte. Această ciudată contradicție nu este întotdeauna aparentă dar, în cazurile fericite își dezvăluie întreaga fecunditate. Pretextul romantic al adresării către iubită este o mască la adăpostul căreia poetul calculează la modul ironic strategiile unei biografii. Poezia „De cît ne-am nins" are toleranța unui mecanism de flașnetă în tristețea ordonată a decorului bacovian : „Iubire, crinul tău se-ndoaie / sub iarna cuibărită-n noi, /, din sînge frigul, în șuvoaie, / ne va desprinde de convoi. // Privim de-o vreme înapoi / și nu zărim un ochi de ploaie / și te-am striga (doar sîntem doi) : / „Iubire, crinul tău se-ndoaie !" // dar e o trecere greoaie / prin public parcul cu eroi / și bronzul vocii se desfoaie. / sub iarna cuibărită-n noi // Ah, parcul public, de eroi, / vetuste rozele războaie / cînd nemaicurs se face sloi / din sînge frigul, în șuvoaie. // De cît ne-am nins au prins buboaie / la-ncheieturi arbuștii goi / și-un vînt ce-n ramuri se despoaie / ne va desprinde de convoi. // Ne va desprinde de convoi / din sînge frigul, în șuvoaie, / sub iarna cuibărită-n noi, / iubire, crinul tău se-ndoaie". Există o anume limpezime a frazării rezultînd dintr-o geometrizare uneori prețioasă a versului, efectul unei voite, premeditate încantabilități. Abilitatea poetului este superioară în acest sens materiei singulare a poeziei, iar conștiința ironică a deprecierii (în „ce mai urmează e o noapte") cedează locul retorismului hibrid : „Mergem un timp determinat / ca o pendulă, ca un ceas de vestă. / Iubirea se comportă minunat / (n-o detestăm, nu ne detestă) // și clipele arar triumfătoare / din ora de eroare la pătrat / măsoară umbra noastră de ninsoare / în intervalul bine temperat // Mergem un timp determinat. // Ce mai urmează e o noapte pură / și-ar mai fi fost, iubito și mai vream / suspinul unei ori pe armură".

O impresie aparte face în acest context ciclul intitulat „Dulce atîrnare". Poetul renunță dintr-odată la întreg arsenalul de simboluri utilizat pînă acum pentru a se abandona unei stări de extaz vizionar și regenerator. Este însă numai un popas, fiindcă, în ciclul următor, deși purificate, în surdină, vechile obsesii revin, dar meditația capătă un ton grav, împlinit. Poetul se regăsește în individualitatea existenței sale, îmbogățit în urma periplului depășit, neignorînd însă incertitudinile și agonia ființei concrete : „Bineînțeles, ceva există / dincolo de ultimul viraj, / destinată-anume-i orice pistă / unei pierderi, unui decolaj. // Nimeni știe. / Tu, iubito, poate / bănuiești dar n-ai un timp să spui, / anevoie gîndul tău străbate / valea mea cu păsări și statui. / Mă cutremur, iată,-n îndoială / și mă-nalț (ori numai mă prostern) / atîrnat de-o șansă inegală / la alesul clipei de etern".

Valentin Dumitrescu

***) Nicolae Neagu : „Hibernale", Editura „Cartea Românească", 1977.**

Perspectivă biografică

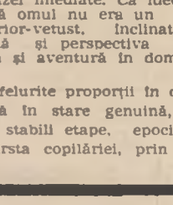

● Un „Sadoveanu par lui-mêmе" a voit să ne dea neobositul Constantin Mitru *) Carte în felul ei curioasă și, la noi, rară căci exegetul român e mai curînd interesat de sentimentul personal față de opera studiată decît de oglindirea ei în biografie. Și totuși cît de trebuincioase sînt astfel de însemnări literare, greu definibile, între antologie și comentar critic. Mai întîi e de văzut în ce tipologie creatoare e încadrabil autorul în studiu : **biografică sau himerică** („biografica" întrucît își comentează propria existență umană ; „himerică" — dacă se ascund și ard podurile pînă la eul profund ori dacă își inventează, ca Macedonsky, o mască livrescă). În al doilea rînd, vine acea notă trebuincioasă analizei critice unde se stabilește raportul vieții biologice cu viața intelectuală fiindcă un scriitor poate crea în aparență din nimic (căci acumulează în secret ori determinat direct de biografie). În fine, un mănunchi de observații de natură oarecum generală (ideologie, estetică, așa-zisele „mărturisiri", „profesiumie de credință"), cu importanța lor irefutabilă în decursul analizei propriu-zis critice.

Cum se vede, o carte greu de alcătuit, nu și pentru C. Mitru, un devot al lui Sadoveanu care a strîns fel și fel de fragmente, izolîndu-le din operă spre a ne da un volum gros de peste 400 de pagini. Contribuția personală a comentatorului pare foarte slabă, la întîia ochire : cîte o observație aci, o precizare dincolo, nimic mai mult. Sîntem departe de „monografia" completă, cu aparat critic sau cu fabulații sclipitoare. Însă aceasta e doar o părere căci lui C. Mitru îi aparține această muncă de „grămătic din alte vremi", care colectează documente și însemnări, știri diferite, subsumate cu toatele unui singur scop. Nu aceasta e „monografia" (căci în planul croit de C. Mitru nici n-a intrat asemenea calcul) ci prima ei treaptă ; fără o astfel de cercetare o „viață a lui M. Sadoveanu" ar fi scrisă cu învederată dificultate.

Ce se observă de aci în privința lui Sadoveanu ca prozator ? Ce termeni sînt notabili în analiza propriu-zisă a fenomenului Sadoveanu ? Mihail Sadoveanu e un scriitor de factură „biografică" înțelegînd prin aceasta că existența lui planetară (cu toate determinațiile etnice, folclorice, familiale și de formație culturală) nu e pentru scriitor un obiect extern ci o temă de meditație vie. Mai rar în literatura noastră un artist care să-și pună „anii de ucenicie" sub lupă, care să privească existența lui sub regim personal ca o expresie a speței (de aci provine acel spirit armonic, cosmic, înțelept-persian de care s-a mai vorbit). Deși „biografic" Sadoveanu e un autor al viziunilor vaste și superioare căci în opera lui proprriu-zis prosorică nu eul cu viața cotidiană e baza ci o fenomentalitate abstractă, sustrasă analizei imediate. Ca ideologie de natură estetică, observăm că omul nu era un spirit pătrunzător modern ci superior-vetust, înclinat mai degrabă către reflecția morală și perspectiva „dix-huitieme" decît spre biografism și aventură în domeniul formal.

Toate acestea le detectăm în felurite proporții în cartea lui Constantin Mitru, niciodată în stare genuină, căci preocuparea exegetului e de a stabili etape, epoci prin „istoria" individuală. De la vîrsta copilăriei, prin gimnaziu, la întîile semne literare, apoi prin feluriți ani pînă la consolidarea „fenomenului Sadoveanu" — C. Mitru strînge atent tot ce era artisticește cu o semnificație, mereu cu un efect din cele mai spectaculoase sub raport literar „Sadoveanu despre Sadoveanu" nu este o „biografie" însă pregătește viziunea de sus, monografică, nu este o carte de propriu-zisă analiză critică însă fără ea exegetul operei s-ar descurca mai greu în viața legendară sadoveniană.

Artur Silvestri

***) Constantin Mitru : „Sadoveanu despre Sadoveanu", Editura „Minerva", 1977.**

O antologie de balade populare

● A apărut în colecția Lyceum nr. 215, un volum de Balade populare românești *). Pornind de la aparențe, adică de la faptul că respectiva colecție se adresează școlarilor, deci unui public cu pretenții neformulabile încă, s-ar putea crede că această nouă publicație de folclor nu ar merita să fie discutată, sau măcar semnalată. Or nu este așa. Nu trebuie să ne fie și nici nu ne este indiferent ce se propune elevilor spre lectură în direcția cunoașterii folclorului nostru, și nu ne poate rămîne indiferent modul în care se face această recomandare. Se știe, că în ultimii ani, s-au luat măsuri cît mai energice pentru legarea tot mai strînsă a învățămîntului cu viața, cu cercetarea și este important să vedem în ce măsură învățămîntul (în cazul de față, colecția Lyceum care este gîndită ca un adjuvant al procesului de învățămînt) se ține la nivelul cercetării, aplică, în structurile sale, cele mai noi și mai moderne cuceriri ale cercetării științifice. Avem, așadar, de discutat două probleme : cum se pune în discuție materialul și cum este realizată selecția textelor, deoarece de ambele aspecte depinde valoarea efectivă a culegerii și implicit și eficiența didactică a ei.

Editorul, Iordan Datcu a avut tot timpul prezent înaintea ochilor profilul colecției și destinația sa. De aceea a căutat să fie cît mai precis și mai clar în transmiterea unor repere de bază privind termenul, descrierea fenomenologiei orale a cîntecului epic, clasificărilor etc., pornind de la formulările mai vechi și arătînd evoluția conceptelor pînă în zilele noastre. În felul acesta, cititorul, respectiv elevul, află adunate la un loc și într-o structură sistematică cele mai importante păreri ce s-au emis de-a lungul anilor la noi asupra baladei populare. Foarte important este faptul că Iordan Datcu acordă un spațiu larg dezbaterii problemei cîntării baladei, introducînd în bagajul de cunoștințe al elevilor fenomenul sincretismului folcloric ceea ce este o cucerire recentă a folcloristicii noastre. Tot așa, nouă este și discuția cu privire la clasificarea tipologică a baladei. Se discută apoi despre aspectele etnopsihologice ce se pot desprinde din cercetarea baladelor, despre importanța genului prin raportare la creația lirică, despre originalitatea tematică a întregului corp de balade românești prin delimitarea față de influențele venite de la vecini și mai ales din sud-estul european, despre necesitatea înțelegerii acestui material în funcție de istoria mediului care l-a produs și l-a cultivat. În această ultimă ordine de idei, se discută despre baladele **Voica, Miorița, Meșterul Manole,** punîndu-se la contribuție cele mai noi lucrări publicate de cercetătorii noștri contemporani. Astfel, prefața lui Iordan Datcu este un adevărat ghid în problemele ridicate de studiul baladei populare și își îndeplinește întru totul funcția în vederea cărcia a fost întocmită.

Cît privește alegerea textelor, trebuie să spunem că alcătuirea unei antologii de acest fel a devenit foarte dificilă, după ce Al. Amzulescu, atunci cînd a întocmit catalogul subiectelor românești de baladă, a selectat variantele cele mai reprezentative pentru fiecare subiect și le-a publicat ca material ilustrativ. Un editor e obligat, așadar, sau să rămînă la exemplele oferite de Amzulescu — care este incontestabil cel mai mare specialist în problemă — sau, atunci cînd se oprește la alte variante, să arate ce criterii au stat la baza alegerii sale. Iordan Datcu are însă preferințe, estetice desigur, diferite, deoarece din cele 31 de texte pe care le publică, numai 11 coincid cu selecția lui Amzulescu, restul de 20 fiind expresia gustului propriu. Desigur acest lucru nu i se poate lua în nume de rău, fiecare editor avînd libertatea de a urmări o anumită idee în cuprinsul lucrării sale.

Iordan Datcu nu arată de ce a optat pentru un text și nu pentru altul, dar din ansamblul lucrării reiese cu claritate că s-a lăsat condus de criterii estetice bine precizate, atît în ce privește definirea subiectelor, deci în fixarea tematicii antologiei, cît și în privința realizării artistice a variantelor, ca și de o idee majoră de ordin secundar și anume dorința de a oferi materiale culese recent, cum ar fi cele ale lui Aurelian Popescu și I. Nijloveanu. Iordan Datcu nu merge pe cărări bătătorite, nu este conformist, ci își exprimă personalitatea în modul cel mai evident. În acest fel, antologia pe care o recomandă este perfect rotundă în alcătuirea sa tematică și întru totul expresivă la nivelul subiectelor (arătăm că din cele 352 de subiecte epice românești, Datcu a trebuit să rețină mai puțin de 10%, ceea ce presupune o selecție foarte rigoroasă și o opțiune restrictivă extremă), dar și reprezentativă în privința înfățișării concrete, la nivelul variantelor, a subiectelor alese. A arătat, așadar, că — deși alcătuirea unei asemenea antologii a devenit deosebit de dificilă — ea se poate totuși realiza, dacă se îndeplinesc o sumă de condiții de bază. Și trebuie să arătăm aici că Iordan Datcu a reușit în întreprinderea sa, oferindu-ne o antologie elocventă sub toate raporturile.

În final, pe 15 pagini, se reproduc aprecierile critice care s-au făcut de-a lungul anilor asupra baladei noastre populare, de la Alecsandri pînă la cercetătorii de azi, ceea ce îi pune pe cititor în legătură directă cu textele de bază ale oricărei exegeze. O bibliografie selectivă a colecțiilor principale și a studiilor de prima mărime, întregesc fericit antologia și deschid — doritorilor — bune perspective de documentare în vederea aprofundării ulterioare a subiectului.

Concluzînd, trebuie să arătăm că antologia de care vorbim își îndeplinește scopul pentru care a fost alcătuită, este întocmită temeinic și în lumina celor mai noi și mai moderne cuceriri ale folcloristicii noastre, reprezintă un moment important în modul de prezentare a folclorului pentru mediile școlărești. Iordan Datcu dovedește încă o dată că nu este numai editor de cărți, ci un adevărat cercetător, care știe să exploateze intensiv ceea ce este nou și modern în ideile curente asupra chestiunii. Capabil să efectueze cercetări aprofundate de teren, cum a dovedit-o cu ocazia retipăririi culegerii de folclor maramureșan a lui Ion Pîrlea, ca și sustinute cercetări de bibliotecă și de arhivă, cum s-a manifestat cînd a întocmit ediția critică a operelor lui Artur Gorovei, Iordan Datcu ne-a oferit de această dată o antologie ce poate satisface toate pretențiile, și pe cele științifice, și pe cele artistice, realizînd — în limitele pe care și le-a impus — o carte model.

Adrian Fochi

***) Iordan Datcu : „Balade populare românești". Ediție îngrijită, prefață și bibliografie..., Editura „Albatros", 1977.**

TELEGRAME

STIMATE TOVARĂȘE ȘTEFAN STĂTESCU

Cu prilejul împlinirii a 60 de ani de viață, conducerea Uniunii Scriitorilor vă transmite un mesaj de sincere felicitări, calde urări de sănătate și viață lungă și noi succese în activitatea dumneavoastră de creație literară.

La mulți ani !

PREȘEDINTE,
GEORGE MACOVESCU

STIMATE TOVARĂȘE MIHAI STOIAN,

Cu prilejul celei de a 50-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere, conducerea Uniunii Scriitorilor vă transmite sincere felicitări, calde urări de sănătate, viață lungă și noi succese în activitatea de creație literară.

La mulți ani !

PREȘEDINTE,
GEORGE MACOVESCU

STIMATE ȘI IUBITE TOVARĂȘE PETRE IOSIF,

La cei 70 de ani de viață, frumoși și luminoși, conducerea Uniunii Scriitorilor îți transmite, din inimă, un mesaj tovărășesc de sincere felicitări, calde urări de sănătate, viață îndelungată și noi succese în activitatea literară.

La mulți ani !

PREȘEDINTE,
GEORGE MACOVESCU

PREZENȚE

EXPOZITIE LIGIA MACOVEI LA MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

● Cu prilejul aniversării nașterii poetului național Mihai Eminescu, Muzeul literaturii române în colaborare cu Uniunea Artiștilor Plastici și Asociația Scriitorilor din București, organizează expoziția **LIGIA MACOVEI — ITINERAR EMINESCIAN,** întrunind desene, acuarele, interpretări, studii de culoare și atmosferă, variante, realizate între 1950—1975. Vernisajul va avea loc marți, 10 ianuarie 1978, orele 12, la sediul Muzeului literaturii române din str. Fundației nr. 4 și va fi prefațat de criticul de artă Dan Hăulică.

IDEEA DE PATRIE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

● În cadrul manifestărilor dedicate celei de-a XXX-a aniversări a Republicii, Filiala de științe filologice Gorj a organizat, la Tîrgu Jiu, simpozionul : „Ideea de patrie în literatura română".

Au fost prezentate comunicările : „Dragostea de patrie — sentiment statornic în literatura română" (Constantin Bistreanu), „Patria — spațiu privilegiat în poezia lui Lucian Blaga" (Eugen Velican, „Ideea de patrie în folclorul pastoral novăcean" (Sabin Popescu), „Poezia patriotică la cenaclul COLUMNA" (Titu Rădoi).

Un grup de tineri poeți, membrii ai cenaclurilor literare „Columna" (Tg. Jiu) și „Mihai Eminescu" (Turburea) au citit din poezia proprie dedicată măreței aniversări.

Liviu POENARU

CONCURSUL PENTRU DEBUT AL EDITURII „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

● Editura **„Cartea Românească"** anunță concursul de poezie pentru debutanți pe anul 1978. Manuscrisele dactilografiate vor fi trimise pe adresa editurii, Str. Nuferilor 41, București cod postal 70661 pînă la data de 1 februarie 1978. Fiecare manuscris va purta un motto și va fi însoțit de un plic închis, cu același motto : în plic se va specifica numele, adresa, vîrsta și profesiunea autorului.

Manuscrisele nu se înapoiază autorilor.

ancheta «luceafărului»

de ce publicați rar ?

Sânziana Pop

Starea de excepție

Am mai scris intimplarea aceasta : că debutul meu s-a produs intr-o noapte de vară, cind o ploaie care imi bătea in fereastră a chemat deodată, ca intr-o uriașă străfulgerare copilăria, cu o forță atit de năprasnică și aruncindu-mă intr-o stare atit de ciudată incit, ca in filmele mute, am luat luminarea și-am dat fuga in odaia alăturată să scriu. Iată insă că revelația aceea, copilăria intrezărită intr-un peisaj luminat de o ințelegere care nu zugrăvea intimplarea ci starea, libertatea aceea fantastică insoțită de un cortegiu de gesturi și de cuvinte scăpărătoare, nu se putea numi. Am scris : „Plouă. Ploaie de vară, ploaie repede". Apoi am stat pină cind dimineața a sticnit in frunzele plopilor din dreptul ferestrei pentru că n-a mai urmat nimic. Două săptămini m-am chinuit să scot pe hirtie „oul" imaginației mele, am vrut să scap de ceea ce incepea tot mai mult să semene cu o boală care mă istovea. Iată insă că relatarea „clasică", ceea ce găsim din cărțile marilor maeștri ai literaturii române și universale, nu se potrivea. Am ințeles cu toată lipsa de experiență de pe atunceea, că ceea ce scriu va trebui să fie, cu toată povara și indrăzneala acestei convingeri — văzut și auzit prima oară pe pămint. Și, dezlegarea a venit in cele din urmă intr-o zi, cind o anume stare febrilă m-a ajutat să scriu „Ploaia" intr-o dezlănțuire a cuvintelor pe care o păstrez in memorie ca pe ruperea unui zăgaz.

Nici un manual de estetică literară nu m-a invățat mai mult decit intimplarea pe care am spus-o cit de mult este literatura o stare de gratie, care trebuie așteptată cu o răbdare egală cu răbdarea pămintului de-a germina doar in unul din cele patru anotimpuri, o intimplare deosebită care are repere realitatea și adevărul dar care nu se poate provoca la comandă, nu se poate grăbi fără riscul ratării, inaintea sorocului stabilit. Nici un manual de estetică nu m-a ajutat mai mult decit intimplarea aceea să ințeleg că o carte este capabilă să ridice acel zăgaz al vorbirii — CUVINTELE POTRIVITE, fără de care opera nu poate exista. Nici un manual de estetică nu m-a ajutat să ințeleg mai mult decit intimplarea aceea, fluxul și refluxul literaturii, incărcarea scriitorului de viață și descărcarea viției in artă, momentele de creație și momentele de viață pură și simplă, ritmurile creației, existența trăită in sensul firesc al naturii pentru ca gindirea să aibă un moment de pace și de egalitate cu sine, un răgaz de regenerare pentru a se reinălța.

Răsplata indelungatei răbdări a literaturii sint toate cărțile bune care s-au scris. Intre „Iarna bărbaților" a lui Ștefan Bănulescu și „Cartea milionarului" a fost o tăcere atit de indelungată incit a incăput bănuiala că așteptarea s-a transformat in uitare, in neputință, că autorul e „terminat" ; că toți prozatorii publicați in răstimpul acesta „anul și cartea" ba chiar și două, trei, cărți pe an deodată, ar „ține loc". Și iată : A fost destul ca intre cele două coperți de carton, „Carea milionarului" să fie in miinile noastre pentru a ințelege. (cei ce mai avem puterea aceasta și conștiința literară curată) că tăcerea lui Bănulescu a insemnat nașterea dureroasă a unei cărți de excepție, o carte care prin simplă prezență restabilește condiția novatoare a literaturii și anulează kilometri de tipărituri. Desigur : nu este o fericire că intre nuvelele lui Fănuș Neagu și „Ingerul a strigat" au trecut zece ani ; că după magnifica sa „Reconstituire" Horia Pătrașcu a tăcut ; că intre „Scarabeul sacru" și „Marile iubiri" Aurel-Dragoș Munteanu a fost dat lipsă șase ani, că Velea și-a exasperat publicul tot așteptind, dar oare de la „Poarta" și de la cele „Opt povestiri" s-a scris, in răstimpul care a trecut, (sint 17 ani de atunci !), in domeniul povestirii ceva mai bun ? A innoit cineva, mai mult decit Velea, sub raportul modalității, literatura din ultimii ani ? A creat cineva tipuri literare mai memorabile decit el ?

Văd, din jocul ințelegerii mele, o hartă a prozei in care, cum spun ardelenii, motivul primează, adesea motivul la modă, servit insă fără chemare, in cărți călduțe și plate, un „curaj" fără forță estetică, inapt să producă acea atingere de sublim care poate convinge și poate innobila. Văd din locul ințelegerii mele o lipsă de indrăzneală și de dorință de-a innoi. Văd cum cronica literară acreditind uneori non-valoarea este incapabilă adesea să surprindă excepția și să atragă atenția asupra ei. Văd cum tot mai mulți autori cred — și chiar pot ! — să facă din proză o meserie rentabilă, acreditind ideea că scrisul, ca orișice meserie, se poate invăța ! Văd cum se pot acorda intr-un an cu aceeași solemnitate patruzeci de premii literare deodată și cum poate prinde pentru unii viață ideea că literatura inseamnă serie și nu capodoperă. Dar mai văd cum marele public, purtat de-un nedezmințit instinct spre valoare, reține in memoria sa colectivă acea minunată stare de fapte prin care omul eliberat de constringeri, comunică cu enormă sinceritate ceea ce-i place cu-adevărat și-l servește, ceea ce-l atinge și-l doare, ceea ce-l neliniștește și il transformă, scrise la zece sau doar la un an distanță una de alta, acele cărți minunate care pot prin excepția lor să-i desprindă pe oameni de locul comun. Văd cum scriitori de valoare răspund chemărilor vremii, cu suficient de multă răbdare, cu suficient de mare talent și cu destulă putere de muncă pentru ca să răsplătească increderea investită in ei.

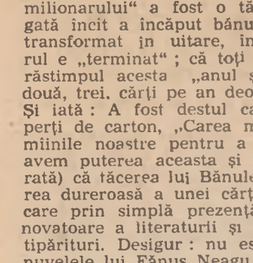

George Bălăiță

Despre ritm

Revista la care am debutat in urmă cu vreo cincisprezece ani imi cere să spun de ce mă grăbesc incet.

Greu de răspuns. Intrebarea insă mă ispitește, mai cu seamă că eu insumi nu am gindit-o pină acum. Poate in treacăt dar niciodată pină la capăt. Nu sint chiar un ințelept care respectă proverbele. Din totdeauna am mizat insă pe răbdare. Cum această virtute nu este la fel prețuită de toată lumea, se ivesc neințelegeri, confuzii, judecăți pripite. Nu le poți lua in serios decit dacă ești slab de inger. Totul este in cele din urmă o chestiune de ritm. Scrierea unei cărți este un proces firesc, organic. Ea trece din mintea in mina autorului aproape in felul in care ia ființă un organism in intunericul primitor al speciei. Ieșirea la lumină, adică in viața vie „de afară", nu este o metaforă ci un proces supus legii vitului. Orice schimbare a ritmului specific duce la malformații. Floarea din mugur, pasărea din ou, fiuturele din crisalidă, iată locuri comune care pot acuza lipsă de imaginație dar nu contrazic adevărul elementar. Ceva mai complicat insă, fiindcă oul din care iese pasărea etc., nu este gînditor ca trestia ce inventă cartea. Și incă. Mai presus de orice să-ți fii credincios tie insuți, cum spunea experimentatul cuteam Polonius. Nici la adinci batrinețe și in stări o imprejurare să nu ți se pară retorice sau neputincioase aceste cuvinte. Să te cunoști pe tine și răbdător să-ți afli măsura și puterea. Inseamnă prin răbdare nu așteptare pasivă, ci perseverență, nicodată renunțare, tenacitate, ardoare in sensul firii tale. Patetic, sentimental, fără teamă de ridicol să faci pe dracu-n patru să existi in pielea ta. Numai așa te poți apăra de rutină. Textul confidențial vrea să acomodeze mecanismul absolut subiectiv al textului de față, in așa fel incit să fie un fel de realizator-dăscălesc. Eu am început mai tirziu decit alți colegi de generație să scriu și mai ales să public. Nu știu dacă este ceva de scuzat și un mediu ales m-ar fi stăvilit. Dimpotrivă, as zice ! Este vorba de invățat. Flaubert care il convinse pe Maupassant să urmărească ani la rind in anonimat pină cînd acesta din urmă se arăta, de la prima nuvelă, așa cum il invățăcea la școală. Se cam uită insă că pentru asta ar fi nevoie mereu de Flaubert și Maupassant. Exista texte care nu pot fi puse de actori mediocri, asta insă nu-i impiedică să le joace. Trebuie for, mai ales că teatrul nu are intotdeauna de pierdut din asta. Eu am inceput mai tirziu tocmai pur și simplu atunci cind s-a trecut prea multe să scriu o povestire. Amănuntele mele, cite erau in adolescență, mergeau la alți parte. Visam viața mult mai intensă decit literatura. Citeam pe rupte fără plan și program. Eram venel, bezmetic și plin de o exuberată curiozitate. Incă acum nu știu cumva că aș fi putut fi mai bun in altă parte decit in literatură. Poate mult mai bun. Am ajuns insă acolo unde sint sigur că acum altceva nu mai pot bine. Este de neinchipuit cit de puțini sint cei care își realizează adevărata vocație. In aceste sens, fără indoială, vorbește undeva Flaubert despre eșecul oricui. Important este să știi ce vrei. Așa că nu-mi rămine decit să citez la capăt cum pot lucrul incepe.

Sincer să fiu, primele povestiri le-am scris pentru mine. Nici nu m-am gindit la tipar. Imi plăcea cum se așează cuvintele in jurul unei lecturi ivită din nimic. Amețeală, fascinație, provocare continuă. Multă vreme inainte de a publica și după aceea o perioadă, cind scriam povestiri spre mirarea mea apreciate de critică (la ultimo m-am gindit mai tirziu, dar atunci foarte serios și hotărît să nu-l mai scap din mină, niciodată !, cînd esti sorcit să scrii filodică trebuie să placi numaidecit cuiva, ai toate șansele să nu te mai citească oameni in cele din urmă) nu deveni lumea. O făceam cu ușurință, cu plăcere, fără chiar să-mi pese de poveștile ăstea, apoi mai tirziu, un critic le semnala fără de altfel să insemne citeva din puține circumstanțele. Altfel spus, intr-o vreme cînd nu se putea publica o aluzie despre un tiran care pierea dumnezeu să mă ierte fără să amintești intreg procesul cooperativizării agriculturii, cum trebuie calificată observația că povestirea cu pricina e plină de pasările ?! Sigur, exista și realitatea ipostazată : să nu publici ! Dar dacă ar fi lăsat să trec timpul de ucenicie intr-o meserie care nu se poate invăța, mulți dintre prozatorii buni de azi nu ar mai fi existat. Caută să te exprimi, să existi, să răzbați oricum, dacă ai putere adevărată... Descriind cu bucurie răsaivă lumea, fără prejudecăți, adică trăind simplu, spontan literatura, cu o incredere in realitate și in cuvintul scris depășită doar de totala lipsă de experiență a incepătorului (pe scurt, scriind ușor și repede, instinctiv, păstrez, de atunci piese de teatru, poeme și vagi romane nedate la tipar și necitite cuiva, scrise fără ștersături, răsfoite acum imi dau impresia lipsei de efort aparent cu care omul sănătos respiră și merge) așadar relaxat și fără nici o grijă mult timp, am ințeles intr-o dimineață de iarnă că nu mai e nimic de făcut cu povestirile mele. Era o foarte ciudată iarnă fără zăpadă și o lumină, ca la tropice, egală de la răsărit in asfințit incit eu, ca om de patru anotimpuri ce sint, am inceput să-mi simt umorile și să mă gindesc serios la cunoscutul studiu al lui conu Iancu despre fandaxie și ipohondrie. Dar fiindcă aveam o minte sănătoasă intr-un trup sănătos, urmare a unei tinereți sportive cind nici anume constringeri dogmatice și nici impotrivirea la ele nu prinseseră cheag, m-am vindecat, dacă se poate spune asa, repede. O frază din Tolstoi m-a pus pe drumul cel bun. Ori de cite ori i se vorbea de o proză nouă, povestire, nuvelă, roman, bătrinul intreba invariabil : e construită, e construcție ?... Brusc am ințeles cit de adincă e observația și cită puțină construcție era in tot ce scrisesem pină atunci. Așa că trebuia să invăț asta. Tot singur, cum invățasem și alte lucruri. Aveam nevoie de timp, mai bine-zis de răbdare. Timpul s-ar putea nici să nu existe, cum imi spunea intr-un vis un biet purtător de palanchin din vremea dinastiei Tang. Astfel, am inceput să-mi gindesc ritmul. Eram ca o ființă care se adaptează altui mediu. Construcție inseamnă spațialitate, depășirea suprafeței plane, idee pulsatorie care să pună in mișcare propria ta invenție dar in stare să stimuleze și alte minți etc. Fii relaxat, mi-am spus ca intr-o comedie americănească, fii incăpăținat pe cit cu putință fără trufie, închipuiește-ți că nu ești buricu-pămintului și ca să-ți vie mai ușor culcă-te seara cu gindul că așa ceva nu există, mi-am zis. In general, nu da atenție articlerilor ocazionali care fac liste de autori, dau note și sfaturi pe toate tonurile de la duios la imperativ, invirtesc un fel de mică bursă suprarealistă a valorilor unde cotele se modifică după criterii greu de ghicit, mi-am zis. Caută să ai incredere in criticii pe care ii simți legați de interesul comun ce il aveți față de literatura română și de cititori, mi-am zis. Numai mie, fiindcă printre amici s-ar fi găsit cel putin unul care să moară de ris ascultind fleacurile astea prea solemne, nu ?, moartea lui m-ar fi indurerat peste măsură, așa că am tăcut. Imi văd inainte de treabă. Pot să tipăresc de aici inainte o carte pe an, sau să aștept incă șapte, important este să nu mă grăbesc dar nici să amin. Propriul tău cap te ascultă mai ales atunci cind ești viu cu adevărat chiar și in somn.

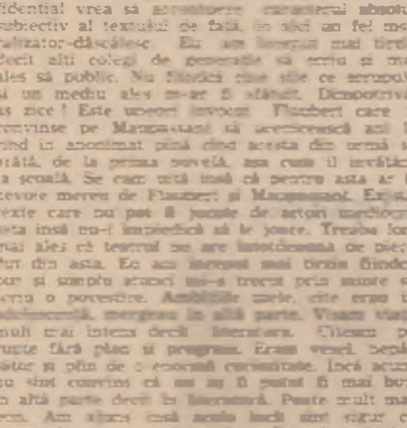

Nicăpetre : „Fata cu mere"

Iulian Neacșu

Tentația capodoperei

Niciodată oamenii nu au dorit altceva mai mult decit tinerețe fără bătrinețe și viață fără de moarte. Omul știe că va muri, animalul știe cine il va putea ucide. Un animal își recunoaște moartea intr-un animal de care se ferește fugind. Cu cit o va face mai bine, cu atit va trăi mai mult. Omul își recunoaște moartea intr-o abstracțiune. Timpul, acest „animal" fabulos care ne sfișie pielea clipă de clipă. De aceea s-a silit să creeze, să inventeze impotriva Timpului, ințeles ca semn al morții. Efortul invenției se circumscrie deci existenței noastre. Două sint direcțiile de invenție, de creație omenească : una materială și alta spirituală. In ultima intră și invenția artistică, component important in structura de rezistență a speciei impotriva eroziunii Timpului. Creația opune Timpului iluzia unor existențe omenești infinite, aspirind, cel puțin in intenție, la o egalitate de durată a adversității. Biografia capodoperei este infinită, iar prezența, contemporaneitatea autorului său perpetuă. Astfel, Homer este nu numai autorul **Iliadei** și **Odiseii**, ci și un om orb de peste două mii de ani. Și asta pentru că a scris. Dar citi dintre oameni nu ar fi putut să scrie ? Cei peste care treci, cei care trec și cei care vor trece. Vieți, autea vieți, pentru că „omul ca florile infloreste și cade, și ca umbra fuge și nu stă" ! Intre nașterea și moartea unui om se petrec atitea intimplări și totuși atit de puține se știu. Artistul nu este o excepție, el este doar un reprezentant al uneia din invenții și exprimă aceeași aspirație a nemuririi. Pentru că fiecare se exprimă intr-un anume fel, prin ceea ce face, unul se exprimă cintind, altul făcind case, semănind și asa mai departe. Desigur un om nu face numai un singur lucru, dar dintre toate, unul va fi făcut cel mai bine și aceasta s-ar numi vocația sa. De aceea, dacă un scriitor poate fi intrebat pentru ce scrie, trebuie să răspundă firesc că scrisul este modul lui de a se exprima alături de ceilalți oameni. Consider că una din armele cele mai constante ale Timpului impotriva evaziunii omului din moarte este momentul. Ințelegerea lui eronată se opune iluziei eternității, pe care n-o poți avea decit construind durabil creind cu seriozitate și dăruire. Autorul care nu rezistă tentațiilor momentului, care este copleșit de moment in dauna perspectivei, se trădează atit pe el cit și pe semenii lui. Va fi fericit de o falsă notorietate, cărțile sale scrise in citeva zile vor muri insă inaintea sa. Se ascunde acest vis inșelător de cele mai multe ori sub cuvintul luciditate, iar programul său va incepe intotdeauna cu a fi asentimental, maf exact aemoțional. Dar ce ar fi făcut vreodată omul fără ceea ce se cheamă inima lui ? Să uităm că printre toate ce i-s date, posibilitatea de a se emoționa gindind este lucrul cel mai de seamă ? Ambiția de a rivaliza știința, azi ajunsă de neințeles, nu creează o literatură artificială, discursivă, monotonă ? Lipsită de emoția estetică, cum poate decide ea semnul artei ? Nu este adevărat că oamenii sint astăzi mai inteligenți decit cei de ieri. Creierul programează intocmai ca o mașină cibernetică. Programările s-au schimbat azi și diferența dintre noi și ceilalți rezultă din complexitatea datelor primite, schimbarea depinde de capacitatea de a te informa. Structura umană insă e mereu aceeași și unul dintre elementele sale fundamentale este creația, sentimentul, capacitatea de a te emoționa iubind, urind, luptind, fiind invins sau invingător. Și, desigur, toate acestea, sub aspectele lor particulare de la noi, in societatea noastră. Arta in general, și literatura in special, obțin dreptul la eternitate prin ceea ce descoperă in structură. Și atunci, este o insuficiență artistică și o pseudosavanterie să colezi informații sumare (și din știință) pentru a demonstra o dramă sau o comedie omenească. Pentru aceasta, o mașină cibernetică bine programată ar fi mult mai pregătită. Sentimentul interesează in ceea ce are profund omenesc și nicidecum in aparența sa. Se poate face o filozofie a sentimentului și nu o anchetă a lui. Important ar fi să știm, ori să vrem să știm, ce au gindit cei care au fost (și nu ce haine au purtat ei), ce gindesc cei care sint (și nu cum mănincă) și ce vor gindi cei care vor fi (și nu cum vor dormi). Poezia orbitează indelung in jurul acestor intrebări pentru că poetul este cel care cintă singur in fata ansamblului. Prozatorul insă dirijează un ansamblu imens și cel mai insignifiant instrument sau cintăreț-personaj fals denaturează partitura și il descalifică. De aceea, prozatorul este obiectiv cit timp își acceptă existența intr-o realitate determinantă, realitate care este, pentru noi, societatea socialistă. El este subiectiv cind interpretează in cărțile lui această realitate determinantă. Timpul, ultimul judecător, va fi multumit sau nu, il va infringe sau nu. Aceasta in măsura in care opera se intemeiază sau nu pe o concepție filozofică inaintată, răspunde sau nu permanențelor epocii sale. Deci adversarul scriitorului (acesta fiind mereu in cercetare) este același Timp, iar sprijinul său este Omul care l-a avansat ca posibilitate de maximă rezistență. Prin aceasta scriitorul nu se poate despărți in nici un fel de cititorii săi, fiind mereu alături de ei, incercind să-i reprezinte. Pentru cine scriu ? De ce nu mai scriu ? De ce nu mai public cărți ? Despre oameni, pentru oameni. Ca scriitor român scrii pentru poporul in care ființezi, pentru limba in cultul căreia te-ai născut, pentru realitatea in care existi, acum, aici. Actul acesta de responsabilitate determină un destin literar și constituie apăsarea grea care apleacă umerii celui care scrie. Și un atlet care vrea să alerge atit de repede incit să depășească o limită de timp este condiționat de un stadion plin și prieten. Scriitorul are ca susținători și prieteni pe toți oamenii care s-au născut, se nasc și se vor naște, pentru că poartă cu el dorința de a nu muri niciodată. Moartea meșterului Manole este ireversibilă, pentru că sacrificarea Anei este ireversibilă Nimic nu este unic in afara fiecăruia. Pentru fiecare scriu. Fără a inceta să reprezinte o aspirație universală, scriitorul este determinat de existența sa istorică și socială. Pentru cine și pentru ce scriu ? De ce nu mai scriu cărți ? Sint deci un scriitor aminat de cițiva ani de mine insumi sau unul sfirșit ? Intrebările, cind vrei să ți le pui, se inmulțesc mai repede decit răspunsurile, ele se inlănțuie prea repede pentru a mai lăsa intervale intre ele. Și nu, nu voi răspunde căutind motive exterioare creației (deși aici aș putea aminti și de „trebile" care il indepărtau de la ispita ritmului pină și pe poet), conflicte inchipuite cu editori și redactori, obstacole artificiale in calea vocației care, dacă există cu adevărat, se impune chiar și pe un drum mai ocolit decit al altora (acum mă gindesc la Constantin Țoiu, la anii in care acesta a știut să spere scriind o carte definitorie cum e „Galeria cu viță sălbatică", la clipele sale de umilință in care simțea privirile colegilor săi trecind deasupra sa, la destinul său de trăgător de elită care așteaptă zile și **nopți să vadă lucindu-i** in față un epolet aurit in care să tragă o singură dată, spre deosebire de carabinierul căruia mereu i se pare, din prisos de cartușe, că ultimul poate fi cel mai bun...). Nu voi răspunde nici pentru a mă disculpa, nu mă cred vinovat atita timp cit nu-i judec pe alții care nu-mi seamănă cu părtinire și invidie, dimpotrivă, sint alături de toți colegii mei scriitorii pe acest front in care ne infruntăm cu valorile timpului trecut, prezent și viitor, conștienți de responsabilitatea noastră comună față de literatura română. Știu, da, știu că singurul răspuns adevărat al unui scriitor este cartea sa, cărțile sale dacă se poate, pentru că aceasta — acestea compun un scriitor și nu acesta compune cărți pentru că se consideră sau este considerat scriitor. Or, această **carte** eu nu am scris-o, deși de scris am scris in timpul acesta și de scris am scris și inainte de a publica primele două cărți. Numai că public mai rar, fapt pe care nu-l consider o excepție, mai ales cercetind istoria literaturii care nu e alcătuită nicidecum numai din autori prolifici (in sensul bun al cuvintului), nici nu se cintărește, nici nu se măsoară in lungime sau in grosime (aceste „măsurători" sint rizibile in fața subtilelor măsurători ale timpului și aparțin mai mult vanității unuia sau altuia). Afirm aceasta pentru că imi displac privirile rele aruncate peste gardul vecinului, cind ele ar trebui intoarse in sine cu orgoliul marii incrincenări creatoare. Desigur, există și riscul ca să nu-mi scriu cartea — cărțile pe care mi le doresc, după cum există și riscul să public cărți care să moară inaintea mea, intre acestea două insă il prefer pe primul care poate fi evitat prin virstă, experiență și responsabilitate deplină pentru ceea ce vrei să afirmi in numele celorlalți prin tine insuți. Sper ca pină la urmă să fiu căutat de cărțile mele, măcar atita timp cit le-am căutat și incă le mai caut eu.

Horia Pătrașcu

Auto — reconstituire

Mi s-a propus mai zilele trecute, printr-un telefon primit la redacția la care lucrez să-mi exprim părerea — și asta cit se poate de repede — asupra stării, asupra condiției prozatorului de azi. **De azi, nu de astăzi.** Ori „azi", pentru noi — acești cițiva prozatori debutați și debutanți prin anii '60, găzduiți aici, iată, de către chiar revista care ne-a incurajat primele inceputuri — reprezintă, socotesc, o noțiune pe cit de scumpă, pe atit de obligator a fi justificată; reprezintă un prilej de a ne rememora aceste inceputuri, de a analiza la rece ceea ce am reușit să facem, sau nu. De a spune răspicat — ancorați in strictă actualitate fiind — dacă sintem sau nu mulțumiți de noi insine. Ceea ce, de ce să nu recunosc, nu e deloc ușor!...

Veritabila **reconstituire** — faptul de viață care m-a determinat să scriu apoi „Reconstituirea" — s-a consumat in orașul meu natal, Caransebeș, in vara anului 1962. Pe unul dintre tinerii acuzați de atunci — devenit, in proză, personajul Ripu — l-am reintilnit tot aici, prin anii 1970—1971 ; cartea apăruse, dacă nu mă inșel rulase și filmul. Nu l-am recunoscut, firește : la menționata reconstituire fuseseră mai mulți „eroi" decit apar in carte și apoi virsta ne marcase — mă marcase, ca să mă exprim cit mai exact. El a fost cel care, surprinzător, m-a recunoscut pe mine. Fostul „posibil derbedeu in devenire" era bine-mersi și continua să fie frumușel foc, se insurase, avea și un copil și lucra la fabrica de mobilă „Balta Sărată", din localitate, stimat și apreciat de tovarășii săi de muncă. Ne-am imbrățișat.

Oare eu, in acel moment din 1962, ce destin îi propusesem, sau i-l presupuneam, acestui tinăr?! Pentru că, evident, atunci, in 1962, pe plaja innebunită de soare din apropierea restaurantului „Pescăruș" — acolo unde avea loc, repet, **autentica** reconstituire și unde purtam in miini un aparat de filmat pe 16 milimetri, incurcindu-mi degetele in butoane și chinuindu-mă, plin de repulsie, să filmez chipurile grase de poftă ale spectatorilor aflați intimplător la tata locului in costume de baie și in ciuda organelor de miliție, care, decent-amărite, incercau să-și imprăștie — am știut că odată, cine știe cind, voi scrie despre ea : prea mult mă marcase acea intimplare. Și **m-a marcat**, intr-adevăr.

Dovadă, faptul că a apărut in scris, apoi pe peliculă. Și relativ repede.

De ce spun toate astea, de ce mă intreb astăzi la inceputul anului 1978, ce destin i-aș fi propus tinărului din 1962? Nu știu exact și nu mi-e rușine să o spun; poate că sintem legați de eroii noștri prin fire mai trainice decit ne putem imagina, poate pentru că destinul nostru este asemănător unora dintre aceștia; poate pentru că uneori am senzația că nu ințeleg pe deplin ce se petrece, ceea ce la urma urmei n-ar fi absolut condamnabil, asta insemnind poate numai că sint slab. e suficient insă să citesc o scrisoare sosită la redacția noastră, sau să ies in stradă și să privesc ceva mai atent in jur, pentru a-mi reveni și mai ales pentru a ințelege că, zilnic, **noutatea**, in tot dramatismul ei (fie el eroic, anonim, comic, absurd ori divin — prin tot ceea ce poate da acest popor al nostru, fantastic de cumsecade, de **constructiv** prin tot ceea ce poate el da), **mă obligă.**

Revin la prozatorii anilor '60: nu știu de ce, astăzi, acei ani mi se par incomparabil mai autentic reprezentați in scris decit cei actuali, iar asta nu e o simplă figură de stil. Marii noștri scriitori contemporani au produs citeva opere remarcabile al căror subiect insă se plasează, in marea majoritate a cazurilor, intr-un trecut despre care „puștii" liceelor de astazi habar n-au — il cunosc abia din aceste cărți. Pentru cei destinați a face parte din generația anilor '60, o astfel de posibilitate nici măcar nu era de conceput: scriam despre, și așa cum puteam, despre acel moment, despre momentul **acelor** ani. Despre dramatismul anilor aceia.

Astăzi, am impresia, lucrurile s-au schimbat intr-un fel. Se evită cu rare excepții, in proză infruntările dure — și mă intreb, apropo de asta, oare nu duritate, duritate și satisfacție, da, dar nu duritate inseamnă munca pe un șantier ? : o tendință a unor povestioare care apar, cu mare indulgență, pe ici pe colo este cea de a prezenta lucrurile intr-un fel de roz-bombon. Spuneți-mi, oare unde să găsesc rozul ăsta, in schimbul căruia sint dispus să dau toate culorile lumii ?! Totuși viața este mult mai complexă, mai nuanțată decit ar recomanda-o o asemenea optică.

Continuare in pag. a 6-a

Nicolae Velea

Eu nu scriu că știu să scriu

Cred că am inceput să scriu inainte de a ști și cunoaște alfabetul. Atunci cind am arătat cu degetul cum curgea lumina prin niște uluci mici de gard de grădină și care lumină, prefirată, cădea, se juca pe o frunză mare de dovleac. Frunza era mare, dovleacul mic, luminos se juca pe-acolo ajutindu-l poate să crească și eu o arătam cu degetul și nu puteam să zic decit :

— Uite, o vezi, uite-o !

Nu prea mai țin minte cui vroiam să explic, mamei sau unui bunic al meu, taica Badea, venit in vizită la noi. Știu insă sigur că aproape mă tăvăleam de plăcere arătind cu degetul legănarea luminii și pe urmă dirdiiam de necaz că nimeni nu mă ințelegea. Bănuiam dinapoia pinzei țesută de razele soarelui o inlănțuire plină de farmec cu neputință de comunicat, ceva infășurat in lumină și bucurie, cum aveam să scriu mai tirziu intr-o povestire.

★

Mă indoiesc și acum cită dreptate sau adevăr există in formula știută „expresia rezolvă" sau „eliberează". Sigur e faptul că măcar pentru mine cuvintul scris rar și exact, căutat pe indelete, are — fie și partial — o funcție să-i spun așa... tămăduitoare. Imi prelungește fie — repet partial — acea față neștiută a lucrurilor, a intimplărilor, pe care vroiam s-o arăt doar cu degetul meu nealfabetizat.

Partial, trunchiat, deoarece suspin și eu pe umărul, mai bine și mai exact spus, sub umărul lui Ion Budai Deleanu care se plingea odinioară de „neajungerea cuvintelor".

★

...Nu știu dacă intr-o bună dimineață te poți trezi stăpin pe „mijloacele de expresie", dar un exercițiu indelungat poate duce la minuirea lesnicioasă — aproape fără efort — a cuvintului și a frazei. Se poate scrie frumos și mult și bine căscind ; dar există și primejdia căscatului care, se știe, se ia, trece din om in om. Sint, există la indemină cărți pline doar de cuvinte și, mutind nițel sensul și formularea acidă a poetului „deschid cartea, nu e carte". Sau, tot așa, „cartea geme" de formulări și comentarii a uneia și aceleiași situații privită nu din același unghi — tehnica relatării din unghiuri diferite a unei intimplări, atitudini etc. este altceva — ci acoperită cu alte cuvinte. Adică ar veni cum am fierbe fasolea a doua oară.

Scriitorul român a fost des invinuit că ar scrie „cu limba". Acuza este, cred, partial indreptățită. Dar, ciudat, aici nu pot intra marii, puternicii, autoritarii intr-un fel stiliști ca Bănulescu, Fănuș Neagu, Constantin Țoiu. Nimeni, poate el, poate ceilalți, cărora le spune izbucnind cu plăcere răvășit blondă (cind își răsucește incă părul bătind spre puțin) nimeni deci nu cunoaște ca Fănuș o bucurie a metaforei bine alese. Nimeni, sau puțini știu umilințele lui Ștefan Bănulescu, prozator unic, singular, aș spune eu, nimeni sau puțini ar putea spune și dezvălui chinul și lupta cu expresia adevărată și exactă. Fac o mică paranteză. Merită. Dormeam pe mese, proaspeți absolvenți de facultate, fără acte de București, sus la „Gazeta Literară", cu Nichita Stănescu. Bănulescu sedea jos, inghesuit la subsol impreună cu familia. Birourile (mesele) erau libere și el lucra acolo. La ore tirzii (sau proaspete) — unu, două noaptea — venea și ne spunea lucrurile, faptele pe care vrea să le scrie. Știam că le scrisese pentru că era o convenție ca măcar o oră, o oră, două, fiecare să-și vadă și să-și facă lucrarea lui. Bănulescu ne plimba verbal prin lucrările lui. Rămineam fascinați, intram in teritorii miraculos concrete in care cititorul a intrat de curind. Aș putea spune mai mult despre Ștefan Bănulescu, dar mi-e teamă de „ieșirea lui in public". Pe Costi Țoiu l-am iubit și i-am lăcomit, dacă vrem, fraza incă de pe vremea reportajelor sale — din care a cules atitea observații incit patru (cel puțin) sint antologice, ca apoi să izbucnească, torturat poate, in această carte „Galeria cu viță sălbatică", nemaipomenită prin durere și ințelegere, depășire a durerii sociale, temporare firește.

Ce vreau eu să spun pentru isbăvirea acestor rinduri ? Că acești prieteni ai mei — dar prieteniile sint schimbătoare — deci aceste cărți ale prietenilor mei cred că mă ajută să scriu

Aurelian Bolea: „Repaos"

și ceva despre mine. Cele mai fidele rămin cărțile cu sau fără dedicație. Chinul expresiei n-a fost și nu este pentru mine alegerea expresiei, asta am mai spus-o, este lesnicioasă. Chinul, fără să forțez, a fost situația epică, semnificativă, care să-mi impună formularea. Acum cițiva ani, uite că au trecut ani buni, stăteam intr-o cămăruță și scriam pe un scaun. Adică hirtia era pe un scaun. Un critic clujean — coleg de facultate — a dormit la mine pe canapea și a găsit pe scaun o propoziție : „Pe Dandu Pănțurescu l-a implinit o bucurie mijlocie". Peste șase luni sau mai mult a găsit aceeași propoziție neatinsă. „Cum, mi-a zis, n-ai mai scris la ea ?" — Nu, i-am răspuns. Am totul dar nu găsesc finalul. Pină la urmă l-am găsit ușor și pe urmă povestirea mea la care țin, se numește „Transferul", a apărut.

Ce vreau să spun ?

Că mă oblig față de mine și cititori să găsesc situații definitorii chiar cu marele risc de a fi definit „abulic", „răsucit", intortocheat in formulări și leneș. Scriu nu pentru că pot și știu să scriu, scriu atunci cind o situație, o intimplare țișnită din amintiri este văzută, e trăită, rostogolită in emoțiile mele de azi, dă-n „clocot", nu mai poate, cere și impune dreptul la expresie și comunicare.

nora iuga

Zeghe albă, lapte blînd

Am deschis un ochi de foc
Ca un soare de noroc
dimineața pe răcoare
și-am văzut izvorul mare ;
se făcea lumina mea
din adîncuri că-mi venea
unde pilpiie-n cărbune
dorul cel fără de nume,
unde doarme sub lăcate
lumea fără de păcate,
doarme-ascunsă-n oul sfînt
al visatului pămînt ;
și-am simțit acolo vrerea
și făptura și puterea
cum născute-s laolaltă,
toată țara mea înaltă.
Zeghe albă, lapte blînd
să-l tot beau să mă descînt
să-mi aduc în tihna frunții
codrii-nalți, bărbații, munții
și atîta gînd curat
cît o cetină de brad
și atîta bucurie
maică țară, maică vie,
pămîntească veșnicie.

Și să joc sub luna nouă...

Foaie verde trei cosași
peste munte duce-m-aș,
peste codru cu răcori
să-mi dea cetina fiori,
peste codru cu izvoară
să mă fac din nou fecioară
și să joc sub luna nouă,
să-mi tai crestetul în două ;
jumătate aurit
pentru cine m-a iubit
jumătate argintat
pentru cine m-a lăsat...
de-o fi capul meu rotundul,
singur unuia mormîntul
fă să-l leg de după gît
să îmi treacă de urît
și cu patru cai de ceară
să mi-l plimb pe lîngă gară
și să-l legăn pe tipsie
printre flori de iasomie
să mi-l am și să nu știe.

Trei catîrari

Frunză verde trei creițari
Întîlni-i trei catîrari
Doi călare și-unul drept
C-o țigancă-nfiptă-n piept
Și prin seară cum treceau
Poduri negre arcuiau
Fum de iască și tămîie
Le creștea de sub călciie
Drumu-n cruce-l răstigneau
Și trei riuri se făceau
Unu-n soarele-așteptat
Altu-n soarele uitat
Și al treilea cel mai drept
C-o țigancă-nfiptă-n piept
În pămînt că se vărsa
Și pămîntul suspina
Trupul lui de apă lin
Buza mi-l sorbea pelin
Și simțeam pînă la os
Nenorocul lui frumos
Dar cînd pleoapa mi-am deschis
N-a fost ziuă n-a fost vis
Numai soarele pe cer
Avea gene lungi de fier

mircea croitoru

cu mîinile în

Nu era un om acolo, era doar o grămadă de moloz.

Din depărtare se auzea foșnetul metalic al lanurilor de porumb. În oraș, demult, zgomotele încetaseră. Întunericul, ca o pînză cădea.

Doar bucăți de cărămidă, pămînt, tencuială sub un zid ars. O ruină.

Așa a început. Rămăsese singur. Gonea pe străzile orașului. Frica, o simți, începu să se scurgă prin trup. Ca și cum ar fi avut dopuri în virful degetelor și ele ar fi sărit toate deodată și frica, lichid vîscos, mercur, ar fi început să curgă lent pe acolo.

La sfîrșitul războiului era. Lucra atunci (nu terminase liceul, cred), într-una din echipele de tineri care ajutau la înlăturarea molozului din rafinării, a ruinei, la salvarea instalațiilor care mai aveau ceva de salvat, la punerea lor în funcțiune. Războiul trecuse pe acolo : era acum departe, la hotare sau dincolo de ele ; luase cu el oameni și vieți să le treacă undeva, într-un loc nestiut, un riu negru, tulbure, ca o noapte fără nici o fereastră de lumină.

Plecase mai devreme în după amiaza aceea de la rafinărie. La 4 trebuia să fie în partea cealaltă a orașului, la Standard, lîngă gară. Îl trimiseră să participe acolo la un miting. Mai fusese la astfel de adunări. Ele începeau la terminarea lucrului și sfîrșeau în noapte. Oamenii aveau multe de spus ; erau de fiecare dată mulți vorbitori. Cuvintările lor, întortochiate și lungi ; unii erau întrerupți și ei țipau să fie lăsați să vorbească, să spună ce aveau de spus. „Destul am tăcut, strigau, destul !...“

Parcă ardea undeva și valuri de cer fierbinte răbufneau, sufocau locul. Aer greu, opărit.

Ziua se scurgea încet, subțiindu-se. Pierduse demult în urmă casele de la marginea orașului. Ziduri mărunte, uitate între pomi, tufe și garduri. Ferestrele, acum, la căderea întunericului, erau doar niște găuri, negre, ochi fără vlagă, scobiți în trupul de var al casei.

Se lăsase pînă în buza pămîntului seara.

Trecuse în goană prin oraș. În fuga bicicletei i se păru că vede jos, lîngă un zid ars de bombe, un om chircit, doar o movilă, un om rămas acolo cum a intrat în moarte.

El își ținea echilibrul pe bicicletă, își mișca picioarele, își urma drumul.

„Împingeam pedalele, spunea, și știu, oasele genunchilor se rodeau în lăcașurile lor. (Frica trecuse deja pe acolo.) Nu simțeam nici o durere : mestecarea aia de oase se transformase în scrîșnet.“

Peste ani mi-a povestit toate astea. Mitingurile se terminau în noapte și el trebuia să meargă pe întuneric. Erau vreo 5—6 kilometri prin lanul de porumb. Se spuneau o mulțime de povești cu inși fără căpătîi, cu hoți, cu soldați, dezertori, care furau, tîlhăreau, atacau oameni, ziua sau noaptea, la drumul mare. Ieșeau de prin păduri, din porumburi, luau haine, acte, bani, apoi dispăreau. Se zicea că fuseseră găsiți și morți : oameni goi, cu trupul plin de vinătăi și de sînge, răstigniți în mijlocul drumului, lăsați să fugă, împușcați după numai cîțiva pași, chirciți în vreun șanț, ciuruiți de gloanțe : oameni fără apărare, lume nevinovată. Așa era atunci.

Ne împrietenisem de cîtăva vreme noi doi, Alexandru și cu mine și el îmi povestea prea puțin turburat întîmplarea asta pe care, îmi aduc bine-aminte, o mai auzisem, poate altfel, poate de la altcineva, sau, cine știe, mi-o închipuisem doar. El era cu cîțiva ani mai mare și avea, printr-o întîmplare ciudată și tragică să mă lase doar pe mine să îmbătrînesc, el rămînînd pentru totdeauna cu același chip nebrăzdat de riduri, cu părul blond răzlețit pe frunte, cu aceleași mișcări repezite, nervoase, cu aceeași tendință copilărească de a da o aură de bravură faptelor sale.

Așa fusese, desigur, și atunci, în toamna aceea, atunci, demult, așa fusese, fără virstă și toate cîte i se întîmplaseră se datorau, cred, în bună parte, deși el nu mi-a spus-o niciodată și, poate, nici nu s-a gîndit la asta, se datorau și aerului acesta de copil perpetuu care ascundea, oricine putea să vadă, un mare orgoliu și o voință aproape nestăvilită de independență.

Stătea chircit acolo, lîngă zid, așa povestea, lîngă bicicleta pe care și-o lucrase singur din țeavă și din piese vechi (în dosul stratului gros de vopsea se ghiceau solzii sudurii făcute nu chiar de o mînă de meșter) și se muncea să desprindă dintre dinții roții pedalelor o bucată de stofă, o bucată din cracul pantalonilor pe care o prinsese lanțul.

Așa povestea.

Oamenii se săturaseră de război, de mizerie. Se spuneau mai des vorbele : „Totul pentru front, totul pentru victorie !“ Literele apăreau pe ziduri, pe vagoane, pe garduri, pe mașini : Semne albe scrise cu pensula groasă, litere inegale din care se scurgeau dire subțiri de vopsea făcîndu-le să pară înalte : cariatide.

Peste ani mi-a povestit toate astea. Odată îmi vorbea de eroism. Nu putea să spună nimic despre anii prin care treceam sau despre război fără să pună între timpul acesta și ideea de eroism un semn de perfectă egalitate. Încerca să teoretizeze. Nu reușea să facă o demonstrație pe măsura voinței. Îl simțeam cum se zbate în neputință, cum încearcă să ocolească aridităților, cum vrea să pună în ecuație eroicul, cu eticul, cu istoria... Cred că mă bucuram de neputința lui. Era prea tînăr, poate, dar timpul pe care îl trăise, trecuse mai repede, astfel că viața lui, scurtă (pînă atunci), era, de fapt, o viață mult prea bogată în întîmplări. Trăise din plin toți anii săi și tocmai pentru asta îi privea cu înțelegere, cu liniște, așa cum numai bătrînii o pot face, cu îngăduință. Pe mine mă speria gîndul ăsta.

Îmi povestea că se dusese la un miting. Fusese trimisă o chemare tinerilor, echipelor care munceau prin fabrici : la fiecare rafinărie, să fie pusă în funcțiune o instalație cu mijloace proprii. Așa cred că spunea. Nu mai știu cum am reacționat atunci. Ar fi trebuit să rîd : Cum mi-aș fi putut închipui eu că o instalație (și știam ce înseamnă o instalație de rafinărie) poate fi refăcută din nimicul adunat de prin dărîmături și din piese meșterite la o biată menghină ori în șopronul nenorocit, plin întotdeauna de fum al vreunei forje primitive (de fapt al unei fierării) aranjate peste noapte. Și totuși n-am schițat, sînt convins, nici cel mai mic gest de neîncredere. Îmi spusese că la acel miting fusese delegat să ducă răspunsul celor de la rafinăria unde lucra.

Omul întins lîngă zid îl făcuse să se piardă, să se sperie : voise să fugă, să uite, să ajungă mai repede, să scape. Sigur, nu era decît o grămadă de moloz ; dar în ochii lui mai trăia omul chircit acolo în durerea din urmă. Pedalase ca un bezmetic și cine l-ar fi văzut ar fi spus, desigur, că e fugărit ; pierduse clama cu care fusese prins pantalonul și manșeta se agățase între lanț și dinții de pe roata pedalelor și stofa se sfîșiase și acum se muncea să desprindă bucata aia de cîrpă.

Alexandru lucra la „Venus“, rafinărie din Nordul orașului, bombardată și ea, în mai multe rînduri. Pe o suprafață de cîteva hectare nu mai rămăseseră în picioare decît ziduri afumate, adăpostind cîteva instalații ; niște brațe spre cer, însingurate, străjuind un ogor de ruine. Pe fiecare metru pătrat se îngrămădeau acolo doar țevi contorsionate, blocuri de beton, cărămizi înnegrite de foc, aruncate de explozii din cine știe ce latură a fabricii. Bucățile de cărămidă ori de ciment pe care le desprindea cu ciocanul din mormanele de ruine, povestea, și care erau trecute din mînă în mînă, păstrau într-însele o căldură, ziceau „anormală“, „înfiorată“, mai zicea, „dureroasă“ și „umedă“ : bucățile de moloz împrăștiau un miros de carne trecută prin foc, un miros de ars care pătrundea în piele și ei semnă că multă vreme după aceea își adulmeca mîinile : un gest pe care nu și-l putea stăpîni, un gest de care voia să se lepede, ori măcar să se ferească ; și mîinile miroseau a cenușă și a carne rîncedă și friptă.

În perimetrul rezervoarelor pămîntul se rupsese, se crăpase. Se formaseră falii adevărate peste care nu se putea trece decît pe niște podețe de bulumaci și de scînduri : gropi imense, unele umplute cu apă și cu țiței pe care nu-l mai putea înghiți pămîntul, gropi în care acum se arunca ruina.

El își dăduse seama : nu era decît o grămadă de moloz. Secundele treceau mai repede. Bătea sîngele lui în artere. El se proptea anevoie în pedale. O greutate i se agățase de picioare. Drumul fugea de sub el și nu il mai îndepărta odată de locul acela. Poate fusese prins cîtva timp în aerul pe care îl sfîșiase pînă atunci cu trupul său, prins în văzduh ca într-un bloc de gheață. Frica să transforme aerul coclit de septembrie într-o mare de gheață. Să-ți fie dat să vezi un om călare pe bicicletă, amorțit în aer, drept, vîslind ca o pasăre într-un cer alb de iarnă.

Spre barieră începeau grădinile : fîșii lungi de pămînt împrejmuite cu salcîm pitic, țepos și cu sîrmă ghimpată. Straturi, brazde și șanțuri. Le știa : în mijloc coliba de pîndă, roata de apă purtînd pe margini povara căldărilor : niște solzi de reptilă. Grămezile de bălegar și paie umede degajau o duhoară dulceagă, de putreziciune. Gunoi adus din vară, neîmprăștiat, lăsat să se toace, să se roadă, să-și scurgă otrava. Mirosea a stătut, a loc nevînturat și rînced, pămînt opărit, praf fin și cenușă.

Cine mai putea ști cum se întîmplase cu adevărat ? El se grăbea, întîrziase, rămăsese singur, trebuia să ajungă mai repede acasă.

Era pe drumul Cherganilor, înotînd prin marea de coceni foșnind metalic ; mai avea puțin pînă la fîntînă și i se păru că dincolo, spre stînga, peste valurile înalte de porumb, ar zări o lumină. Drumul o ținea drept o vreme, apoi cotea, departe, spre sat. La fîntînă începea o potecă un drum șerpuit care tăia lanul : scurtătura. Auzise și un susur înalt, o melodie adusă de vînt. Își încordă auzul, dar nu deslușì nimic printre foșnetele arse ale foilor de porumb : table subțiri, ondulîndu-se.

Mi-l închipuiam. Don Quijote mergînd în nopți călare. Fără straie. Și fără sfîrșit părea drumul său. Și iată, cine l-ar putea, azi, crede ?...

La cîțiva ani după toate întîmplările astea, cînd el îmi povestea voit degajat peripețiile lui, mai purta între vorbe, știu bine, o neliniște pe care el nu era în stare să și-o stăpînească ; erau niște pauze în șirul cuvintelor, un tremur... Eu nu-l priveam. Îmi era teamă de el. Aș fi vrut să-i văd ochii pe care-i simțeam clipocind în orbite, dar nu îndrăzneam. Îmi spuneam că în clipele acelea răsuflarea lui e doar cît un fir de paianjen și el cată în mine un sprijin. Nu era, bineînțeles, așa, dar eu asta aș fi gîndit atunci. Sînt convins : nu reușisem să-l cunosc pe de-a-ntregul, dar, oricum, îmi dădeam seama, era, deși tumultos și nestăpînit, uneori nervos, exploziv, o fire echilibrată : un om aș zice ; aș vorbi despre el așa cum ar trebui să vorbesc despre un țăran. Avea și el neamuri într-un sat, aproape de B., unde părinții lui, mărunți funcționari sau profesori, nu știu prea bine, se refugiaseră din pricina bombardamentelor. Naveta pe care o făcea între Chergani, satul acela și B., fusese, desigur, și ea una din cauzele întîmplării pe care mi-o povestise.

Făcea drumul ăsta, de obicei, pe lumină. Dar și atunci împreună cu alții, o mulțime de oameni care lucrau în oraș. Se așteptau unii pe alții dimineața și seara. Nu mergeau niciodată singuri. Auzise și el de mai multe ori istoriile acelea cu soldați, dar nu le mai ținea minte.

Trecuse demult de barieră, era pe drumul Cherganilor, un drum de țară străjuit de lanuri de porumb. Avea de mers cîțiva kilometri printre coceni, înecat într-o mare de foi arse, ca de tablă. (Frunzele alungite atîrnau ca niște limbi de clopot.) Brațele i le însemnau cu dire albe.

El spunea : „Mă înfuriase bucata aia de cîrpă (zicea că l-a obsedat o vreme tabloul ăsta) ; nu știu cum se agățase, povestea, între dinții roții pedalelor și nu mai puteam în nici un chip s-o scot“. Se prinsese acolo pantalonul și lanțul se întinse și angrenajul nu se mai mișca nici în dreapta și nici în stînga. Începuse să zmucească de pantaloni. Omul acela chircit mai zăcea încă într-însul. Trebuia să țină bicicleta : ea se prăvălea peste dînsul, mereu, la fiecare zmucitură. Îl lovea peste brațe, peste mijloc, o mișcare sacadată pe care nu mai era în stare să o stăpînească. „Ar fi trebuit să slăbesc încă de la început piulițele roții, dar n-o făcusem, nu mai aveam vreme de asta, era noapte“, îmi explica. Trăgea cu furie de pantaloni și ei nu se rupeau. Se enervase de-a binelea. N-avea un cuțit, nimic... Și atunci a scos din cutia cu scule o șurubelniță și a început să-și sfîșie pantalonii. Stofa era groasă : nu putea să facă o crestătură de-a latul ; aș că a trebuit să o rupă fișii-fișii, apoi să tragă cu putere. Să se smulgă din închizătoarea lanțului. „După ce am reușit să-mi eliberez piciorul și după ce am aruncat cîrpa aia, am văzut că din pantalonii mei nu mai rămăsese decît o biată ruptură“. A mers, apoi, aproape gol pînă acasă. „Era noapte de-a binelea, aveam noroc, cu greu mai putea cineva să mă vadă“.

Eu mi-l închipuiam gol, slăbănog cum era, călare pe bicicletă, pedalînd în noapte. Atît : o pată albă.

Îl prinsese noaptea. Fusese la un miting și apoi întîrziase în redacția gazetei din oraș, un ziar din care nu apucase să iasă decît vreo două-trei numere... Acum alerga să ajungă mai repede acasă. Îl rugase redactorul, unul, Titi Rozenfeld, așa ceva, să-i aducă o știre despre miting, apoi, foarte politicos, îl ținuse să-i arate el cum se scrie o asemenea pagină. O aranjase astfel încît nici el, care fusese acolo, la miting, nu mai înțelegea prea bine cum se petrecuseră de fapt lucrurile. Omul știa meserie : parcă sunau goarne, trompeți parcă sunau și oamenii se deșteptau, se desprindeau ca dintr-o grămadă de trupuri și apoi, în pas cadențat, mărșăluiau. Asta îți sugera foaia pe care redactorul îl puse să o semneze. Apoi îl copleși cu sfaturile sale : cum e mai bine să facă și...

Acum era singur. Nu ar fi trebuit să-l prindă întunericul pe drum, știa ; fugea de bezna care-i venea în urmă. Apăsa cu putere pedalele bicicletei : credea că poate fi mereu înaintea întunericului pe care-l simțea în spate.

Scurtătura, o potecă era. O apă firavă, o ață bătătorită de pași și de roțile bicicletei. Gonit, se strecura printre cocenii plescăind din frunze ca niște pești într-o mare caldă : aripele lor metalice îl zgîriau acum pe amîndouă brațele.

O melodie se auzea într-adevăr, ceva necopt, îngăimat, spărgînd pătura de aer, cenușie. Și noaptea cu tremurul ei de vată venit parcă să absoarbă zgomotele.

Un singur gînd avea : să ajungă mai repede acasă. Pedala cu furie. Roțile erau zvîrlite din gropile cărării ori din brazdele de pămînt din care căldura storsese și ultima picătură de apă.

Poate că și auzise vocile, dar nu le băgase în seamă. Văzuse o lumină undeva, rupîndu-se din mulțimea cocenilor, dar ea se pierdu repede. Muzica venea din noapte, amețindu-l. Pînă și respirația îi era plină de muzica aia. Aerul șuiera printre buzele lui arse de-atîta alergătură.

Noaptea se sparse și el pătrunse deodată într-un con de lumină.

Mi-l închipuiam, așa după cum povestea, mistuindu-se, el, o pată albă, în întunericul cimpului. Stelele, sus, stelele lunii septembrie. Cumpăna. Potrivirea zilei cu noaptea ; partea rodnică, bărbătească a anului, stăpînită de Soare. Semn ieșit de sub neguri, răsăritul.

Ajungea la fîntînă. Povestea. Vorbele lui sunau moale. Nici un zgrunțur nu mai purtau în ele. Distilate, parcă, erau : nici obidă, nici vinovăție și nici răzbunare. Eu mergeam în urmă, aproape, îl auzeam. Nehotărît, înotînd în marea aceea metalică a porumbului. Ar fi trebuit să poposească la fîntînă. Se gîndi să o ia pe scurtătură ; era noapte de-a binelea ; trebuia să ajungă odată acasă. Pedalase. Obosit, cu hainele numai zdrențe, gîfiind. Bicicleta tremura de ura cu care fusese hăituită : abia un zgomot ușor de fiare, ca un țiriit, mai scotea.

Trecusem și eu, negreșit pe drumul Cherganilor, trecusem de mai multe ori și văzusem, desigur, nemișcată fîntîna și, plecînd din coasta ei, scurtătura. Poate era de fiecare dată alt anotimp : nu mai era septembrie : toamna împlinită în lanuri de porumb. (Miresme pulverizate în aer, acre, lîncezinde). Poate și eu văzusem grădinile despărțite de drum prin gard viu în spatele căruia se înnoda sîrma ghimpată. Poate. Dar pentru că vremea aceea trecuse și pentru că drumul nu mă strivise sub panglica lui adormîntă de praf într-o noapte, demult, la sfîrșitul războiului, locurile acestea nu erau pentru mine decît o poveste. Drumul — doar un șir de imagini. Se năștea din cuvinte. Mergeam în urma lui Alexandru, prietenul meu și fișii din filmul acela de demult îmi inundau mintea, se opreau acolo și se vînturau.

Fîntîna. Cumpăna adormită pe cer, pînă departe, sus, acolo de unde, probabil, venise : 4 stele. Într-o parte Șarpele încolăcindu-și dansul fără de nume ; dincoace Scorpionul cu plugul său Antares. Centaurul spre marginea pămîntului, leneș, visător, plin de ginduri de bine. Fecioara și spicul. Și Cumpăna în mijlocul lor : 4 stele coborînd pînă aici, pe pămînt, în apa fîntînii. Umbra trupului său le înecă : Se apleca să împingă lanțul ce ținea legată cu niște sîrmă o biată găleată de tablă.

Bău. Simți rădăcinile dinților cum se desprind din găoacea lor de carne. Hotări într-o clipă : lăsă drumul drept, șoseaua și se afundă în lanul de porumb.

Parcă îl gonea cineva. Trebuia să ajungă acasă.

...Poate omul acela care se scula mereu din grămada de moloz rămasă în urmă, departe, sub un zid stînd să cadă.

Noaptea se despicase și el se trezi deodată în lumină.

Sclipirea era atît de puternică încît fu nevoit să-și apere ochii cu palma, cu brațul... Se dezechilibră. Încetini, desigur. Simți o mînă străină. Opri. Era cu neputință să vadă ce se întîmplă. Striga întruna cineva. Nu înțelegea nici o vorbă. Lumina îi ardea ploapele. Se năpustiră asupra lui cuvinte care sunau ca o grindină. Îi puneau întrebări, îi dădeau ordine ? Nu înțelegea prea bine. Neputincios. Vorbele limbii aceleia hămăite. El, cu brațul la ochi, în lumina care îl înconjura ca un glob arzător, ca o sferă.

Nu mai știa cît a stat încremenit acolo, amorțit de frică, cu mîna la ochi. Nici dacă se urnise din pasul acela. Era noapte și locul era greu de dibăcit. Știa doar că cineva îi cobora blînd brațul din dreptul ochilor. Lumina căzuse și ea. Doar lanterne erau. Niște soldați. Arme, fierul lucind și deasupra, acoperind un cap bănuit, casca.

Soldații spuneau ceva pe limba lor. Înțelesese că trebuie să o ia înainte. Tîra de ghidon bicicleta și ea se lăsa dusă : un miel alături de dînsul.

Astea toate mi le-a povestit : fapte adunate peste ani. N-a ținut niciodată să-mi spună că

Mircea Barzuca : „Dialog“

teatru t

Efectul razelor gamma...

Marele succes al piesei lui Paul Zindel (a primit cel mai important premiu literar al Americii, consacrînd un autor) se datorează nu numai calităților sale intrinsece ci și, cum se întîmplă adesea, asumării unei tradiții artistice. **Efectul razelor gamma asupra anemonelor** amintește de teatrul unor Arthur Miller și Tennessee Williams dar și de paginile de proză ale lui J.D. Salinger sau Truman Capote. În definitiv însăși sensibilitatea lui Zindel pare a fi fost educată de acești remarcabili predecesori, cărora le împărtășește atitudinea. E vorba, în esență, de exprimarea unei dezamăgiri imposibil de vindecat, în legătură cu reala condiție a omului în societatea supracivilizată față de autentica sa menire. Limbajul lui Zindel este bineînțeles de o rară cruzime, degajînd din substanța cotidianului semnificații cu adevărat infernale. Axul său emoțional îl constituie contrarierea purității juvenile — de către sărăcie, indiferență, prejudecată, ori chiar de setea de răzbunare a acelora, la rîndul lor, traumatizați. Acțiunea ostilă a unui mediu viciat împotriva copilăriei capătă însă la acest scriitor (profesor de chimie în prima parte a carierei sale), mai mult decît la alții, proporțiile unui atentat feroce. Pentru cronicar, vizionarea piesei sale a însemnat revelarea celui mai terifiant univers feminin întîlnit pînă acum în literatura dramatică.

Premiera românească a **Razelor gamma...** coincide cu aniversarea a 25 de ani de activitate împliniți de Olga Tudorache. Ocazie, pentru Teatrul Mic, de a încerca o interesantă experiență. În afara Ioanei Ciomirtan, partenerele cunoscutei actrițe sînt propriile-i eleve de la Institutul de Teatru. Sub conducerea regizorală a Cătălinei Buzoianu se poate spune că experiența a reușit, rezultatul fiind un spectacol de profundă sondare a umanului. Ca și altădată, Cătălina Buzoianu impresionează mai ales prin excepționala sa imaginație plastică, exemplificările devenind, acum, aproape inutile. Vom cita totuși două scene : rememorarea, de către Beatrice, a propriei copilării, în care efectul expresiv se realizează prin transformarea magică a unui pat imund într-o căruță încărcată cu fructe proaspete — și finalul, dominat de culoarea roșie a literelor desenate de aceeași. În respectivul rol, Olga Tudorache dezvoltă știuta sa personalitate, poate cu un exces de brutalitate virilă dăunător nuanței tragice. De asemeni, absolut remarcabilă este Ioana Ciomirtan, experimentata actriță sugerind cu fior de gheață o ipostază de umanitate degradată. Studenta Rodica Negrea dă chip nefericitei, curatei Tilly, posedînd surprinzător cheia personajului, acea resemnată oscilație între entuziasm și neagră deziluzie. Nu fără stîngăcie, totuși înăuntrul eroinei, evoluează Adriana Șchiopu. Colegă a ultimelor două, studentă și ea, Angela Ioan nu beneficiază de un prilej comparabil pentru a-și dovedi calitățile. O subliniere finală : scenografia lui Mihai Mădescu, excelentă contribuție la valoarea plastică a reprezentației.

Marius Robescu

film f

Reînsuflețirea vulcanilor

Cele șase episoade din ciclul de filme pentru televiziune **Războiul independenței**, au constituit desigur, succesul cinematografic al anului 1977, umbrind prin calitatea realizării celelalte producții, difuzate pe marile ecrane. Armata vulcanilor din neuitatul '77 a defilat reînsuflețită de o adevărată armată de talente, la sfîrșitul acestui nou '77, în acordurile ample ale unei partituri ce a concentrat melodic hotărîrea și însuflețirea națională a epocii de atunci și de acum. Conținutul tumultuos al textului muzical compus de Tiberiu Olah, suflul lui eroic, însoțește strălucitor întreaga desfășurare a filmului, cunoscînd o gamă variată de nuanțe, elanuri alternate cu momente melancolice, sonorități dominante pe imagini liniștite sau difuze, linii melodice sumbre întretăiate de potențări dinamice de cîte ori materialul tematic o cere. Tensiunea emoțională pe care muzica o dă acestor episoade este impetuoasă, acaparatoare, invadînd permanent și stimulator filmul propriu-zis, cu bucuria izbînzilor prin luptă eroică, prin timbruri orchestrale ce redau împlinirea idealurilor unui popor.

Pornind de la un scenariu impecabil, cei trei regizori care au procedat la realizarea acestui film și-au împărțit creația pe episoade. Poate că cel mai solid construit, asemenea unei armături pe rezistența căreia urmează să se închege opera, a fost primul episod al ciclului (regia : Doru Năstase), reușind să stîrnească un interes neobișnuit în rîndul telespectatorilor, pentru întreaga problematică ridicată de subiect, pentru felul abordării și tratării ei. Iar momentele cele mai covîrșitoare ca emoție, cele mai captivante ca interes și participare afectivă, au fost atinse de episodul **Căderea Plevnei** (regia : Sergiu Nicolaescu) și de episodul **Victoria** (regia : Gheorghe Vitanidis). Mai puțin legat, mai puțin convingător, mai tributar șabloanelor și scenelor rezolvate expeditiv ni s-a părut episodul **Epopeea sanitarilor**. De altfel nici titlul nu are o rezonanță prea fericită.

Scenele de război din **Căderea Plevnei**, desfășurate în imagini uluitoare, trădînd un operator de înaltă clasă, pot rivaliza cu scenele de război din orice film cotat ca mare succes în acest gen. Verosimilul și esteticul nu se contrazic, pagina de istorie se transformă ca de la sine în pagină de artă.

O distribuție impresionantă ca inspirație și o interpretare fără cusur, ne fac să vorbim din nou despre acest film. A înșirui numele rolurilor de creație ar însemna o recopiere a distribuției. E un motiv de mîndrie că școala românească de artă dramatică și cinematografie pregătește un număr atît de mare de nume prestigioase, de adevărate talente. Ținem totuși să ne mărturisim entuziasmul pentru una dintre cele mai puternice personalități actoricești ale ultimilor 15 ani, pentru prezența cinematografică și capacitatea interpretativă a actorului Mircea Albulescu.

Un succes pe care l-am dori repetat și în cazul altor filme, și, eventual reluat într-un nou ciclu de emisiuni TV.

Corina Cristea

televiziune tv

Revelion TV.

● Superba noapte a Anului nou, nesfîrșita noapte în care secundele din cumpăna anilor se aud bătînd în trupul unei pendule de aur, noaptea de sărbătoare în care inimile noastre se bucură, a părut și mai frumoasă, îmbrăcată în feeria de sunete și imagini a Revelionului TV, emisiune în care televiziunea a făcut o generoasă risipă de fantezie, inspirație, bun gust și energie artistică și tehnică. Zeci sau sute de textieri, interpreți de muzică populară și ușoară, soliști ai operei și operetei, actori, compozitori, regizori, operatori scenografi (enumerarea poate continua) numeroase formații din țară și de peste hotare, nume binecunoscute marelui public, debutanți sau vedete, toate forțele artistice ale televiziunii și ale colaboratorilor săi și-au dat mîna în acest feeric program, omagiu de frumusețe și bucurie pe care televiziunea îl aduce în noaptea de Anul nou, telespectatorilor săi. Plin de fantezie, sărbătoresc, spumos, divers, strălucitor, antrenant, îmbinînd hazul de bună factură cu sobrietatea momentelor de înaltă măiestrie interpretativă programul de Revelion a captat, în mod sigur, atenția tuturor celor care în apropierea bradului împodobit și a maselor încărcate au avut în preajmă și în fața ochilor dreptunghiul magic al micului ecran. Ar fi nedrept deci dacă din marea varietate de numere și nume din programul de Revelion ne-am opri cu insistență asupra unuia sau a altuia. Ce să reținem mai întîi : monologul „Nea Mărin în teleferic“ al lui Amza Pelea sau recitalul susținut de trioul : Olimpia Panciu, Mihai Constantinescu și Marius Țeicu, monologurile lui Dem Rădulescu (înainte și după Revelion) sau tripleta inedită formată de Stela Popescu, Margareta Pislaru și Vasilica Tastaman, ingenioasele trucaje în care Kojak cîntă alături de Romica Puceanu, sau melodiile nemuritoare interpretate de Gică Petrescu, pe Puiu Călinescu sau pe Marin Moraru ș.a.m.d., ș.a.m.d. Se cuvine deci să mulțumim din toată inima realizatorilor Revelionului TV pentru minunata noapte pe care ne-au oferit-o, pentru fantezia, travaliul și talentul pe care le-au investit în orele acestei emisiuni, atribute pe care le dorim prezente cît mai des și în timpul anului. Apropo de asta, n-ar fi rău dacă ipostazele cunoscute sau inedite în care apar multe din vedetele micului ecran (în această emisiune de Revelion) ar fi continuate și pe parcursul anului, programul s-ar îmbogăți astfel cu cîteva personaje absolut irevocabile (de ce n-ar apare mai des trioul Stela Popescu, Margareta Pislaru, Vasilica Tastaman, de ce Spirache, Nea Mărin n-ar putea avea o existență, măcar lunară).

● Un adevărat **Eveniment TV** îl constituie reportajul **Douăzeci la o masă** de Alexandru Stark. De multă vreme n-am mai urmărit un reportaj, atît de bine realizat, emoționant, scris parcă cu sufletul. Povestea familiei cu 18 (optsprezece) copii din Iași, infinita căldură cu care Mama Ana povestea despre fiecare din cele 18 odrasle ale sale, omenia acelor Părinți și fericirea acelei familii nemaipomenite ne-au emoționat pînă la lacrimi. Poate că n-ar fi rău să revedem **Douăzeci la o masă** de Alexandru Stark.

Mircea Florin Șandru

ceață

n-a inventat nimic din toate astea. Poate că lucrurile nu se întîmplaseră astfel. Poate că fusese batjocorit și umilit atunci și lui îi era rușine de purtarea lui lașă și înjositoare, dar pe care, oricine ar fi înțeles-o. Poate că se speriase și-i implorase să-l cruțe, îi rugase plîngînd să-l lase în pace. Ce vreți, era doar un copil atunci. Ce rost ar mai fi avut să se opună ? Ei erau puternici și mulți și siguri de izbîndă ; el, singur, gol, singur, noaptea, în jurul lui o apă. doar, de foi plescăind metalic : niște limbi de ciine.

Îmi închipuiam toate cite fuseseră atunci.

Mărturisesc că tremura ceva în mine : viața lui. Viața lui la care el nici nu se gîndea. Mergea înainte-mi. Același pas. Îmi vorbea. Nici nu-l priveam.

De multe ori îmi vorbea de eroism. El spunea : „Era un timp eroic. Înseși mitingurile acelea la care mergeam atunci, erau acte adevărate de eroism, atunci, în august, în septembrie, în octombrie 44, cînd noi cîntam „pămîntul e al celor harnici, cei leneși plece unde vor" și credeam negreșit în vorbele astea pe care ne trezisem că le știm de cît lumea".

Se dezmeticea cu încetul. Soldații erau înainte, în dreapta și-n stînga lui ; el îi urma. Simțea sub tălpi cum îl părăsește poteca : o luase de-a dreptul prin lan. Din loc în loc călca peste coceni care pocneau ; în rest ghicea tulpini de porumb presate, făcute una cu pămîntul, sau doar țărînă.

Se mai liniștise ; nu mai simțea oboseala în oase ; călca greu. Tira bicicleta ; nu o luase în spinare.

Un convoi în noapte, urcînd prin întunericul porumbului. Se oprise și vîntul. Nu mai foșneau foile de tablă. Printre ele se fringeau acum razele de lumină ale lanternelor : niște sulițe, doar, ușoare, fără consistență. Soldații vorbeau, mergeau de-a dreapta și stînga lui. rîdeau ; glasurile lor erau îmbibate de băutură. Plutea în aer răsuflarea lor arzînd de alcool și miasma grea, stătută, de sudoare.

Mircea Borsuc : „Cal"

Nici nu-l băgau în seamă. Mergeau pe un drum proaspăt, făcut de mașini, de motociclete, de cizme care rupseră lanul.

Așa trebuie să fi fost atunci. El așa povestea. Nu scoase nici o vorbă : ademenit parcă de prezența lor, amorțit, poate nu lipsit de curiozitate : îl duceau undeva, îl depărtau de drumul său. Îl împingeau în noapte și el nu încerca să se opună, nu voia să scape. Ar fi putut să le explice : un om era doar atît, cinstit, nu le făcuse nimic, nevinovat, nici măcar nu li se împotrivise : venea de la lucru, muncise ziua. Dar nu le zicea nimic. Mergea cu capul plecat între soldații aceia care sporovăiau ; tîra în spate, ca pe o cruce, bicicleta.

Luni de zile, spunea ,a visat drumul ăsta. Se putea furișa printre cocenii de porumb, să scape de umilință ? S-ar fi putut să ghicească un moment de neatenție și să dispară... Dar nu era în firea lui să fugă. Se ținea mîndru și demn. Și mai era bicicleta, fierul ăla lucrat de mîna lui și nu putea în nici un chip să se strecoare cu ea cu tot printre soldați și apoi prin lanul acela nesfîrșit de porumb.

Trebuia să care în spate bicicleta, nu mai avea încotro ; asudase ; sudoarea îl năclăise deodată : ceva viscos, insinuant ; mergea între soldații cărora nu le înțelegea gîndul, nici vorba. ca un prizonier, ca un hoț. Și sufletul lui era gol și el nu mai aștepta nimic de la nimeni.

Noaptea se asprea : răcoarea începea să alunge căldura scursă din ziuă

Mergînd, se mai limpezise. Se căia că o luase pe scurtătură ; dacă și-ar fi urmat drumul. desigur, nimic nu i s-ar fi putut întîmpla, Ca un magnet îl atrase lumina. Ea zăcea peste lanurile de porumb. Și cîntecul abia auzit. Poate că se simțise, poate, zic, mai în siguranță în lan decît pe linia drumului. Știa că dacă acolo i s-ar fi putut întîmpla ceva n-ar fi găsit niciun ajutor. Chiar dacă ar fi strigat, nimeni nu i-ar fi sărit în apărare. Grădinarii erau la pîndă, dar ei n-ar fi ieșit niciodată din colibele lor încărcate cu șiruri de ardei puși la vînt pentru iarnă. N-ar fi avut curajul să tragă un singur foc de armă. Erau oameni, doar, veniți de departe. harnici în felul lor, negustori aprigi, dar inși singuratici, gîndind să facă bani, să agonisească și, cine știe, poate să plece îndărăt de unde s-au pornit. Nicî nu se băgau între oameni. Între ei și ceilalți, ca un geam stătea lucrul lor și pămîntul pe care îl arendaseră și negoțul și banii. Îl vedea de multe ori dimineața ori spre seară. în drum, cum se trag mai înapoi, în spatele gardului de sîrmă ghimpată, înapoi, să nu trebuiască să spună „bună ziua" sau să răspundă la bineț.e.

Mergea în pasul soldaților ; ei îl străjuiau. Cerul se înălțase ; lumina de dincolo de virfurile porumbului îl alunga în frigul de deasupra pămîntului.

Nu-și mai aducea aminte să fi înțeles o vorbă din cîte ei spuneau. Nu pricepea de ce nu-l pun să-și întoarcă buzunarele pe dos. de ce nu-i iau actele și banii... Nu înțelegea de ce îl cară doar după ei. adîncindu-l în noapte.

Își dădea seama că frica se scursese demult, iar tremurului pe care îl simțea în sînge, curiozitate. acum. i-ar putea zice.

Mult mai tîrziu, în somnul său de coșmar tresărise : se încorda ; nu încercase nici măcar să se oprească : mergea în pasul soldaților aceiora. ei își vedeau de vorba lor aspră, de rîsul lor ; mergeau foarte aproape. le simțea mirosul rînced al transpirației care făcuse drumul îndărăt în piele, miros. greu amestecat cu cel al băuturii : soldații își urmau pasul : pipăiau calea cu lămpile lor de lumină (adrămgînea arma, bidonul, toate cîte aveau pe dinșii), mergeau prin lanul necunoscut fără să le pese de nimic, de parcă ar fi mers prin propria lor casă.

Hainele lui erau niște zdrențe și soldații, văzîndu-l își dăduseră seama, desigur, că n-are nici acte. nici ceva mai de seamă prin buzunare. Poate că n-aveau ce face cu bicicleta. Iscul lui cel mai de preț și de care să ar fi vrut în acele clipe să scape.

Calea tăiată-n porumb, poștă cu voceri strivîți și țiuleți cu bombe împrăștiate în țărînă, se lărgea, parcă. Făceau un ocol. Ca un gard stătea drept porumbul acoperind locul și larma.

Muzica, desigur, îl străbătea, ar ghida ; și lumina care îl adormenise ca pe Dacierii homerici.

Era lumină mai multă : dădeau aprovizionat : voci în surdină, cîntece : lumina vinută de departe și muzica aceea adusă de vînt.

Așa ajunse într-un ocol pierdut cu oameni de porumb, un foc, focuri mai multe : la jurul lor oameni străjuiți de mașini cu faruri aprinse : niște ochi galbeni, adormiți aproape de-atîta neodihnă.

Același pas urma. Soldații rămaseră în jurul focurilor nici nu-l priveau. Unul sparse cu un pumn în limba lui : făcea semne cu mîna . întinsese o sticlă, o clătina în semn de prietenie. Avea părul blond, răvășit peste frunte, moale . cînta prelung, de departe ; un cîntec venea din pămînturi moi, din ape neguroase. din altă lume Cîntecul lor se pulveriza, era înghițit de aer. te ademenește. nu intra în pămînt. nu îl dorea țărîna ca pe o ploaie mult așteptată. zici porumbul nu îl trecea prin trupul lui vînzătorului ; cîntecul era doar un șoamăt ce plutea deasupra. Sunete umezite ca un plînș mic, înăbușit, acuarelic.

Cortegiul lor ocolea soldați înșirați pe jos, lîngă arme rezemate una de alta, ca o piramidă : ei îi priveau, nu le putea distinge figurile. Vedea doar părul lor blond ; căștile lăsate de-o parte stăteau pierdute ca niște oale negre, uitate pe ici, pe colo, prin țărînă. Soldații puseseră stăpînire pe lan. De la fîntînă mișunau, cine știe, poate pînă spre sat și chiar în sat și dincolo de hotare. Ar fi trebuit să-l întrebe ce o fi cu ai săi, dar cum ? Limba lor îi era neștiută. Se puteau înțelege prin semne. desigur, dar el nici nu s-a gîndit să încerce atunci. Poate tocmai din teama că astfel or începe să se înțeleagă.

Erau oameni blînzi soldații : îngăimau cîntecul lor, stăteau tolăniți pe coceni, probabil (nimic nu se va mai alege din porumbul ăla), lungiți pe mantăile lor. Îi învăluia fumul inecăcios și mirosul de benzină care alungase pînă și aerul plin de miresme al toamnei.

Era un țarc acolo. după cîte își dăduse seama, mașini de jur-împrejur.

„S-au oprit soldații într-o vreme. Mersesem fără să-mi dau seama, mașini pe laturi făcînd un ocol, spunea. Țiram bicicleta după mine : se făcuse parcă mai grea, se proptea ca un cal în picioarele dinapoi și nu voia în nici un chip să se mai lase dusă.

Soldatul mă bătu ușor peste braț, îmi spuse, îmi făcu semn să mă opresc. Ei vorbeau ceva, arătau spre mine, mă măsurau. Șfichiuiau aerul cu vorbele lor ca un bici. Se sfătuiră o vreme. Apoi unul din ei veni lîngă mine : începu să-mi vorbească. Eu nu înțelegeam. Dădeam din cap ca și cum aș pricepe. Îi vedeam dinții cum scîlpesc printre cuvinte. Făcea semn cu mîna : un rotocol. Și zîmbea".

Poate era speriat încă și nu reușea să iasă din plumbul greu al spaimei. Poate că omul acela nu se prefăcuse încă într-o grămadă de moloz : se mai mișca încă.

„N-avea ce să-mi ia, mai spunea... Soldatul știa că eu nu înțeleg nimic, mă lua cu binișorul. Făcea niște mișcări stranii, gesturi îngroșate. Învîrtea ceva. Doar voi pricepe. Făcea cîțiva pași în dreapta, în stînga, punea mîna la inimă, cînta ; apoi iarăși își rotea mîna.

Izbucneam în rîs. Mișcările lui erau caraghioase. Ceilalți soldați rideau. Soldatul se opri. Mă privi ca și cum ceva s-ar fi întîmplat. Mulțumit, îmi făcu semn să vin lîngă o mașină. Acolo îmi arăta ceva. Eu nu mă mișcasem încă Un soldat puse mîna pe bicicletă, mă desprinse de ea ; apoi îmi făcu semn : acolo, spre mașină. Am mers doi-trei pași. Soldatul deschidea o cutie : un gramofon. Îmi făcu semn să vin și mai aproape. Am simțit sub tălpi o manta sau o pătură. El punea gramofonului pilnia. Îmi făcu semn să mă așez. Apoi puse o placă, învîrti manivela, fixă acul : o melodie începu să se reverse : un tango. Soldații izbucniră în chiote. Băteau din palme. Unii se ridicaseră de pe unde stătuseră și veniră mai aproape. Poate că veniseră să se uite la mine ca la o arătare, sau poate că doar le plăcea muzica aia pe care credeau. cine știe. că eu am adus-o. Eram curios să văd ce face soldatul acela și nu îmi dădui seama că în jurul nostru s-au adunat o mulțime de oameni. Ședeam cu genunchii la gură, să ocup cît mai puțin loc, să mă acopăr ; picioarele mi le înlănțuisem cu brațele. Mirosea a obiele și a cîrpă încinsă și a băutură și fum de țigară. Ei se legănau în ritmul tangoului, le vedeam numai picioarele. Lîngă mine unul bătea pămîntul cu talpa și se innoda într-un chiot mic. Își împingea bine călcîiul în țărînă, apoi chiuia. Placa se termină după un timp. Eu nu înțelegeam nimic. Ședeam chircit acolo, lîngă gramofon și priveam dansul soldaților. Ei se frecau unii de alții, rîdeau, făceau mișcări deochiate. Își afundaseră cizmele în praf, își lepădaseră hainele. Rideau. Se opriseră unii : alții își vedeau mai departe de dansul lor : doi cîte doi ; alții dansau singuri : făceau mișcări largi : ceremonioși, îndatoritori. Unii își băteau pulpele cu palmele — o mișcare imitată, se vede, pe care n-o făcuseră de prea multe ori și mișcarea aceea le ieșea greoaie și ei rideau. Cîte unul scotea triluri, făcea piruete. Cineva venise cu o muzicuță : cînta în legea lui un vals sau o polcă. cine știe. o melodie uscată, în ritmul căreia puteai să mori.

Soldatul care stătuse tot timpul lîngă mine, acolo, în genunchi și care-și privea încîntat gramofonul nu mai zise ceva. Îl priveam. El, cu un gest pe care-l credea de tandrețe mă mîngîia pe creștet. Îmi vorbea. Eu simții mîna lui blîndă pe frunte, pe păr : niște solzi ca de pește. Ședeam la un pas de el pe o manta întinsă pe pămînt. Apoi mă făcu semn ușor cu cotul să dispar. Eu rădicai acul. încet. Apoi am întors placa. Am învîrtit de manivelă. Am pus acul."

Și iarăși muzica. Iarăși chiote. Nu mai era ramos, nici noapte, nici veste de pace, de viață ori de suferință. Era doar un cîntec venit din dragoste și din bucurie. Oamenii mai sperau că viața poate să le fie mai bună. Așa era cîntecul. „Că lucrurile nu trebuiesc duse chiar pînă la capăt. Că se pot mulțumi doar să viseze. Niște oameni care țineau, desigur, la norme, la nevestele și la fiicele lor lăsate departe, în alte ținuturi, pe alte meleaguri.

El puse iarăși placa, învîrti manivela, potrivi acul. Soldații dansau. Muzica nu se mai oprea acum. Parcă nu le stătea oboseala în carne, parcă dormiseră toată ziua și acum, fără să le pese de nimic, se distrau ; parcă nu mai auziseră muzică de săptămîni întregi și le fusese dat să uzde nici, pe pămîntul acesta acoperit cu lanuri de aur, fosmind a porumb.

Melodia s-a terminat și el puse iarăși placa. Învîrtu manivela ca ei să poată să danseze, să joace. să-și uite viața lor chinuită.

Îi era milă de soldații aceștia care făcuseră drumul înainte și înapoi și uitaseră chiar de dînșii. Ei dansau, el schimba placa, învîrtea de cîteva ori manivela. apoi îi privea. Începuse să-i vadă și el ca pe niște oameni : se bucura că poate face ceva pentru dînșii și era. poate, tentat să danseze laolaltă cu ei. Mai puse o placă, învîrti iarăși la manivelă. Ședea chircit acolo, în fața gramofonului. Muzica se auzea pînă departe. Nimeni nu-l mai vedea. Schimbă iarăși placa. La lumina palidă a focurilor zări în mijlocul plăcii un cîine ascultînd o pilnie de gramofon. Nu se vedea prea bine : placa se învîrtea : era doar o pată albă. Luă altă placă ; văzu bine ; un cîine alb. blînd. liniștit. Simți un miros de carne arsă și el își privi mîinile. Era o grămadă de plăci acolo. Se ridică în genunchi, lîngă gramofon ; soldatul care îl adusese nu mai era acolo demult. Se pierduse printre ceilalți care se învîrteau. Lumina le cădea pe mîini, pe fețele lor asudate. Și ei se răsuceau în ritmul muzicii. Mișcarea plăcii pătrunse într-înșii. Focurile se roteau; pipiiau flăcările să se stingă : O pată albă era acolo în mijlocul cîmpiei. Și cîmpia... și lanul... Pămîntul. doar o pată albă era, pierdută în liniștea nopții.

El amorțise. singur, acolo. jos, pe manta. I se păru că începe să se lumineze. Se ridică. O placă plesni lîngă dînsul. Își apăsă piciorul pe o altă placă și ea se rupse cu un pocnet sugrumat de pisla mantăii. Și încă o placă... Nu mai era mult : lumina îi va obosi pe soldați, se gîndi. Corvoada lui va muri odată cu noaptea. Și noaptea nu putea fi prea lungă. Stelele sclipeau încă : niște pungi de mătase. Spre iarnă nopțile se lungesc pregătindu-se să înghită, parcă, ziua.

El ședea în genunchi lîngă gramofon, mai erau o mulțime de plăci acolo. Muzica lui se auzea pînă departe. Rîșnea la cutia blestemată.

ingrid fulga

Agatodor

Un ochi pe față, un ochi pe dos, un ochi pe față, un ochi pe dos, un ochi... nu e greu. M-am apucat de croșetat în iarna în care Agatodor era plecat în Africa. O să spuneți ce nevoie avea Agatodor de fulare. mănuși sau căciuli dacă era în Africa. E adevărat, el nu avea nevoie de nimic, se juca cu leii în Africa și murea de cald, dar la noi era iarnă și venea Crăciunul și Agatodor nu se mai întorcea. Trebuia să fac ceva, nu ? La început am croșetat fulare. mănuși și căciuli pentru toată familia. Duminicile croșetam numai pentru Alexandra — păpuși. ursulești. baloane. ciovni. castele, pitici. bomboane. portocale, căței albaștri și portocalii. maimuțe obraznice și papagali răguși — toate pentru duminicile Alexandrei.

Am croșetat și pentru tata — manuscrise. El îmi dicta și eu croșetam — un ochi pe față, un ochi pe dos. pe față. pe dos, față, dos, față, dos, repede. repede, tot mai repede. casa se umpluse de manuscrisele tatei. pe mine mă dureau mîinile, aveam însă și un avantaj — nu trebuia să mai facem focul, stăteam toți înveliți în manuscrise croșetate care erau, ce-i drept, tare călduroase. era o lînă moale și pufoasă de pe niște oi pe care le furase tata din Anglia. și croșetam zi și noapte. nu ne mai opream. degeaba îl rugam să se oprească să mai mîncăm și noi, să ieșim afară să dăm zăpada, să ne plimbăm cu sania, tata era într-o formă extraordinară, eu croșetam, mama făcea gheme. iar frații mei înfășurau manuscrisele să nu cumva să se încurce, un ochi pe față, un ochi pe dos, pusesem toate culorile, roșu, verde. alb. albastru, galben, maron, violet, portocaliu, și iar roșu, verde, alb, albastru pînă într-o seară cînd tata s-a oprit, ne-am oprit și noi, se terminase și lîna, de altfel, și ne-a spus : „Nu mai am idei". Mi-am luat minutele obosite în brațe, le-am mîngîiat și le-am trimis la culcare, frații mei au legat manuscrisul. mama ne-a dat de mîncare cozonac. mere, nuci, iar tata s-a dus să dea zăpada care ne acoperise demult casa.

Nu primeam scrisori, dar nu eram prea îngrijorată. Africa nu-i așa aproape. Nu mai aveam noțiunea timpului și atunci, ca să-mi dau seama de distanță, m-am hotărît să croșetez în continuare. Chiar a doua zi am pus un anunț pe ușa de la intrare : „Croșetez gratuit după dorința clientului". Asta pentru că în familiile nimeni nu-mi mai dădea nici o atenție. Și astfel viața mea s-a schimbat : vedeam lume nouă, primeam cadouri, croșetam orice — scrisori de dragoste, bijuterii pentru fete frumoase, corăbii pentru aventurieri, căruțe și coșuri pentru negustori ambulanți, cai pentru cei care nu-și găsesc liniștea nicăieri, cărți cu povești vesele pentru copii triști, brazi și moși încărcați de daruri, am croșetat și valuri de mare, scoici și meduze pentru sirene, chiar și o lună de miere pentru tineri căsătoriți, din cînd în cînd mă gîndeam la Agatodor „mi-e dor de tine Agatodor. de ce nu vii odată, mai lasă Africa și leii, întoarce-te acasă, la mine" da, îmi zburau gîndurile în timp ce croșetam și trebuia să desfac, s-o iau de la început, am lucrat cele mai frumoase rochii de mireasă, cu voaluri lungi, nesfîrșite, în stare să ajungă peste ocean... dar a venit primăvara și nu mai veneau la mine să le croșetez vacanțe, chiar și prietenul meu, grădinarul, căruia îi croșetasem cea mai frumoasă stropitoare și cea mai frumoasă pălărie, m-a părăsit.

Atunci mi-am pus o rochie în culoarea florilor de liliac și m-am dus să mă plimb. Și uite-așa, aruncînd liliac în curțile oamenilor, mi-a venit o idee : să croșetez un drum pînă în Africa, să ajungă la Agatodor, poate s-a rătăcit și nu mai știe să se întoarcă. Am muncit zi și noapte la drumul ăsta, am împletit numai flori de liliac și din loc în loc „mi-e dor de tine...". Cînd s-a scuturat liliacul, m-am așezat pe treptele din fața casei și am așteptat. Cine credeți că a apărut pe drumul meu ? Un leu, un leu adevărat, vesel și care mi-a adus în dar harta Africii. L-am întrebat dacă i-e foame dar el mîncase tot liliacul din Africa și pînă aici, era sătul și fără griji. Aș fi putut să-l întreb ce mai face Agatodor dar știam că n-o să se mai întoarcă niciodată. Știi, ce ? i-am spus leului, hai să mergem la prietenul meu, grădinarul. El o să ne dea o parte din grădina lui, noi o să creștem pepeni verzi, o să-i vindem la tîrg și poate că pînă atunci Agatodor...

george alboiu

Zece aforisme

1) Un aforism este ceea ce rămîne dintr-o carte după ce ai renunțat s-o scrii.

2) Din aforismul clasic secolul XX a dedus, de multe ori, calamburul așa cum natura, într-un timp mai îndelungat, din dinozaur a reținut șopîrla.

3) Din momentul în care un scriitor care a scris cărți proaste nu mai poate scrie îmbogățește cultura. Este un act plin de semnificație care stă la îndemîna oricărui autor nesemnificativ.

4) Cînd scriitorul se folosește numai de o parte din libertatea care i se oferă nu va contribui substanțial la crearea unor libertăți noi.

5) Una din definițiile ridicolului : cînd calul troian este introdus în cetate după căderea Troiei.

6) Cine se gîndește ca un critic la cărțile altora are mai multă înțelegere pentru propriile lui cărți.

7) Cînd vorbesc despre geneza galaxiei savanții uită scopul acesteia : ochii femeii de pe pămînt cînd alături se luptă cerbii.

8) În relație cu Totul omul este sublim sau ridicol ; în relație cu Partea devine ironic.

9) Scriitorul care înțelege cosmosul fără să înțeleagă pe omul de lîngă el înțelege, de fapt, numai jumătate din realitate.

10) Al zecelea aforism trăiește dacă-și amintește de celelalte nouă.

radio

Pentru noul an

Intrînd într-un an nou, ne îndreptăm gîndurile în egală măsură către cel plecat și cu nețărmurită încredere în cel ce tocmai a sosit, dovedind astfel că omul este prin definiție o fire optimistă (și optimismul lui este incurabil).

La început de drum, credem că anul va fi mai rotund ca o bucurie, împlinirile — mai sigure decît o formulă matematică, faptele — mai bune ca sarea-n bucate, iubirile — mai dulci decît mierea (naturală, nu cea cultivată de poeți), și lista poate continua în același fel, dar ne oprim aici.

Așadar, ce-și dorește pe '78 cronicarul de radio ? Să fie invidiat de colegii lui de rubrică (film, teatru, televiziune etc.) pentru desfătarea, pentru bucuriile ce i le procură ceas de ceas, minut de minut, emisiunile tuturor celor trei programe. Creionul să nu-i rămînă bont cînd o fi să scrie despre comentarea emisiunilor sportive (rezultatele dau tonul, comentatorii îl susțin). Dar nici prea ascuțit după ce-a audiat radioreportaje „transmise exact de la fața locului". Să se creadă încă o dată copil (nu rebusist, nu filolog, nu filosof) ascultînd seară de seară („Noapte bună, copii !"). Serile să rămînă tot mai mult pe-acasă pentru că se transmite o piesă (care nu-i neapărat de Ștefan Berciu în regia lui Cristian Munteanu). Să-și vîndă (dacă are) televizorul, pick-up-ul. magnetofonul și diminețile (și duminicile și în celelalte sărbători legale) în ritmurile cele mai antrenante ale unui șlagăr (care să nu fie obligatoriu de George Grigoriu pe versuri de Angel Grigoriu și Romeo Iorgulescu) să creadă în esența divină a muzicii și în gustul regiei muzicale.

Dacă n-o fi ca-n basme (doar să dorești și să se și îndeplinească) ne mai rămîne timp (poate și spațiu) pînă la anul ce vine să ni le tot exprimăm. Poate, din întîmplare, cineva se va gîndi că și cronicarul e om și o fi știind ceva...

Oricum, e-nceput de an și nimic nu ne poate opri să credem că vom avea unul din cei mai străluciți ani în materie radiofonică. Premisele au fost puse : anul a debutat cu reluări ale celor mai bune emisiuni din anul trecut... Se aplică mitul tinereței eterne (sau cum am auzit mai nou : tot ce-i bun e **retro**) ? Oricum ar fi, noi urăm succes redactorilor. realizatorilor de emisiuni, cu aceleași bune sentimente și cînd ne plac și cînd nu ne plac transmisiile urmărite.

Constantin Stan

Desene de Raluca Grigorcea

plastică

Salonul municipal (II)

O dezbatere la fel de vie asupra sensurilor și obiectivelor actului reprezentării plastice a caracterizat, se pare, anul acesta și domeniul **sculpturii.** Din zecile de lucrări expuse unele pot fi reținute ca reprezentative pentru creația autorilor lor și nu în puține cazuri — faptul privind în special unii sculptori afirmați în ultimii ani — ele pot fi considerate reușite personale ce indică posibile direcții de dezvoltare ulterioară. Maeștrii au fost și ei prezenți cu lucrări purtînd puternic amprenta propriei personalități : Vasile Blendea a expus un proiect de monument **(Luptele daco-romane)** ce ne aduce încă o dată aminte ce mari datorii morale are critica față de un artist de reală valoare, pînă de curînd aproape ignorat ; Ion Irimescu **(Fată la balcon)** și Mac Constantinescu **(Ritm)** s-au relevat aceiași tehnicieni desăvîrșiți ai formei, cel de al doilea aducînd în expoziție, prin relieful său, o adiere nostalgică de rigoare clasicistă pe care mulți sculptori de marcă, de vîrstă mai tînără, ar putea să o invidieze. Se poate spune că artiști aparținînd unor „vîrste" diferite au fost cum se cuvine reprezentați, unele absențe fiind însă regretabile : cele ale lui George Apostu și Constantin Lucaci.

Îl reprezintă pe deplin pe Ovidiu Maitec atît **Tripticul** cît și **Construcția** executate cu grija sa dintotdeauna pentru geometrie și armonizarea plinurilor cu golurile. Ioana Kassargian (în **Renaștere**) relevă aceeași tentație a dinamizării pe verticală a formei perfect șlefuite. Cristian Breazu **(Visare)** creează o bruscă senzație de ruptură întrerupînd brusc desfășurarea melodică a formei umane ușor geometrizate, în timp ce Iliescu-Călinești **(Stîlpul Unirii)** folosind un volum simplu îl decupează cu un unic motiv, abia profilat, provenit din repertoriul sculpturii populare. Mihai Laurențiu **(Familie pădureană)** continuă seria sculpturilor sale de un abstractism de sorginte folclorică, iar Vasile Gorduz **(Portretul lui George Călinescu)** tratînd în manieră strict impresionistă ghipsul ajunge la efecte dramatice. Pentru Lie Doina **(In Memoriam — 1916)** corpul uman se transformă într-o veritabilă rețea ce se articulează crispat în spațiu, sugerînd astfel cu pregnanță durerea. Nicăpetre **(Fata cu mărul)** speculează șăgalnic posibilitățile de simbolizare ale unei modalități de exprimare derivată din tradiția figurativă. Cum se vede, există o diversitate de preocupări formale dublată — și acesta este un fapt esențialmente pozitiv, ce se cuvine menționat — de tentativa apropierii de teme figurative cu generoase posibilități.

Dintre artiștii afirmați în anii din urmă am reținut lucrările lui Mihai Marcu **(Zbor)** — ce interpretează cu aplomb motivul smulgerii trupului de materie, Nicolae Fleissig **(Tors drapat)** — care valorifică subtil efectele de lumină pe suprafața frămîntată a drapajului —, Nicolae Păduraru **(Ana Înătescu)** — modelator energic preocupat de reliefarea tensiunii lăuntrice a personajului. Pentru ei, ca și pentru Ion Iancuț **(Mioritică)** — posesor al unei capacități de invenție plastică puțin obișnuită, pusă mereu în slujba potențării suflului poetic al imaginii —, lucrările prezentate pot constitui tot atîtea capete de drum pentru realizări ulterioare.

Grigore Arbore

muzică

Arta contrapunctului

Orchestrarea „Artei fugii" de către **Ludovic Bács** este încă o încercare de a găsi realizarea sonoră potrivită acestei suite de contrapuncte, de voci ale esențelor. Discul apărut în interpretarea formației **Musica rediviva** vine ca un răspuns de mare acuratețe la lecția pe care Bach se hotărîse, în ultimii ani ai vieții, s-o lase. Ce putea, într-adevăr, să mai facă acest maestru care presimțise secarea izvoarelor vechii polifonii franco-flamande, care experimentase toate posibilitățile scrierii orizontale la orgă, decît să încerce o supremă sistematizare, descoperind legile terne ale armoniei universale sub forma unor reguli de scriitură, a unui fel de „definiții" sonore ? „Arta fugii" este mai puțin un manual, cum a părut pe vremuri, ci un cod al supremelor abstracțiuni, al rațiunii pure pe care Goethe o deslușea în muzica lui Bach. Nu e deci de mirare că bătrînul cantor n-a mai desemnat instrumentele la care urmau să fie cîntate cele 19 canoane și fugi, astfel încît au apărut mereu alte orchestrări, preferate fiind mai ales transcripțiile pentru orgă. Puritatea vocilor, exactitatea și perfecțiunea contrapunctică era însă mereu aceeași — cum bine subliniază Wilhelm Berger : „...tot ce se evidențiază este la fel de perfect, în amănunt motivat și de neclintit".

Vom adăuga însă că, pe lîngă meritele transcripției lui Ludovic Bács, un rol deosebit la realizarea acestei versiuni recente o are interpretarea datorată muzicienilor din formația **Musica rediviva.** Cițiva tineri violoniști în stare să păstreze transparența uneori caldă, alteori înghețată, a temelor ; experimentatul Iosif Sava la orgă ; suflătorii Valentin Alexandrescu, Lazăr Augustin Betea și Mihai Elena într-un dialog nu metalic, ci plin de convingătoare vitalitate ; în fine calmul și siguranța cu care Gyongyver Ercse-Bacs (vioară), Cornel Faur (violoncel) și Ilie Macovei (flaut) investighează lumile spirituale cuprinse în „Contrapunctus nr. 13 inversus".

Un cuvînt trebuie spus și despre complicata fugă cu trei subiecte dintre care ultimul reprezintă numele lui Bach (si bemol, la, do, si) și pe care, asemenea unui testament inutil, bătrînul cantor nu a mai terminat-o. În cele mai multe versiuni, urmașii au compus o continuare sau alta, de aceea ne bucurăm să găsim în concepția lui Ludovic Bács brusca tăcere a contrapunctului acolo unde mîna lui Bach se oprise. Numai așa puritatea gîndirii cuprinse în „Arta fugii" se păstrează nealterată, oferindu-ne un ultim avertisment.

Grete Tartler

Eminescu,
opere, vol. VII

Urmare din pag. I

măcar parțial tipărită în volum, sub directă supraveghere a autorului. Rămînea, deci, în sarcina exclusivă a editorilor efortul atît de dificil de descifrare și ordonare a materialului literar rezultat, cum se exprimă Perpessicius însuși, „din mărunta iele împrăștiate, cînd colo, cînd dincolo, prin infinitele meandre ale labirintului celor 43 de manuscrise însumînd cu aproximație cincisprezece mii de pagini".

— Volumul VII cuprinde proza artistică a lui Eminescu. Întrucît acest fapt exprimă punctul de vedere editorial a lui Perpessicius ?

AL. OPREA : În acest volum am încercat să materializăm „proiectul de prefață", scris de Perpessicius însuși. Așa încît tentativa noastră se înscrie în spiritul acestui proiect și al altora schițate de marele editor și urmează criteriile metodologice formulate de el.

PETRU CREȚIA: Într-adevăr, conform planului elaborat de Perpessicius, s-a trecut la realizarea volumului VII consacrat prozei literare. Astfel am urmat schema sa ordonînd sumarul după cum urmează : proza literară antumă *(Sărmanul Dionis, La aniversară, Cezara)*, II proza postumă *(Geniu pustiu, Iconostas și Fragmentarium, Avatarii faraonului Tlà etc)*. În ceea ce privește cea de a doua secțiune trebuie să arătăm că ea cuprinde toate textele publicate în edițiile de pînă acum referitoare la proza eminesciană, la care, însă, se adaugă un număr de texte inedite, pentru prima dată transcrise după manuscrise, e adevărat, unele dintre ele publicate parțial de noi în „Manuscriptum". Prin urmare, este vorba de o ediție completă a prozei artistice eminesciene.

— Să înțelegem, din cele spuse de dumneavoastră, că prin aceasta nouă ediție din proza eminesciană conține elemente realmente noi, structural deosebite de acelea puse în circulație de edițiile anterioare ?

PETRU CREȚIA : Da, există asemenea elemente noi și aș da un singur exemplu, anume, mă refer la *Cezara*, al cărei text, date fiind variantele numeroase ce o însoțesc, capătă noi semnificații, înțelegerea sensurilor fiind deci mult mai apropiată de cea adevărată. Mai mult decît atît, variantele de la această nuvelă ne pun în directă legătură cu o serie întreagă de aspecte ce țin de gîndirea artistică și filozofică a poetului.

— În ceea ce privește proza antumă, e de presupus că în descifrarea textului s-au ivit probleme speciale, mai ales dacă ne gîndim că adesea manuscrisele au un aspect fragmentar.

PETRU CREȚIA : Este adevărat, aceste aspecte cu totul speciale s-au ivit frecvent. De exemplu, fiind vorba de *Avatarii faraonului Tlà*, în comparație cu textul tradițional noi aducem la plus 80 de corectări de lectură a manuscrisului. Asemenea corectări de lectură sînt prezente și în cazul narațiunilor *Iconostas și Fragmentarium* sau *Istorie miniaturală*. Cît despre *Cezara* am ajuns la concluzia definitivă că textul publicat în 1902 în revista „Epoca" reprezintă versiunea revăzută de însuși Eminescu. Drept care l-am luat ca text de bază în ediția noastră.

— Asupra principiilor călăuzitoare în ceea ce privește transcrierea textului, aveți de făcut unele observații ?

PETRU CREȚIA : Textul a fost reprodus, după normele ortografice actuale, însă cu păstrarea riguroasă a particularităților de limbă proprie limbii literare eminesciene evitînd cu grijă orice literarizare sau modernizare a formelor de limbă. Mai trebuie să adaug că întregul travaliu de redactare eminescian a fost consemnat în aparatul critic de la subsol.

— Trecînd la problema notelor și a comentariilor, desigur autorul lor, tovarășul D. Vatamaniuc, e în măsură să ne ofere unele precizări.

D. VATAMANIUC: Ne-am conformat concepției lui Perpessicius potrivit căreia opera lui Eminescu se caracterizează prin organicitatea ei, în sensul că în interiorul ei este sesizabil un continuu proces de circulație a motivelor poetice, tematice și a structurilor stilistice. În spiritul acestei opinii am înțeles să redactăm notele și comentariile noastre. De exemplu, parcurgînd notele și comentariile de la *Archaeus* se observă lesne care este curba genezei acestei scrieri. Nucleele ei filozofice datează încă din anii studenției la Viena fiind apoi transpuse epic la Iași. Deosebit de interesantă este și geneza romanului *Geniu pustiu*, raportul dintre schema epică și fondul de reflecție filozofică fiind, de data aceasta, invers.

— În acest caz, există motiv să credem că în materie de note și comentarii confruntarea cu exegezele anterioare a fost inevitabilă.

D. VATAMANIUC : Fără îndoială, așa stau lucrurile și cititorul va observa despre ce este vorba luînd cunoștință de poziția noastră — față de ceea ce a spus despre proza lui Eminescu D. Murărașu de pildă, În cazul *Geniului pustiu* a trebuit să ne delimităm net de opinia oarecum mistificatoare a lui E. Lovinescu. De asemenea, în cazul nuvelei *Sărmanul Dionis*, mărturisirile lui G. Panu au fost interpretate mai degrabă în spiritul decît în litera lor. În fine, aș mai arăta că, în cazul nuvelei *Avatarii faraonului Tlà*, confruntarea cu comentariile lui G. Călinescu a fost de-a dreptul pasionantă, dată fiind poziția creator-circumspectă a marelui critic.

— Citeva destăinuiri legate de extraordinar de complicatul efort de transcriere a textului ar fi, desigur, cît se poate de binevenite.

EUGENIA OPRESCU : Transcrierea textului operei eminesciene constituie o operație pe cît de pasionantă pe atît de dificilă și de plină de răspundere. În acest sens, aș invoca o formulare a lui Cervantes care spune că orice traducere dintr-o operă literară se aseamănă cu o țesătură fină privită însă din partea cealaltă, adică pe dos. Situația textului eminescian este similară, și, din această pricină, a trebuit să facem în prealabil îndelungate și minuțioase exerciții de familiarizare cu textul pentru a-i înțelege sensurile reale. Sperăm că efortul nostru colectiv, căci realmente este vorba de un efort colectiv, s-a soldat cu rezultate bune și că astfel scepticismul destul de prezumțios exprimat de unii publiciști, cînd au aflat de inițiativa noastră, în momentul de față, nu-și mai are locul. Sigur că nu întotdeauna am fost convinși că deținem adevărul și, de aceea, cînd a fost cazul incertitudinile ce s-au ivit au fost marcate prin asterisc.

PETRU CREȚIA : Țin să aduc un sincer cuvînt de laudă *Editurii Academiei*, cu care am colaborat ideal în absolut toate fazele acțiunii de tipărire a volumului. Remarcăm, totodată, foarte buna colaborare avută cu redactoarea volumului, Georgeta Mitran.

— V-aș ruga, în încheiere, să faceți cîteva precizări în legătură cu următoarele volume ale ediției.

AL. OPREA: Cu excepția vol. VIII, care va cuprinde teatrul eminescian și care intră în atribuția unei alte colaborări decît a Muzeului Literaturii Române, următoarele volume vor fi publicate, pînă în 1989, cînd se va comemora un veac de la moartea poetului. Ediția va însuma șaisprezece volume : IX—X, publicistica ; XI—XII, fragmentarium ; XIII—XIV, traduceri ; XV, corespondență ; XVI, documente, iconografie, catalogul manuscriselor, indici asupra ediției, suplimentul bibliografic, Addenda, Corigenda. Revenind la volumul VII, mai remarc buna colaborare cu D. D. Panaitescu, fiul lui Perpessicius, și sprijinul deosebit acordat de Secția de științe filologice, literatură și artă a Academiei, și în cadrul acesteia și bunul prieten al Muzeului acad. Șerban Cioculescu.

Eveniment de însemnătate majoră în viața culturală și literară a patriei, apariția celui de-al VII-lea volum din ediția de opere complete a lui Eminescu coincide cu apropiata sărbătoare a zilei de naștere a marelui nostru poet național. Este de la sine înțeles că revista noastră va reveni asupra respectivului volum în numărul său omagial.

Al. Căprariu

Urmare din pag. 1

nune / Și-atuncea nu mai scriu. Trăiască".

Cînd nu scrie, cîntă în gînd, fiindcă din tot ce are viața mai dulce, Căprariu a ales cotul burlanului, locul unde apa ploilor de vară înalță ciorchini de șoapte sau fantomatice păduri de brad din care jderi de fum se aruncă zvicnit spre stelele cu bot de veveriță.

Ion Băieșu susține că Sandu Căprariu își joacă ascunzișurile vieții „legănat și fără noi". Fraza respectivă a fost rostită în Place Pigalle. Redau discuția, aproape cuvînt cu cuvînt.

— Mă, zice dramaturgul de la Întorsura Buzăului, tu, care n-ai decît memorie, ia spune versurile alea scrise de colegul Căprariu în care veștejește această piață plină de viciu și capcane !

— Sînt foarte frumoase.

— Dă-i drumu', nu le mai lăuda, că tot nu-i spun lui Căprariu.

— „A devenit aproape ritual : un whisky, un fotoliu, o țigară, / și-ntoarcerea în Place Pigalle, / bine-nțeles cu gîndul, și spre seară. / Dinți sclipitori de negri și neon, / femei trecînd în țipătoare rochii, / un bătrînel cu pipă și baston, / la care-i strălucesc fantastic ochii. / iuți pactizări, făcute din priviri, / perechi, apoi, destine cîte două, / și trupuri care trec în unduiri, / acum în Place Pigalle e ora nouă, / țigara mi se stinge fumegînd, / paharu-i gol, tristețea e deplină / și amintirile, sever, pe rînd, se duc spre-o nevăzută ghilotină".

— Reușite ! apreciază Băieșu, cu aerul că Parisul e sătucul lui natal. Și ca un mic adaus: eu nu-s canalie, eu nu țin minte ce spune omul la minie, dar îmi face impresia că prietenul Căprariu, ca și noi, dacă-l legi cu fularul la ochi cînd coboară în Gare de l'Est, ajunge în Place Pigalle în opt minute și nejulit de nici o mașină sau de vreun trecător. Știi, în tinerețe, am colaborat frumos cu Sandu, am jucat pocher două zile și două nopți, pînă la lesin, și ne-a luat banii o pușlama din Bărăgan, că tu măsluiai cărțile și i-ai băgat ăluia, imbecilule, un careu, iar nouă cite-o chintă de Brăila. Jură, cu fața spre Montmartre, unde atîția artiști au trecut prin viață cu damigeana în mînă, că n-ai făcut juma-juma cu pungașul ăla.

— Juma-juma.

— Iată un lucru care mă face să fiu mîndru de tine și să-mi trag două palme că te-am bănuit de cinste o singură clipă. Căprariu știe ?

— Nu.

— O s-arunc un franc francez pe o carte poștală ilustrată, Paris et ses merveilles, înțelegi ?

— Înțeleg.

— Mă mir. Adică nu mă mir, fiindcă cei mai mulți înțelegeți franceza. dar n-o vorbiți...

Dragă Alexandru Căprariu, te rog să mă ierți pentru chestiunea cu asul de treflă (eram mic și nu prea-mi dădeam seama), iar cînd ai drum spre București nu uita să-mi aduci **Sintaxa vinurilor din Transilvania**. Mi-ai spus că e limpede și ți se învăluie cu bucurie pe suflet.

Desen de Mihai Gheorghe

100 de ani de la nașterea lui
Emil Gârleanu

Emil Gârleanu s-a născut în Iași, la 5 ianuarie 1878. După absolvirea școlii primare (1889), Emil Gârleanu urmează, tot în Iași, trei clase liceale, după care trece la Școala militară a fiilor de militari. Studiază la Școala de artilerie, geniu și marină ; se transferă apoi la Școala de infanterie. În anul 1899 devine sublocotenent, dar datoria pentru cariera armelor cedează tot mai mult în fața vechii pasiuni — literatura : „Înainte de orice voi să fiu literat ori crâp". Sub pseudonimul Emilgar apar tot mai multe cronici, poezii, schițe, epigrame etc. În 1900 părăsește armata. În 1902 se reactivează, dar este mutat la Bîrlad. Aici va munci pe tărîmul literaturii cu aceeași însuflețire ; în anul 1904, la 15 martie, va reuși să scoată de sub tesac — împreună cu un grup de scriitori prieteni — revista **Făt-Frumos**. În 1906 Gârleanu demisionează din armată și se mută la București, unde îl întîlnim, pentru scurt timp, ca secretar de redacție la ziarul **Neamul românesc** al lui Nicolae Iorga. Odată cu venirea în București, începe pentru el și anii cei mai grei, pe care îi înfruntă convins că „meseria lui e scrisul și că nimic nu-l poate abate" — după cum mărturisea unui prieten. Gârleanu face parte din redacția revistei **Convorbiri**, devenită în 1908 **Convorbiri critice** și al revistei **Falanga literară și artistică** (1910). Sînt anii cei mai rodnici din întreaga sa activitate scriitoricească. Acum îi apar volumele : **Cea dintîi durere** (1907), **Într-o noapte de mai** (1908), **1877 — Schițe din război** (1908), **Nucul lui Odobac** (1910), **Din lumea celor cari nu cuvîntă** (1910) etc. Tot acum Gârleanu participă la înființarea **Societății scriitorilor români** (1908), iar în 1911, cînd este numit directorul Teatrului Național din Craiova — avîndu-l ca secretar pe Rebreanu — se străduiește pentru renovarea lăcașului de cultură și pentru îmbogățirea repertoriului său.

Gârleanu era omul care știa că nevoile și „greutățile se pot înfringe cu răbdare și hotărîre : oboseala nu se simte, cînd te încălzește flacăra unei idei". În articolul **Artistul și lumea dinafară** spunea : ...„intuiția, puterea de a pătrunde și a descoase viața, e singurul izvor al artei adevărate ; ...că realitatea prinsă de ochiul unui artist și îmbrăcată în nou vestmînt, ea poate să aibă dreptul la o nouă viață veșnică, dacă vesmîntul îi va fi țesut mai luminos". Emil Gârleanu rămîne în literatura noastră nu ca un scriitor care înfățișa cu regret lumea părăginită a boierilor patriarhali — așa cum ușor se poate vedea în volumul de început literar, intitulat **Bătrînii**, precum și din alte cîteva schițe ulterioare — ci ca un artist care a înfățișat în mod veridic, cu toată forța talentului său, o lume „sătulă de greutăți, de nevoi, de viața aceasta de șarpe, de viața tîrîtă prin noroiul necazurilor...", lumea pe care autorul o descrie cu o adîncă dragoste în multe din scrierile sale.

În volumul **1877 — Schițe din război**, Gârleanu vorbește cu dragoste înflăcărată despre înaltele calități morale ale omului din popor, indiferent dacă el este român, rus sau turc. Grăitoare sînt schițele : **Prizonierul, Santinela** sau **Răniții**. În prima este înfățișată drama unui convoi de prizonieri turci, care se tot rărește, pe măsură ce înaintează prin cimpiile troienite, lăsînd din loc în loc pete negre — trupurile celor care nu mai pot rezista gerului și oboselii, pe care le vor sfîșia lupii și corbii.

În schița **Oratorul** din volumul **Nucul lui Odobac** autorul părăsește tonul blînd, plin de căldură — pe care l-a întrebuințat ori de cîte ori a vorbit despre oamenii din popor — și cu ascuțită ironie denunță o parte a lumii burgheze, cum ar fi aceea a politicianului venal, a avocatului escroc — **Mitică Limbă-dulce.**

Din lumea celor cari nu cuvîntă este titlul pe care-l poartă unul dintre cele mai frumoase volume ale lui Gârleanu, și totodată din întreaga noastră literatură. În paginile acestei fermecătoare opere, autorul — care de mic copil era pasionat de cunoașterea vieții gizelor și animalelor — a ridicat vălul care acoperea **lumea celor care nu cuvîntă** și a lăsat-o să zboare și să zburde în lumea cuvîntătoarelor, bucurîndu-se împreună de lumină și viață. Adînca sensibilitate a scriitorului este prezentă în orice pagină a cărții, manifestîndu-se atît prin minuțiozitatea descrierii fiecărei vietăți și a mediului înconjurător, cît și prin impresionanta lor umanizare. Din acest punct de vedere este interesantă o paralelă între Emil Gârleanu și autorul **Baladelor vesele și triste** — G. Topîrceanu. Ambii, înzestrați cu o deosebită sensibilitate sufletească și, pînă la un punct, cu aceleași preocupări, au dat la lumină opere, pe cît de diferite ca gen literar, pe atît de apropiate ca realizare artistică. De altfel G. Topîrceanu va manifesta o constantă simpatie pentru opera lui Gârleanu, după cum mărturisește și într-o scrisoare din 7 mai 1911 către G. Ibrăileanu. Lărgind sfera discuției, și păstrînd proporțiile cuvenite, s-ar putea face o paralelă între Emil Gârleanu și scriitorul de renume mondial Jules Renard (1864—1910), acel minunat „interpret al naturii" și „vînător de imagini" — după propria-i formulare.

Limba operelor lui Gârleanu este clară, vie și colorată, deoarece la temelia scrierilor sale a stat inaintata-i concepție pe care o exprimase în articolul **Schilodirea limbii** : „...Limba e cea mai sfîntă moștenire a unui popor, ea e a tuturor și pentru toți din același neam. Ea e întrupată, alcătuită, șlefuită în cursul a zeci de veacuri, răsărită din trebuințele, din durerile, din bucuriile și suferințele unui popor..."

Dar, numai după 36 ani de viață agitată, Emil Gârleanu, sfîșiat de boală, spuse într-o zi, cu regret, prietenilor săi : „Mi-am adunat toate manuscrisele într-o ladă ; le-am rînduit ca să nu rămînă încurcate ; zilele îmi sînt numărate ; dar eu tot lucrez pînă n-oi mai putea..." Și curînd, într-o zi a lui iulie 1914, această voință este înfrîntă ; pana, ce umpluse cu slovă mărunță și muncită pagini despre lumea celor care cuvîntă și din **Lumea celor cari nu cuvîntă**, încetează să mai scrie...

Virgiliu Ene

Flora spontană

Urmare din pag. 1

bunelcuviințe manifestate în interpretarea evenimentelor al căror protagonist ori martor a fost autorul. Cele două volume apărute pînă în prezent cuprind o perioadă bogată în astfel de evenimente — de la începutul secolului și pînă în anul 1944 — creîndu-ne, în timpul lecturii, senzația că am intrat în sala unui cinematograf în care rulează un lung film documentar despre societatea românească, surprinsă în mai multe stadii ale evoluției ei, începînd cu epoca tîrgurilor unde „nu se întîmplă nimic" și sfîrșind (deocamdată) cu precipitata perioadă a războiului. Demne de reținut și, uneori, imposibil de uitat sînt, în memoriile lui Iorgu Iordan, portretele, ale unor colegi sau ale unor profesori, ale unor rude, ori ale unor cunoștințe întîmplătoare. Deși se plînge adeseori că descrierile sale sînt făcute cu stîngăcie, autorul reușește să „șteargă praful" de pe imaginile unor oameni din alte vremuri și să le însufletească.

O carte de memorii a publicat, la începutul acestui an, și **George Macovescu**, pe care înainte, datorită ținutei sale austere de profesor universitar, cu greu ni l-am fi putut închipui făcînd confesiuni. Și iată că acum, impersonalul vorbitor de la catedră apare în postura insolită de om înduioșat de propriul său trecut, pe care îl „răsfoiește" ca pe un album de fotografii. Alexandru Sahia, Zaharia Stancu, Miron Radu Paraschivescu, iată numai cîtiva dintre ilustrii dispăruți evocați cu tremur în glas de autorul neașteptatei cărți **Farmecul pămîntului**. Ei sînt scriitorii pe care îi cunoaștem, dar sînt, în același timp, și personaje „inventate" de sensibilitatea celui ce și-i amintește nostalgic.

„Un tînăr de șaptesprezece ani par lui meme" — așa ar fi putut să se intituleze ciudatul volum **Prima carte, ultima carte**, în care au fost adunate însemnările, încercările literare, scrisorile și chiar replicile transcrise de pe banda de magnetofon ale unui tînăr precoce din punct de vedere intelectual, dispărut în mod tragic, din cauza unei boli necruțătoare. Multe dintre textele incluse în volum n-au fost concepute ca literatură, dar — poate tocmai de aceea — au o autenticitate comparabilă, uneori în favoarea lor, cu proza unor autori profesioniști. Cătălin Bursaci — acesta e numele tînărului — vrea, ca orice adolescent, să trăiască așa cum a învățat din cărți, fără compromisuri, iar această demnitate a refuzului și-o manifestă pînă în ultimele ceasuri de viață. Este o lecție impresionantă prin naivitatea, dar și prin atitudinea ei morală, asemănătoare cu sfîrșitul de albatros ucis al lui Labiș.

O formă „specializată" a memoriilor o constituie jurnalele de călătorie, în care scriitorii evocă „lumea prin care au trecut" în sensul cel mai concret al cuvîntului. Nu este vorba, totuși, de pură geografie. **Zidul și iedera** de **Mircea Malița** ar merita, de pildă, subtitlul de „jurnal de idei", într-atît orașele și peisajele văzute reprezintă doar pretextul declanșării unor digresiuni care copleșesc prin erudiție și „taie respirația" prin îndrăzneala asociațiilor. Alături de Octavian Paler, Mircea Malița este, fără îndoială, unul dintre cei mai culți și inteligenți călători ai noștri, reabilitînd un gen de compromis, dar, oricum, așezat într-o oarecare măsură sub semnul deriziunii după uimirile copilărești ale lui Dinicu Golescu. Fraza arborescentă a lui Mircea Malița, uneori sufocantă, conduce atenția cititorului pe meandrele unei gîndiri suferind de o permanentă insațietate.

Remember, „falsul jurnal de călătorie" al regretatului **A. E. Baconsky,** are, de asemenea, un pronunțat caracter eseistic, cu deosebirea, esențială, că locul ideilor este luat de un fel de fosforescență a lor, autorul fiind, și ca poet, atras de fast, de jocul de lumini, de ceea ce Bacovia ar fi numit „tot felul de rafinării". Orașe atît de popularizate de ghidurile turistice încît le cunoaștem chiar dacă nu le-am văzut — Viena, Paris, Roma, Veneția etc. — sînt descrise dintr-o perspectivă care le face, deodată, stranii și neliniștitoare de către A. E. Baconsky. Acesta urmărește, cu predilecție, să ne înfățișeze viața secretă a muzeelor, întîrziind ore întregi în fața tablourilor celebre sau, poate, doar în stări de reverie, cînd imaginația se îndepărtează cu mult de realitatea artistică a pînzelor avute cîndva în față.

Dar cel mai captivant jurnal de călătorie, scris cu o mînă sigură, cu o tehnică atît de bine pusă la punct încît nici nu mai poate fi sesizată, rămîne **America ogarului cenușiu,** de **Romulus Rusan**. De la un capăt la altul al acestei cărți care se citește ca un roman de aventuri — nici urmă de literatură. Ceea ce ni se oferă este doar imaginea trepidantă a Americii, așa cum apare ea unui european eliberat de prejudecățile evropenești, emancipat, perfect disponibil. Și totuși, stilul „anonim", de o „înaltă fidelitate" are darul de a ne aduce sub ochi o realitate îndepărtată, asemenea unei baghete magice transparente care ar desena în aer și ar face să se ivească aevea oameni și orașe, candelabre strălucitoare și femei îmbrăcate în rochii cu fosnet metalic.

Publicistica propriu-zisă este reprezentată, anul acesta, de două cărți de prima mînă: **Să vorbim despre...** de **Mihai Popescu** și **Alte pretexte** de **Constantin Țoiu.** În cea dintîi, ni se vorbește despre lucruri cu care sîntem atît de familiarizați, încît nici nu le mai observăm. Ca Marin Sorescu în poezie, sau ca Aurel Baranga în teatru, talentatul publicist are curajul să transforme în subiect de dialog animat cu cititorul întîmplări și moravuri cotidiene. Miticismul său simulat și, în mare măsură, parodiat, deține dublul rol de a cîștiga bunăvoința interlocutorului — prin găsirea unui limbaj comun — și de a atenua sentimentalismul gata, mereu, să izbucnească. Cartea lui Constantin Țoiu, aflată în succesiunea firească a celei cu profil similar tipărite în 1973, cuprinde tot un fel de tablete, mai laborioase și mai rafinate, amintînd impresia de minereu aurifer pe care ne-a produs-o inimitabila **Galerie cu viță sălbatică.** În mod evident, scriitorul **nu vrea** să uzeze de farmecul său și pentru a-și atinge scopul include în texte cît mai multe cifre și sume sau raționamente aride, dar, treptat, înșiruirea capătă o dulce legănare, transformîndu-se în obișnuitul ceremonial al povestirii.

Dintre volumele de corespondență, o adevărată vilvă au provocat scrisorile lui G. Călinescu către Al. Rosetti, publicate de acesta din urmă. Pentru a nu mai deschide discuția asupra oportunității sau inoportunității tipăririi lor — este o discuție care, într-o variantă sau alta, se repetă ori de cîte ori un scriitor idolatrizat de public apare sub o lumină crudă, demistificatoare —, să menționăm că pînă și în cuprinsul lor, improvizat, dictat de interese de moment, apar imperecherile de cuvinte de o ingeniozitate uimitoare cu care a reușit Călinescu în marile sale opere să-și fixeze fulgurațiile gîndirii.

D. POPOVICI — unul din mentorii noștri

Biografia exemplară este, înainte de toate, biografia tipică : dar sensul e profund rămîne acela de a trezi, legitim, dorința reeditări.

În anul 1902 se năștea, într-o familie de învățători dintr-o regiune de sărăcie proverbială, un copil deosebit. Ajuns la vîrsta înțelegerii, trebuie să se fi simțit dublu apăsat de modestia mediului și de chemarea spre cultură pe care o putem ușor bănui de irezistibilă. Cînd va fi descoperit, de fapt, la o vîrstă atît de fragedă, **cultura ?** Poate chiar vreo anumită carte din biblioteca paternă i-a dat certitudinea că există orizonturi intangibile.

Biografia sa începe fără strălucire : el urmează cariera tatălui. Dar tînărului oltean soarta i-a oferit o șansă, România interbelică Student, părea atras de literatură : instinctul „țărănesc" îi spunea însă că literatura poate fi făcută în cele mai diferite feluri, de la exhibiția jurnalistică la studiu anahoret, medieval al izvoarelor. Din instinct, alege calea cea mai grea. Vocația sa nu era, evident, strălucirea. De aceea, își propune să ridice lespedea întunericului de pe acele perioade ale literaturii noastre despre care toată lumea vorbește, dar prea puțini știu ceva serios : epoca pașoptistă, secolul al XVIII-lea, Școala Ardeleană. Într-un tîrziu, dacă va fi posibil, poate și Eminescu...

Munca îndîrjită de zi cu zi începea să-i fie recunoscută. **Guta cavat lapidem —** iată un proverb pe care încă tînărul profesor îl traducea în practică. O catedră, pe vremea aceea foarte greu de obținut, la Liceul Militar din Iași și o bursă de studii la Paris (vis întangibil în îndepărtata Oltenie) deveneau realitate. Într-un pariu cu el însuși, profesorul își propunea să profite la maximum de această ocazie excepțională.

Cum arăta viața studiosului valah la Paris — o știm din mărturii ale contemporanilor : bibliotecă, lectură febrilă, un post de corector mizerabil plătit ; ceva mai tîrziu, pentru scurtă vreme, un lectorat la Sorbona. Dar izvoarele culturii noastre moderne erau străbătute cu pasul, fără greș, am spune — multe din ele, definitiv. Pașoptiștii ieșeau din ceață — și astfel prima obsesie se realiza. Urma secolul al XVIII-lea.

Un fenomen extraordinar s-a petrecut cu acest învățat oltean : din atingerea oarecum tardivă cu cultura, a înțeles adevărul esențial pe care fiii de intelectuali sau cei sortiți de la început cărților uneori nu-l înțeleg. Și anume — că formele culturii derivă unele dintre altele, la fel ca ornamentele plastice și că — odată în mijlocul lor — datoria de bun simț este de acum de a le urmări filiațiile. Cînd Heliade se ceartă cu Bolliac pe teme literare, el își dă drumul țîfnei și resentimentelor personale ; dar o face cu argumente și limbaj fatalmente împrumutate, luate de undeva. Și astfel numele lui Boileau și Horațiu apăreau spontan. **Gîndirea literară a lui Heliade Rădulescu** însemna prima totalizare a acestor adevăruri în legătură cu un scriitor român.

Recunoașterea universitară s-a făcut aproape natural : la concursul pentru ocuparea catedrei lui Bogdan Duică, în locul relațiilor sau recomandațiilor, savantul specialist în Heliade venea cu lucrările sale și cu zeci de mii de fișe. A cîștigat ușor și incontestabil.

Pînă la vîrsta de 45 de ani, întreprinzătorul cercetător terminase și secolul al XVIII-lea. Această figură izolată a istoriografiei noastre literare alia intuiția surselor cu o aplicație de lingvist german. Ar fi vrut, dacă avea timp, să se ocupe de altceva, de evoluția formelor narative moderne, de exemplu... Dacă avea timp... Ultimii ani i-au fost întunecați...

La 9 decembrie 1952, profesorul universitar Dimitrie Popovici era înmormîntat și, după toate aparențele, uitat. În anii următori, rarele evocări ale numelui său păreau provocate numai pentru ilustrarea unui mod de gîndire criticabil. Cum s-ar spune — o a doua înmormîntare. A fi fost student al lui D. Popovici nu era o carte de vizită prezentabilă.

Dar biografia completă a lui D. Popovici are și o ultimă parte. Prin anii '60, tineri studenți — în perfectă ignoranță de aventura umană a profesorului — luau, fără prejudecăți, contact cu cărțile sale, chiar și cu prelegerile dactilografiate ale cursului despre **Poezia lui Eminescu.** Era o revelație. Studenții aflau, în formule memorabile, cum arată secolul „luminilor" la noi, care erau obsesiile lui Heliade, ce valoare modestă și ce simptom reprezenta poezia lui Bolliac, de ce Bolintineanu reflecta un tip exotic de sensibilitate literară, cum se explica literar celebra scenă din **Alexandru Lăpușneanu** etc., etc. Rămînea regretul că D. Popovici nu s-a ocupat de mai mulți scriitori din secolul trecut, pentru a afla adevăruri esențiale.

Interesul pentru opera marelui istoric literar renăștea în ritm imprevizibil. În facultăți, operele îi reintrau în bibliografia de bază. Editarea **Romantismului românesc,** reeditarea **Literaturii române în epoca luminilor** echivalau, în ochii generațiilor tinere, cu o redescoperire la adevărate dimensiuni. D. Popovici reușea să realizeze o performanță rarissimă : aceea de a-și face postum discipoli și imitatori.

În felul acesta, biografia veritabilă a lui Dimitrie Popovici nu e terminată : se poate spune că momentul ei culminant îl reprezintă luna decembrie a lui 1977, cînd l-au evocat obligatoriu, împreună cu admiratorii sinceri, și cei care odinioară l-au renegat — precum și indiferenții sau chiar plagiatorii impenitenți ai operei sale. Pentru că aceasta din urmă înseamnă o valoare vie, circulantă, iar picătura modestă continuă să spargă piatra.

D. Popovici are 75 de ani și încă este unul din mentorii noștri.

Mihai Zamfir

Auto-reconstituire

Urmare din pag. a 3-a

Colecția „Luceafărul", colecția de debut a unor tineri, a rămas o amintire. De ce ? Buna măsură, extrem de buna măsură luată, aceea de revitalizare a cenaclurilor de toate felurile, inclusiv a celor literare, se materializează **cum?** Continuă a fi publicată în tiraje imense maculatură pseudo-polițistă, dar, de pildă, nu sînt editate operele lui Erich Maria-Remarque (sau ale altora), cel care a învățat mai multe generații — trăindu-le — ce au însemnat cele două războaie mondiale ! Și asta în timp ce noi citim cu stupoare că odiosul regim rasist din Africa de Sud e pe cale să-și realizeze propria bombă atomică, ba chiar și pe cea cu hidrogen !

De ce, oare, această neimplicare a unor cărți în dramatismul vieții, de ce această blîndă scăldă în apele liniștite ale unor jaloane demult verificate, devenite demult simple și inutile locuri comune? Revenind în viața noastră cea de toate zilele: să fi devenit oare convinși că nu mai există necazuri, că nu mai există durere? Sau, invers: că, în proză, nu mai știm să rîdem?

M-au întrebat mai mulți prieteni de ce nu am mai scris proză în ultima vreme. Răspunsul n-ar fi greu: pentru că nu socotesc că datoria unui scriitor este neapărat aceea de a scoate anual o carte sau două; totuși, nu e numai asta. Motivele sînt ceva mai complexe, unul ar fi faptul că redacția în care lucrez — și care nu are un profil strict literar, dimpotrivă — îmi solicită o bună parte a timpului (oferindu-mi totodată, prin contactul pe care îl am cu oameni din toată țara, un imens material de viață, un număr nelimitat de subiecte pe care nu știu cînd le voi scrie, dar care trebuiesc oricum selectate, în timp). Un alt motiv ar fi acela că a fi pur și simplu „prozator" nu mai înseamnă de mult a avea pur și simplu o meserie.

Și ar mai fi, poate teama; nesiguranța... nesiguranța că, pentru ceea ce sînt dator să scriu **astăzi**, încă nu sînt pe deplin pregătit. Cel puțin deocamdată.

Gînduri pentru anotimpuri de mîine

Urmare din pag. 1

cimitirelor, închisorilor, din registrele casieriilor sălilor de concerte, teatrelor, stadioanelor, cu jurnalele intim-autentice și neliterare, cu mărturiile unor anchete nepublicate, cu documentele matematice ale iureșului industrial pe care îl trăim...

Exegeții trecutului îndepărtat în care trăim, își vor fi imaginînd, că epoca noastră a fost dramatică — probabil mai afurisită, mai sfîșiată de vicisitudinile transitului spre mîine, de chinurile facerii și zămislirii, decît ceea ce am reușit să lăsăm drept moștenire beletristică... Și poate nu vor înțelege, că există o euforie și a înclestării, o euforie ce, desigur, nu cere surle și trîmbițe, psalmi și confetti de cuvinte, osanale și emfază falsă, dar ne-a îndreptat atenția tot timpul dinspre lutul diform și amorf — înspre modelul de mîine. Scuzabil e, poate, prezbitismul cu care ne privim grijile ; e visul salvator ai celui angajat pe un drum aproape fără de sfîrșit.

Totuși, cu toată înțelegerea suspectă pe care o invoc întru iertarea noastră — prezentul ne cere mult mai mult : și în contul zilei de răspoimîine. O mai vitează scufundare în străfundurile atît de complicate ale mutațiilor sociale și morale, o mai ageră descifrare a destinelor ce poartă însemnele istoriei de azi, o mai largă cuprindere cu ochii artei a orizontului neverosimil de bogat în evenimente dramatice, dureroase și fericite, o mai autonomă desfășurare a personalităților creatoare, mai sclipitoare cutezanță civică, o mai apropiată iubire a eroului muncitor, un mai riguros respect al realului, al adevăratului dar și al adevărului.

...Desigur, nimic mai ușor decît enunțarea unui recetar de exigențe. Desigur, nimic mai greu decît străfulgerarea adevărului artistic prin amorfitatea lutului. Nimic mai ușor, ca formularea unor lozinci literare — și nimic mai greu, decît făurirea capodoperelor. Citeodată mi se pare de-a dreptul neetic, ca cel care — ca mine, spre exemplu — e mereu depășit în scrierile sale chiar și de propriile normative de valoare, să se inființeze în fața confraților săi în ale chinurilor scrisului și să contureze cu ușurința monologului publicisticii : visul perfecțiunii ; cine îmi dă dreptul să-mi dau — chiar și mie însumi — ghionturi în public, să mă îmbărbătez de unul singur, strigînd că vreau și pot mai mult ? !

Există însă o magie a așezării în cuvinte a ambițiilor personale și colective. Atmosfera de întrecere încrîncenată cu tot ce se făurește în această țară, se generează și din strigătele celui ce se luptă, se întrece cu timpul, cu sine însuși, biruind amorful : suprema provocare a creatorului.

atelier literar

poșta redacției

IOAN IONESCU : „Pentru zîmbetul fericit al copiilor“ e o încercare foarte șubredă — schematică, superficială, fără semne de talent.

ANDREI ION : Aproape toate paginile mărturisesc existența unei vocații lirice, pe care sperăm s-o vedem afirmată din ce în ce mai convingător. Reveniți.

ILIE F. BRAȘOV : Din nou vizibile, calitățile satirice, parcă mai puțin puse în valoare, de data asta, într-o schiță de portret insuficient adîncită și scrisă nu tocmai îngrijit.

BUFTEA ELENA : Versurile sînt slabe, nesemnificative ; prozele, însă, confirmă bunele promisiuni anterioare. Continuați.

EM. GV. : De la o vreme, prea multă jale și tinguială, în formule și imagini repetate pînă la monotonie. Firește, tristețea vieții prea trecătoare, sentimentul morții etc. sînt stări adînc și etern omenești. Dar oftatul și suspinul interminabil „de pe prispă“, împrăștiate în mărunțișuri materiale de bilanț gospodăresc, lipsite de un adevărat fior al infinitului și de adîncime lirică pe măsură, devin cam pisăloage și meschine, fără interes uman și literar. Jelania continuă și în bună parte din acest plic ; cîteva pagini, însă, readuc la linia de plutire pe poetul care sînteți, aplecat prea îndelung — și prea de vreme ! — asupra bilanțurilor și testamentelor : „Cînd“, „Ne sprijinim“, „Alter ego“, „Cînd sîntem tineri“, „Țara“.

V. PR : Și acum, lucruri la nivelul știut, niței adiate de toamnă pe alocuri. De vreo „supărare“ nu știm nimic.

A. DERLEA : Cîteva pagini interesante : „Refugiu“, „Mătușa în vizită“, „Acasă“. (Dacă nu le semnați pe fiecare, trebuie s-o facem noi, ca să nu apară neisălite în revistă).

MUNCITORUL : Neaflîndu-ne în București, rămîne să vă decideți pentru soluția poștei. Cel puțin deocamdată.

DAN C. ANTOHI : Nu, nu poate ieși nimic bun din această revărsare infrigurată și tulbure de cuvinte, din această grafomanie delirantă, fără nici o normă, fără nici o rigoare a creației, fără nici un criteriu. Creația implică neapărat puterea opțiunii, selectivitate, spirit critic, autocontrol. Și la dv., ca în toate cazurile similare, lipsa (poate chiar neputința) oricărui control de sine are consecințe dezastruoase. O mare parte din pagini sînt de nivel mediocru și submediocru, unele par ieșite

din condeiul unui ins tipat de orice vocație lirică și care se află de puțină vreme în contact cu alfabetul și gramatica (gîtuind să așeze pe hîrtie, între altele, niște „perle“ ca, de pildă „o hacă cînd cărnoasă, cînd putredă“ etc.). Ceea ce e fals și injust, pentru că nivelul posibilităților dv. e, în fond, considerabil superior acestor rezultate, iar semnele de talent sînt, nu o dată, vizibile în mod concludent (lucru care reiese, între altele, din unele piese mai supraveghiate, mai inspirate sau mai... norocoase). S-ar putea spera că importanța acestui autocontrol, al acestei autoexigențe cît mai severe și neconcesive, nu mai trebuie dovedită. Trebuie să vedem însă și de la ce înălțime se face acest control, în numele (și cu ajutorul) cărui nivel de cultură, de gust, de simț artistic, de orizont spiritual și de capacitate intelectuală etc. ? E limpede că nivelul acestui control determină direct nivelul rezultatelor. Și aici apare lămurit importanța hotărîtoare a învățăturii, a școlii, a lecturii și studiului sistematic, consecvent — singurele în măsură să amelioreze factorii componenți ai acestui control, pe care i-am pomenit mai sus. Sperăm să luați în considerare aceste modeste observații și să trageți concluziile care se impun. (Între altele, și pe aceea de a nu ne mai trimite tot ce scrieți, după cum v-am mai rugat de altfel, să vă alegeți singur cele 10—15 pagini mai reușite, pentru plicul lunar, și să le bateți la mașină).

R. BUREL : Lucrări slabe, inșiruite, superficiale. Unul dintre ele, de altfel („Cumințenia“) mi l-ați mai trimis o dată (și vă mai plîngeți de „nimic nou“, chiar în plicul în care ne trimiteți lucrări vechi !). De altfel, modul cum interpretați acest „nimic nou“ e cel puțin similator : „noul pătrunde mai greu“... etc., etc. Acest panseu e binecunoscut de toată lumea ! Ce nu ne știe, însă, este că nu vi s-a cerut dv. încă ar fi putut avea o asemenea cruzime ?...) „neștiința“ în sensul literaturii mondiale [illegible] ? Vi s-a cerut și vi se cere, pur și simplu, să aduceți cît mai bine față de pagina trimisă anterior, să obțineți, cu alte cuvinte, ce înseamnă mai bun, o ameliorare, un progres, față de propriile dv. performanțe anterioare. „Nimic nou“ înseamnă că n-ați reușit acest lucru, că ați făcut pasul pe loc, că ați rămas la aceleași nivel, dragele care n-are rost să discutăm la infinit. (Sînteți, pînă acum, singurul corespondent care n-a înțeles să înțeleagă această chestiune elementară ?)

Geo Dumitrescu

Emoția visului trăit

Lui G.D.

Generații de poeți ne stau pe umeri
fără s-o știm fără s-o știe și fără s-o spună vreunul
generații de care de luptă
trec visele noastre dincolo de vise
generații de poeți care pot confirma
ce greu se scrie o poezie bună
cît de greu e să scrii cu voce tare
generații de poeți care tînjeau după
o mașină de scris
sau măcar un stilou de duzină —
(din metalul unui singur tanc topit
oare cîte mașini de scris s-ar cîștiga ?
cîte penițe pentru stilouri de duzină ?)
tatălui meu i-ar fi plăcut să fiu poet
și fiicei mele
pe care urma s-o cheme Arghentina
și poate și fiului meu care
vinde ziare vechi în vis —
dar tatăl meu a fost poet
și tatăl tatălui meu a fost poet
fără s-o știm fără s-o știe și fără s-o spună vreunul
au scris cu pușca și brandul
nu poezii nu poeme ci epopei
le-au scris cu voce tare
să se audă bine în patria mea
care nu-i de găsit pe toate drumurile.

MARIUS TARZIU

Cîntec pentru rămînerea noastră

N-am fost niciodată un neam de arțăgoși
pornit pe cucerniri și revărsări afară.
Venind din timpuri vechi, din demni strămoși,
pămîntul ni-l iubim ca pe-o fecioară.

El ne-a dat tot : belșug și bucurie.
De-ndestulare sîntem buni și dornici.
Sufletul cald ni l-am brodat pe ie
și l-am suit în slăvi cu munții falnici.

Nu ne-am făcut din lănci blazon de casă.
Prin pomi sădiți și cîntece trăim.
La noi se face iarna de mătasă
și moartea e mutare-n țintirim.

Arar, cînd se-nfiripă-o vreme-amară
va cerbi și urși de ni se culcă-n tindă,
aprinde luna-n cer o lampă clară
și pașnic zilele ni se perindă.

EMIL GAVRILIU

La porțile lumii

Ca un blestem
Au rămas caii atitor năvălitori
Să alerge pe cer,
În formă de nori aducînd
Rodnică ploaie acestui pămînt...

Prezent și viitor
Ca doi munți stînd față în față,
Printre care sîngele tău
Fierbinte albie-și taie
Spre inima zilei.

La porțile lumii,
Luptător fără spadă și scut,
Tolba adevărului cu săgeți
Neotrăvite
Unică armă îți este.

VALERIU DRUMEȘ

Desene de Mihai Gheorghe

Recipiente pentru soare

În cuvinte nu trebuie să păstrăm ură
nici înghețatele tărmuri
pe unde bunicii
și-au pierdut înțelepciunea,
stelele le putem găzdui
numai atunci cînd doresc să ne arate
adîncimea nopților
luptați împreună cu mine
să izgonim minciuna din cuvinte
să izgonim umbrele, durerile,
oricîne mă poate vedea
odun în cuvinte crîmpeie de soare
și noaptea le presar
pe umerii copiilor
pe umerii patriei.

V. PETRESCU MĂRGEAN

Timpul cuvintelor simple

Sevele au căzut în rădăcini
ca argintul viu în termometru,
pe străzi cuvintele sînt ca frunzele
în gorunii sfîrșitului de toamnă.
A venit timpul cuvintelor simple,
ca lumina unui decembrie tălos.
Filele dicționarului cad una cîte una,
ca varul din pereții unei case părăsite.
A venit timpul cuvintelor cuprinzătoare.

PETRU APETREI

Brâncuși

Bătrîn de gînduri
C-o idee sprijin,
Idee șlefuită la simplificare,
visa românul
despre cocoșul
anunțînd
nașterea lumii.

CONSTANTIN SĂMBETEANU

Dragostea

Privirea mea întinsă pînă-n cer
e steag și curcubeu deasupra ta.
De trei ori
în trei culori se desface.

Mîna mea dreaptă,
lamă cu două ascuțișuri.
Rînjet de sabie spre regatul de pofte
sau coasă în pletele ierbii, cuminți.

Ochiul meu,
cuib pentru cele patru vînturi domestice,
pentru culoarea de mîine a zilei.

Pînă la Marea cea Mare
e inima mea.
Dumbrava ta roșie.
Trandafirul de foc pentru pasărea neagră
dăruită ție de atîtea ori.

Unde ești ?
Cine sînt ?

Un tainic joc e dragostea,
O nevindecată căutare.

NELU STANCIU

Sufletul modestiei

dacă pătrundeai în atelierul-sanctuar al pictorului Ciucurencu și reușeai să te profilezi pe albul peretelui estompat de fumul țigării, însemna că ai cîștigat încrederea omului Ciucurencu. Și asta nu trebuia să o uiți niciodată. Era un mare privilegiu, pentru un tînăr emoționat de maiestuoasa personalitate a celui ce a fost **pictorul Alexandru Ciucurencu...**

Este imposibil ca acum, cînd umbra păsării nemiloase nu se va fi risipit încă, să nu-ți amintești de cum a fost atunci cînd îl ascultai vorbind, îl ascultai gesticulînd, îl ascultai pictînd, stînd stingher și emoționat în locul pe care ți-l acceptase. Atunci Ciucurencu exista. Atunci, în acest sfîrșit de decembrie, încă mai era. Încă îi mai puteai urmări bătăile de aripi transparente ale mîinilor, devenite incredibile mîini-simbol. Pentru că mîna unui pictor așa trebuia să arate. Aidoma mîinii pianistului. Și nu știu dacă cuiva i-a venit ideea să facă mulajul mîinilor lui Ciucurencu, pentru că mîinile lui sînt mîinile pictorului etern, mîini etalon care au slujit pictorul o viață. Și-mi amintesc ce spunea marele artist despre munca lui, despre procesul de elaborare a unui tablou al său... **„Totul trece înainte prin cap. Nici nu se poate altfel. Contribuția minții trebuie să fie esențială. Acolo se adună și se elimină ce este de prisos. De**

aceea poate să difere foarte mult tonul tablourilor de starea de suflet a pictorului. Dar, în toate situațiile creerul să participe, să te angajeze ca pictor conștient față de munca pentru care te-ai dăruit o viață. Pentru că pictura e o meserie cum sînt toate meseriile pămîntului...“

Sau : **„...Întotdeauna cînd lucrez, deși nu caut contrastele, folosesc un albastru și un roșu. Totuși contrastele astea de cald și rece le caut întotdeauna“.** Și astfel căpătau viață din propria-i viață pînzele sale.

Știam că se pregătește pentru o nouă expoziție personală. Îl întrebasem ce înseamnă, de altfel, „o ultimă expoziție“ pentru un pictor care este încă în putere creatoare ? Răspunsul a venit simplu, ca din sufletul unui om modest și puternic, convins că modestia lui nu este decît stilpul de susținere al puterii însăși : **„Doresc să fac, poate, o ultimă expoziție personală, ori în decembrie, ori în ianuarie...“**

De ce **o ultimă ?** insistăsem cu întrebarea, gîndind poate la faptul că pictorul presimțea ceva. **„Poate m-oi deștepta,** mi-a răspuns, **și n-am să mai fac mereu experiențe. O expoziție înseamnă pentru mine o experiență în timp“.**

Timpul care, în acest sfîrșit de an, și-a scuturat nisipul imaginarelor ace de ceasornic al clepsidrei, spulberînd o viață, dar împlinind totul un destin. Destinul unui pictor de neînlocuit.

Și poate nu vroia să creadă că, deși pictase parcă de o veșnicie, de cîtva timp pensulele și vopselele, pînzele și șevaletul îl așteptau îngîndurate. Dar pictorul le-a lăsat în acea dureroasă așteptare...

Cornelia Djigola

Adevărul și ficțiunea „istoriei literare“

Urmare din numărul trecut

E adevărat că B. Gruia invocă la capitolul ajutorului primit de Blaga, numele cîtorva personalități de seamă ale culturii și științei românești, care l-au ajutat pe poet în perioada cunoscută. L-au ajutat cît au putut, aș preciza eu, pentru că chiar și ele, personalitățile acestea, aveau pe atunci „probleme“ și dificultăți (oare B. Gruia o fi avut probleme pe vremea aceea, sau dumnealui face parte dintre cei care cad totdeauna în picioare ?)

Adevaratele scopuri ale lui B. Gruia, fiindcă pe dumnealui nu-l interesează apărarea lui Blaga (e cineva apărat în textul din **Steaua,** dar acel cineva nu e Blaga !), se vădesc limpede de tot atunci cînd, tovarășul polemist vorbește de condiția materială precară în care se află poetul. „Nu era prea mult, desigur“, spune B. Gruia, referindu-se la veniturile poetului, nu era nici pe măsura personalității sale, dar în acei ani dificili pentru întreaga națiune, ani în care după război totul trebuia început din nimic — se poate spune că în general poetul s-a aflat“ la adăpost de dificultăți materiale, asigurîndu-i-se posibilități de existență onorabile“. Vorba aceasta din urmă — **onorabile** — ar fi superbă, dacă nu ar fi puținel cam odioasă, prin însuși faptul că s-a scris și tipărit, în numele restabilirii adevărului, nu din întîmplare. Pentru că în anii aceia, dificili, într-adevăr, personalități de „toată mîna“ (despre unele nu se mai știe nimic, din hău au ieșit, în hău s-au scufundat) luau, anual, „premii de stat“ în valoare de zeci de mii de lei, fără a mai vorbi de drepturile de autor și de celelalte „condiții“, din care s-au înfruptat, fără nici o reținere, fel de fel de nechemați, în urma cărora n-a rămas nimic. Iar Blaga îi spunea lui Ion Chinezu că ar veni bucuros la București, dacă ar „ajunge la niște parale....“ Dar avocatul de astăzi al adevărului, B. Gruia, aș îndrăzni eu să mai întreb, avea cu ce veni pînă la București pe vremea aceea (în „anii aceia dificili“) ? Dar alții, atîția, care secționau **meridianele** și **paralelele.** aveau bani de buzunar cînd plecau de acasă, sau ieșeau în lume cu traista goală ?

Cît privește articolele consacrate poetului, articole amintite cu aceeași dezinvoltură de către B. Gruia, din același punct de vedere, al reproșului adus **Caloianului,** — nu am de spus decît atîta : ar fi fost util și onest dacă ele ar fi fost fixate mai precis în timp, așa cum ar fi fost util și onest să se arate că această „reintegrare“ nu a fost decît un simplu și modest început, ieșirea lui Blaga din penumbra unei nedrepte ostracizări petrecîndu-se mult mai tîrziu, după ce el s-a stins. A fost, de fapt, o ieșire în lumină a **operei,** pentru că omul ne-a părăsit mihnit, de ce să n-o recunoaștem ? N-are rost, bineînțeles, să discutăm la infinit despre lucrurile acestea, nu e bine să ne concentrăm, toți, numai asupra unor aspecte din dezvoltarea societății noastre, neacordînd suficientă atenție altora, tot atît de importante. Dar nici să ne facem că nu știm ceea ce știm, să ne oblojim durerile și neliniștile cu fel de fel de „alcătuiri lirice“, să înăbușim și să netezim contradicțiile reale ale dezvoltării cu ajutorul unor „compuneri epice“ de mai mică sau mai mare indeminare, să inovăm falsificînd și să falsificăm inovînd, — nu cred că e bine și nici folositor nu-i, nu se poate să fie, deoarece denaturările îmbolnăvesc organismele sociale, în timp ce adevărul le tămăduiește și le înalță !

Nu discut afirmația lui B. Gruia privind ultima perioadă din viața lui Lucian Blaga. B. Gruia susține că această perioadă a fost extrem de fertilă pentru poet și ginditor. Poate că e așa, într-adevăr, dar nici în roman nu se spune că Blaga n-a lucrat în perioada cît a fost ostracizat. Dimpotrivă, în roman se arată clar că el a lucrat mult și cu spor în această vreme, nefiind deci, un „descărnat“, un „chip de mucenic bizantin“, cum i-a apărut lui B. Gruia, după ce a fost trecut prin oglinzile tuturor deformărilor. În scrisoarea citată, Blaga spune, după ce vorbește de traducerea lui **Faust** și de cele „vreo sută de poezii inedite“ : „Aș putea să vă citesc și din alte volume, căci am vreo 10 în manuscris“, aceasta fiind o dovadă în plus, nu a „nimicirii“, nici a „descărnării“, ci a invincibilității **poeziei,** a puterii care însoțește întotdeauna creația sinceră și autentică, fapt care ar trebui să-i cam pună pe gînduri pe mistificatori și pe ostracizatori, indiferent de interesele care îi determină să se ridice împotriva adevărului și a frumosului, care sînt fără moarte !

Aș fi vrut, drept spun, să încheiu altfel aceste însemnări. Intenționam să citez măcar un paragraf dintr-un articol „programatic“ scris de B. Gruia. Cum nu am găsit pe nicăieri un asemenea articol, mă văd silit să închei cu o recomandare, sfătuindu-l pe B. Gruia să se ducă din nou la Lancrăm, să-l caute pe țăranul cu care stă Blaga de vorbă în roman (**Caloianul,** vol. II, pag. 246—248), să vadă dacă a avut sau nu a avut loc convorbirea respectivă, să o confrunte cu romanul, să vadă dacă s-au produs sau nu s-au produs denaturări la „reproducere“, dacă a spus sau nu a spus Blaga vorbele citate de carte, dacă a zis sau nu a zis ceva referitor la **umbră** sau la **gorun.** Pe urmă, după ce va stabili cu exactitate cît **adevăr** și cîtă **ficțiune** există în acest episod, lui B. Gruia nu-i rămîne altceva de făcut decît să intre în corespondență cu acest țăran, avînd grijă totodată (experiența arată că este necesară o asemenea preocupare) ca între „scrisorile“ primite de la el și „narațiunea avocățească“ în care vor fi ele încorporate să existe o mai mare și mai limpede diferențiere „stilistică“. Se va naște astfel, după ce va fi rezolvată și problema semnăturii (nu e corect să semnezi un articol care e alcătuit, în cea mai mare parte, de altcineva) încă un capitol pentru cea de a doua ediție a volumului **„Blaga inedit, mărturii și documente“.**

Aștept cu încredere !

Ion Lăncrănjan

Autografe

Urmare din pag. 1

Am asistat la un tîrg de acest fel. D. de Chateaubriand fiind rugat pentru un tribut (ajutor, n.n.) pios de oarecare cerșetor, neavînd chiar în moment bani, denegă (refuză, n.n.) aceluia cererea în scris, cu cîteva vorbe subsemnate de dînsul, pe care cerșetorul îndată căpătă cinsprezece franci de la un samsar de autografe, care ale multor regenți faimoși abia le vindea cu cîte doi franci".

Și peregrinul francofil încheia, mîndru de regalitatea spirituală a ilustrului scriitor :

„Ian să-mi arate altă națiune, celebritate vie de speța aceasta ".

E totuși o deosebire între cele două exemple. Marelui romancier englez nu i se plătea un șiling (un leu și douăzeci și cinci de bani aur) cuvîntul, pentru cota sa autografă, ci pentru aceea de scriitor de renume mondial. Cînd Chateaubriand, cu cîteva decenii înainte, era solicitat bănește, la Paris se și exercita un intens comerț de autografe, nu numai de către „samsari“, cum spunea Ion Codru Drăgușanu, dar chiar de către librarii-anticari, care aveau pentru autografe clientela lor specială.

Cu patruzeci și cinci de ani în urmă, printr-un anunț la **Mica publicitate** a ziarului **Dimineața,** aflam că la redacție se depusese spre vînzare o scrisoare a lui Eminescu. Eram în gara Titu, cînd am citit vestea cea mare. Într-o stare paroxistică de emoție, de teamă că mi-a luat-o altul înainte, m-am prezentat după un ceas și jumătate la redacția ziarului, unde m-am liniștit văzînd că nimeni, în primul moment, nu avea habar de acel prețios depozit, iar apoi, că eram cel dintîi amator, ajuns la potou. Am plătit scrisoarea autografă și inedită a lui Eminescu către tatăl său, datată „București, 18 martie 1881“, cu suma de două mii de lei, care echivala în acel moment cu circa cincizeci de lei aur. Foarte interesanta scrisoare am publicat-o în foiletonul **Adevărului,** iar I. E. Torouțiu a reprodus-o în ale sale **Documente și studii literare** (vol. IV, Junimea, 1933).

Am fost și eu, în acea împrejurare, unul dintre cei gratificați de „sălbaticul“ autor bicefal al dicționarului, ca un maniac !

La noi n-a existat niciodată și nu există nici astăzi, o „bursă“ a cărții rare și a autografelor, bursă firește călăuzită de legea universală a raportului dintre cerere și ofertă. Dacă la ora 9 dimineața, în acea vreme, nu s-a găsit nici un amator bucureștean să se precipite la redacția ziarului **Dimineața,** ca să fie sigur de succes, asta dovedește că la acea dată autografofilii noștri erau foarte rari și nu se sculau cu noaptea în cap ca subscrisul, care făceam naveta în fiecare zi de lucru, de la Găești la București.

În acea zi de pomină pentru mine, Găeștii au fost la înălțime !

Reportaj cu stele și confetti

(relatări de la trimisul nostru special care ne-a transmis telefonic aspecte din noaptea revelionului văzute, auzite și trăite la Casa scriitorilor).

PARTEA I

E frig, e noapte, e iarnă, sînt emoționat, copleșit de numele și figurile ilustre din jur. Atmosfera e calmă, destinsă, distinsă și distantă. Se aude foarte des cuvîntul „maestre“. Poeții vorbesc în rime. Pe șoptite. Se aude o muzică fină, îndepărtată. Foșnesc rochii și manuscrise. Se bate ora 10. Intră poetul **Ion Bănuță** care împarte zîmbete și cîte un număr din revista **Albina.** Se sărută cu **Iulian Neacșu.** Cristalul lustrei tremură de emoție. Prin mijlocul sălii, se plimbă braț la braț **Paul Everac** și **Valentin Silvestru.** Se privesc în ochi și-și zîmbesc. Zîmbește și **Vasile Băran.** Nu știm de ce. Se face de zece și ceva. De la Timișoara, pe calea aerului, vine reprezentantul revistei **Orizont.** Are un caval în mînă și-o telegramă în cealaltă mînă. Aflu că-l cheamă **Damian Ureche.**

Recită frumos, fiecăruia, cîte o poezie cu dedicație. După el își face apariția **Tudor George.** E înalt, distins, fin și calm. Pe piept poartă o tăbliță pe care scrie cu litere gotice **„Ahoe“ !** Nu știm ce înseamnă dar sperăm să aflăm. Face reverențe tuturor, se așează timid într-un colț și comandă o sticlă de Sana. Începe s-o deguste cu un pai. E 10 și mult peste ceva. Tovarășul **Udriște,** portarul voluntar al Casei scriitorilor, intră zîmbind și se înclină vrînd să anunțe ceva. E înalt, rasat și are o cravată galbenă cu buline. I-a dat-o maestrul **Eugen Jebeleanu** de ziua lui. E din Bulgaria. Cravata. Își împreună mîinile, zîmbește și spune cu o dicție rară : „Tovarăși scriitori, vine de la Iași maestru **Horia Mircea Zilieru Iacoban...“.** Apoi tace fistichi și privește spre **Romulus Vulpescu** care, discret și profesional, îi șoptește ceva. Tovarășul **Udriște** are ureche fină așa că repetă : „care vine tocmai de la Iași să se simtă bine cu noi“... În cadrul ușii se arată maestrul **Eugen Barbu.** E singur și cu **Adrian Beldeanu** care-i ține căciula. Are căciulă de biber înroșară și ață ajur de bermină. Căciulă de principe. Salută. Nu prea vesel. Aruncă priviri circulare. Își caută o masă. O găsește. Se așează. Încet. Scoate o carte din buzunar și începe să citească și să adnoteze cu un creion. Nici aici nu se astîmpără. Nu cunoaște odihnă. Aruncăm o privire peste umăr. **Viața ca o pradă** de **Marin Preda.** Asta citește maestrul ! Și-i place din moment ce zîmbește la **Beldeanu** și-i recomandă să se lase de pictură. Din comuna Ciorogîrla, vine, pe jos, direct de la masa de lucru **Petre Stoica.** Are un salcîm în mînă pe care scrie „brad“. I-l dă lui **Petru Vintilă** să-și facă rame din el.

Muzica abia se simte dar se simte. Pe masă ard luminări. Poetul **Sofia Manolescu** cere un meniu dietetic cu reducere. Se arată **Sânziana Pop,** blondă ca o mină de aur. Mă înec de emoție. Se apropie de mine un maestru cu barbă puțin cărunță. Știi tu, mă, cine sînt eu ? Nu-mi dau seama și rosesc. Aflu că e **Aurel Gurghianu** care stă la Cluj-Napoca pe o **Terasă.** Se face 11 fără un pic.

Tudor George a terminat cîteva sticle de Sana. Se ridică și odată cu el încă vreo opt maeștri din zonele limitrofe. **Ahoe !** zice sonetistul niței cam tare. Dar e revelion. Se crapă ușa. Încet. Lent. Insinuant. Cinci tovarășe, una mai interesantă decît următoarea intră și se așează pe două rînduri făcînd cîte o reverență. Sînt secretarele voluntare și personale ale maestrului **Nichita Stănescu.** Se arată și el. E frumos, blond și spune versuri. În mîna dreaptă duce un tablou. În mîna stîngă o plasă. Din plasă se aude : cling ! cling! cling ! Cred că are monede antice sau cam așa ceva. Acum sînt două muzici. Una e produsă de un pikup. Cealaltă de un cor. Tovarășul **Udriște** se scoală de pe scaun și face o ușoară inspecție. Barul e intact. Tov. **Schapira,** responsabilul, de asemenea. **Horia Zilieru** dansează berbuncul. Are în stînga pe **Grigore Hagiu** și în dreapta pe **Nicolae Velea.** Acesta din urmă comandă un tort cu frișcă pentru acasă. Ușa se deschide iar. Un ins brunet cu păr negru și creț ca de miel își rotește ochii prin sală și întreabă decent : „Stimați colegi, are cineva o cheie franceză că nu vrea să se oprească mașina“. Aflu că e **Gheorghe Pituț.** Confratele de poezie **Petre Got** îi oferă cheia redacției. E bună și ea. Se trece de 11. Atmosfera e mai vivantă. Muzicile s-au înmulțit. Poeții spun poezii. Nu toți. **Romulus Vulpescu** tace melancolic dar mai avem speranțe. **Paul Everac** continuă să se plimbe cu **Valentin Silvestru.** Nu-și mai vorbesc. Nu mai zîmbesc. Se privesc doar. **Horia Zilieru Sturzu** se dezbracă de bunda mițoasă și i-o oferă lui **Tudor George Pică.** Acesta îi dă jumătate din ea tov. **Udriște.** Tov. **Udriște** o duce la garderobă. Intră **Traian Iancu** recitînd o baladă. Apoi strigă prezența și controlează legitimațiile de intrare. Controlează prin sondaj. Cine are, are. Cine n-are cu atît mai bine. **Gheorghe Pituț** revine în incintă. Cu mașină cu tot.

PARTEA a II-A

Este aproape de miezul nopții. Tovarășul **Udriște** debarasează sticlele de Sana. S-au adunat ceva. Sînt de litru. 1 leu și 70 bani spălate... **Damian Ureche** face schimb de posturi cu **Damian Necula.** Nu mai știu care e unul care invers. Maestru **Barbu** citește în continuare. **Beldeanu** ascultă și ia note. **A coborît și Ioanichie Olteanu** care e sus, în birou, și lu-

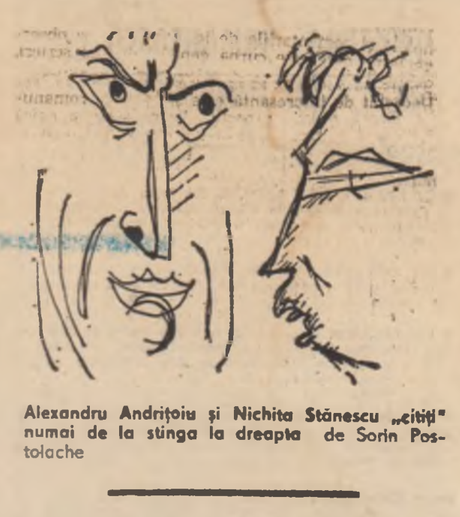

Alexandru Andrițoiu și Nichita Stănescu „citiți“ numai de la stînga la dreapta de Sorin Postolache

crează la noul număr al revistei. Numărul 2/78. E politicos. Roagă să se dea mai încet ori corul, ori muzica, ori pe **Tudor George. Dan Deșliu** dă autografe pe manșetele admiratorilor. Primul se prezintă **Gheorghe Istrate.** Îl obține. Muzica crește. Atmosfera se destinde. **Vasile Băran** cîntă romanțe plîngînd pe pieptul lui **Teodor Mazilu.** Nu prea are loc. Se aud bocănituri la ușa de la intrare. Puternice ! Tov. **Udriște** se uită la poetul **Traian Iancu.** Acesta coboară pleoapele, Tov. **Udriște** pleacă și nu mai revine. Revine în schimb **Fănuș Neagu** cu echipa națională de fotbal. Ține sub braț pe **Titi Teașcă.** Închide muzicile, corurile. Minus pe Ahoe. Își dă jos pufoaica, vestonul, vesta, cravata și ciorapii. Și începe să cînte solo : „Ursul meu din Spania / L-am adus cu sania“... Schimbă amabilități cu te miri cine. Ca să-l vadă mai bine, **Ion Băieșu** se urcă pe-un scaun. Scaunul cedează. E imitație de Bydermeier. **Traian Iancu** i-l trece în contul datoriilor. Se

Modestia EULUI liric (în viziunea lui Mihai Pinzaru-Pim)

face tîrziu... Nu mai știu cît e ora. Nu înțeleg limbajul. E mai abscons, mai ermetic. Din trei în trei secunde se aude un : **Ahoe ! Cred** că e semnalul de plecare. Tovarășul **Udriște** stă la masă cu **Paul Everac** îi citește un fragment de roman. Propriu și personal. Toți îl ascultă. În locul lui, la intrare îl suplinește **Vasile Băran.** Se descurcă. De un sfert de oră refuză să primească un tovarăș îmbrăcat în uniformă de gală albastră cu fireturi care se tot legitimează și explică. Aflu cu stupoare că e **Laurențiu Fulga.** Pînă la urmă i se dă drumul în sală cu aprobarea tov. **Udriște.** E frumos aici... Sana... E bine, tov. **Balș,** eu nu mai transmit. Și ce dacă mă penalizați ? Nu-mi pasă ! Mă fac scriitor... Dacă și **Titi Teașcă** e ! Alo ! Alo ! Întrerup ! Mă așteaptă tovarășul **Udriște** să-i citesc piesa. **Ahoe ! Ahoe !** Ahoe !... Cum ? Mă spuneți tovarășului **Dragoș.** Și ce ? Parcă dînsul nu-i aici. Are ședință cu tinerii. Așa că... **Ahoe !** Nu mai sînt emoționat... Sana...

Mircea Micu

m a p a m o n d

Martha Bibescu: atitudini antifasciste

Între 1908 și 1973 republica literelor franceze s-a îmbogățit cu scrierile ieșite de sub pana Marthei Bibescu, care s-au bucurat de un constant succes, atît la publicul cititor cît și la redutabilii critici și cronicari ai Parisului. Opera sa completează substanțial contribuția scriitorilor români la literatura Franței, ilustrată exemplar de Panait Istrati și Elena Văcărescu, de Anna Brîncoveanu, contesă de Noailles și de Tristan Tzara, ca și de mulți alții pînă în zilele noastre. Totodată, Martha Bibescu și-a făcut remarcată prezența și în lumea politico-diplomatică a anilor interbelici. Accesul la înalta societate a vremii îl avea asigurat : descindea prin mamă din neamul Mavrocordaților (care au dat Moldovei și Țării Românești cîțiva domnitori de marcă, printre care pe Constantin Mavrocordat, cel ce a desființat șerbia în țările române, fiind autorul unei întregi legislații avansate) ; prin tată — din familia Lahovarilor (părintele și unchii ei fiind în repetate rînduri miniștri în guvernele conservatoare de la pragul veacurilor XIX—XX) ; în sfîrșit, soțul ei, George-Valentin Bibescu, renumitul pionier al aviației și automobilisticii române, avea puternice legături familiale cu falnicul nume al Brîncoveanului.

Opera Marthei Bibescu, însumînd peste 30 de volume, plus alte șapte sau opt publicate sub pseudonim, impresionează prin cîteva valoroase trăsături. Dacă prioritară în tematică este romanțarea istoriei europene, fundamentală rămîne dragostea pentru poporul român, pe care Martha Bibescu l-a venerat, admirîndu-i eroicul trecut de luptă și pronosticînd încă în urmă cu peste o jumătate de veac : „Va veni o vreme cînd acest popor, care n-a fost cunoscut pînă acum, va fi luat în seamă". Patriotismul Marthei Bibescu se afirmă cu pregnanță nu numai în cele cîteva lucrări care evocă gloriosul letopiseț al românilor — reînviind personalități de talie europeană ca Ștefan cel Mare și Constantin Brîncoveanu, Mihai Viteazul și, desigur, Mavrocordații. Îl regăsim atunci cînd autoarea trece, uimitor de lesne, peste barierele de clasă și de castă și se declară categoric de partea poporului, „esențialmente curajos, răbdător, credincios", ca și atunci cînd își mărturisește dragostea sa de pămîntul românesc, pe care-l iubește „pentru lunga lui poveste și pentru suferințele-i pline de răbdare".

Noblețea spiței, dublată cu aristocrația spiritului și de faima literară, i-au deschis Marthei Bibescu toate ușile puternicilor zilei, de unde și vastitatea relațiilor ei politice. Practicînd ceea ce am putea numi pentru vremea noastră, „o diplomație personală", fără a fi atașată nici unui partid, Martha Bibescu evolua cu recunoscută și admirată dezinvoltură atît în lumea politică românească, cît și în cercurile cele mai sus puse ale statelor europene, cunoscînd de aproape mulți dintre protagoniștii arenei internaționale dintre cele două războaie mondiale.

Călătoare neobosită, Martha Bibescu era la largul ei mai cu seamă în compania liderilor politici din Anglia și Franța, state spre care se orienta politica externă românească între cele două războaie mondiale. De asemenea, la Palatul brîncovenesc de la Mogoșoaia sau în reședința de la Posada, salonul său literar era în egală măsură unul politic.

Ceea ce se cuvine cu deosebire reținut este că scriitoarea nu-și ascundea nici adeziunea la cauza democrației — desigur în tiparele parlamentarismului burghez —, nici ostilitatea față de dictaturile fasciste, care preconizau revizuirea pe calea violenței a sistemului versaillez și visau la instaurarea propriei lor hegemonii în Europa. Pe măsură ce se succedau evenimentele și agresorii marcau puncte, s-a accentuat și repulsia Marthei Bibescu față de puterile Axei, ca și față de prozeliții acestora din România — căpeteniile mișcării legionare, unele recrutate din mediul aristocratic în care trăia autoarea însăși.

Avînd recent prilejul de a-i cerceta cu minuțiozitate opera, revăzînd corespondența purtată în ultimii săi ani de viață, — s-au împlinit nu demult patru ani de la dispariția scriitoarei — citind însemnările sale zilnice inedite, Martha Bibescu ne apare acum la o nouă dimensiune — cea a unei conștiințe artistice cu constante antifasciste cu rezonanțe în egală măsură românești și europene. Paginile «Jurnalului politic» acum în pregătire la Editura Politică, aduc o viguroasă demascare a legionarilor, pe care scriitoarea îi țintuiește necruțător în același insectar, cu mentorii și patronii lor naziști.

Corespondența Marthei Bibescu vădește aceeași opțiune politică. Iată un pasaj pe deplin edificator dintr-un comentariu la o scrisoare către abatele Mugnier, de care a legat-o o prietenie statornică oglindită în cele trei volume de corespondență (inedită în România), și din care transcriem acum cîteva semnificative notații : „Ion /I. G./ Duca, cel mai vechi prieten al meu, cel care a participat la botezul meu, a fost asasinat de către legionarii naziști în mica gară Sinaia. Moartea acestui prim-ministru liberal nu a fost decît primul act din tragedia în care asasinarea lui Armand Călinescu, primul ministru provenit din partidul țărănesc al lui Iuliu Maniu, avea să fie actul II, din 1939".

După cum se vede din formularea „legionarii naziști", ea nu ezita să sublinieze cine s-a aflat în spatele ucigașilor primilor-miniștri Duca și Călinescu, ceea ce dovedește o lucidă înțelegere a mecanismului acțiunii hitleriste față de țara noastră.

Cu subtilitatea-i specifică, Martha Bibescu descrie întîlnirea din 1936 cu dictatorul italian Benito Mussolini : „L-am văzut pe «Duce». Iată cele patru propoziții pe care mi le-a spus și pe care le transcriu cu fidelitate :

— Spuneți că m-ați găsit calm.

— Spuneți că nu m-ați găsit amețit de băutură (pas grisé, căci se exprima în franceză).

— Spuneți că m-ați găsit logic.

— Spuneți că doresc pacea.

Toți doresc pacea, dar fiecare nu o acceptă decît pe a sa, oferind o anumită pace, pe care ceilalți o refuză".

La 10 ianuarie 1938, invitată la Viena de ministrul Marii Britanii în Austria, Martha Bibescu trasează un necruțător portret ambasadorului von Papen, unealtă a lui Hitler și conspirator zelos în vederea apropiatului Anschluss :

„Din camera luminoasă în care locuiesc, zăresc, în vecinătate, cornișa sumbră, acoperită de zăpadă, a ambasadei Germaniei, care astupă cerul Vienei. Vă scriu de la doi pași de această clădire, unde complotează, urzește și se zbate omul care nu a știut să demisioneze atunci cînd ucigașii trimiși de cel pe care se decisese să-l slujească au ucis, în biroul său ministerial de

la Berlin, sub ochii săi, pe secretarul său, care, pe deasupra era și logodnicul fiicei sale. Acolo, unde manevrele nu încetează niciodată, locuiesc înfricoșătorul domn von Papen, ambasadorul lui Hitler, logodnica-văduvă și întreaga sa familie".

Marthei Bibescu nu i-au scăpat uriașele greșeli ale conciliatorilor și falimentara miopie a politicii lor. Iată o notație, făcută după o întîlnire cu ambasadorul francez la Roma, în primele zile ale lunii iunie 1940, înainte, cu puțin, de prăbușirea Franței.

„François-Poncet mi s-a părut foarte mohorît la sosire, apoi, în timpul dejunului, s-a mai destins ; a vorbit, însă fără obișnuita insuflețire a conversației sale. Mintea sa zbura bătînd dintr-o singură aripă. Am plecat destul de devreme. Cu pași tăcuți, François-Poncet m-a însoțit de-a lungul protocolarului covor roșu. Atunci, în sfîrșit, și-a dat drumul : Le-am trimis tone de rapoarte ! Nu voiau să le citească, la Paris. Le-am spus — și soțul dumneavoastră le-a spus și el — ce înseamnă aviația germană ! Generalul Milch / din Liftwaffe/ a venit la Paris pentru a le spune același lucru ! Nu au vrut să creadă nimic, nu au vrut să asculte nimic. Constructorii francezi continuau să se războiască între ei, construind prototipuri rivale. A fost imposibil să fie puși de acord, să-și unifice producția !...

George spunea exact același lucru ! L-am auzit spunîndu-l și repetîndu-l, de mai bine de zece ori, prietenilor săi din aviația militară și civilă a Franței. Ambasadorul vorbea oarecum iritat, cu o furie deznădăjduită, dar preferam tonul său apatiei funcționărești de care avusesem parte atîta vreme".

Atunci cînd abordează direct sinistra personalitate a dictatorului cu svastică de la Berlin, sarcasmul autoarei se dezlănțuie nimicitor, dînd glas dezgustului și disprețului pe care i le inspira nazismul. Iată cum reproduce ea relatarea Scheilei Mac Donald (fiica fostului premier laburist britanic, James Ramsay Mac Donald), care făcuse în 1937 o vizită în Germania, pentru a încerca să antreneze tineretul în apărarea păcii.

«Abia ajunsă la periferia Berlinului, pe cînd lua masa la o cantină studențească, un SS-ist în uniformă, își făcu pompos apariția, pocni din călcîie și îi înmînă o scrisoare purtînd ca sigiliu stema Reichului. Hitler o invita să ia ceaiul cu el la Cancelarie, chiar în ziua aceea. Înainte de a răspunde, surprinsă (și în forul ei interior, scandalizată), Scheila dădu fuga la telefon și întrebă Ambasada Angliei ce trebuie să facă. „Duceți-vă neapărat" sună răspunsul și fata se duse, fără nici un chef.

Comentînd întîmplarea, nu ne-am putut împiedica să nu deplîngem amîndouă fatala nerozie a dictatorului. Acesta crezuse că avea să folosească în propriul său scop prezența în Germania a acestei tinere, venită doar pentru a întîlni studenți și studente de vîrsta ei. Hitler nu a reușit astfel decît să-și dea în vileag nebunia. Știind că era vorba de fiica primului ministru britanic și habar neavînd despre zidul de netrecut care separă familia unui ministru englez de guvernul respectiv, victimă a ignoranței și a confuziei care îi stăpîneau spiritul, patronul absolut al Germaniei își închipuia că o ceașcă de ceai, servită de mîna care-i tremura foarte tare (așa cum remarcase Sheila), avea să rezolve totul și să convingă fata.

Lansîndu-se într-un lung monolog, Hitler declară acestei tinere scoțiene — care nu-l întrebase nimic și îl asculta în tăcere — **că nu va invada Cehoslovacia**, — da ! nu ! niciodată ! **Nici Austria**, desigur — da ! nu ! niciodată ! O copleși cu explicații, cu dezvinovățiri anticipate, țipînd foarte tare și plîngîndu-se de cei ce-l bănuiau de intenții atît de rele...

Cînd își termină monologul, Sheila se ridică și îi întinse mîna, ceea ce îl obligă și pe el, să i-o întindă stingaci pe a sa, pe care o ridicase deja deasupra capului, gata să salute în stil nazist. Fata plecă, convinsă că ascultase discursul unui dement, al unui om care nu mai era stăpîn pe sine. De ce o mințise în atitea privințe ? Pentru că aparținea școlii lui Bismarck, care afirma : „Spuneți adevărul și nimeni nu vă va crede". Hitler mințea pentru a fi crezut»

După instaurarea dictaturii militaro-fasciste în țara noastră, în septembrie 1940, Martha Bibescu a întrevăzut, cu luciditate, intențiile „bestiei spurcate a Apocalipsului" nazist față de România, căreia scriitoarea îi spunea acum „Sărmana Dacie Felix" sau de-a dreptul „Dacia Infelix".

Poziția Marthei Bibescu ne apare și astăzi — la peste 32 de ani de la nimicirea hitlerismului — deosebit de semnificativă pentru atitudinea marii majorități a oamenilor de cultură din România, care l-au respins categoric ca pe o adevărată „ciumă brună" a omenirii. Constantele sale antifasciste s-au identificat pentru totdeauna cu atașamentul pentru Dacia Felix, a cărei salvare națională, în urma istoricului act de la 23 August 1944, Martha Bibescu a salutat-o cu căldură.

Cristian Popișteanu
Nicolae Minei

JEAN ORIZET

Tălmăcire de MARIA BANUȘ

● Jean Orizet s-a născut la Marsilia în 1937. Copilăria și-a petrecut-o în Burgundia. Studii — în Franța și în străinătate. După ce ocupă diverse funcții, devine ziarist, apoi viticultor în Beaujolais, meserie pe care o practică și azi. Totodată conduce, la Paris, împreună cu Jean și Michel Breton revista **Poesie I** și **Editura Saint Germain des Pres.** Jean Orizet face parte din acea categorie de poeți francezi care resping devitalizarea poeziei. El refuză căutările pur formale, experimentele asupra limbajului poetic, desprinse de realitatea afectivă. Scrie o poezie ce găsește punțile de comunicare cu cititorul.

Modern prin concizie și structura metaforei, uneori nud, nemetaforic, sugestiv, poemul lui Orizet nu se sfiește să dezvăluie afecte, stări de spirit, legătura indisolubilă cu natura, anxietatea poetului în fața poluării vertiginoase și a denaturării lumii în care trăiește.

Lui Jean Orizet i s-a decernat prestigiosul Premiu pentru poezie „Max Jacob" pentru 1976.

M. B.

Alianțe secrete

Martoră, acea dimineață, a fragedei nunți
dintre iarbă și floarea de tei
Simplicitate a secretelor alianțe
un nor, o ploaie nocturnă
sunt umilii lor făurari.

După ce lucrarea a fost săvîrșită și au pierit,
o fîreasmă ușoară dar vie rămîne
pe care nimeni, nicicînd, n-ar fi îndrăznit
s-o viseze.

Căușul anotimpurilor

Atunci ne dăm seama ce fericire e pentru noi, oamenii, să putem trăi de-a lungul zilelor, în măruntele noastre obștii, sub un acoperiș pașnic, la taclale plăcute, întîmpinați cu un bună ziua și un bună seara la fel de duioase.

ERNST JÜNGER

Iarna-duminecă
Între cărămizi de piine coaptă
bușteanul hrănea vacanța privirii
pe o piele de algă fierbinte și fărîme de sare.

Flăcările erau degetele sale atît de mobile.
Fumul, negura asta pe care Atlanticul
o dăruie-n amurg după-ncercarea solară.
Cînd focul pierea în căușul-anotimpurilor,
cele două trupuri, în cearceafurile lor,
nu mai erau decît o singură, blîndă statie.

Stăvilar tăcut în fața vremii

Ogorul meu e vremea
GOETHE

Stăvilar tăcut în fața vremii,
viața mea solară și mecanică năpădește
cotidianul,
luminează, apoi demontează visul
și iar se înalță în jocul copiilor,
în liniștea grădinilor interioare,
în perenitatea vechilor poduri.

Tot ceea ce, cîndva, hrănea orologiile
își regăsește locul adevărat :
Chipul statuilor se-mblînzește sub lepră,
noroiul fluviilor devine bronz
în neatinsa lumină
pe care orașul o-napoiază zilei.

Partituri de iarnă

Iarnă, anotimp de artă senină, iarnă lucidă.

S. MALLARME

Gerul încremenea timpul
ca să hrănească mai bine tăcerea
Pure partituri ale iernii

Doar pîlcoiul mai încălzește puțin
tufișul, împreună cu fumul
semn vechi al primelor noastre-amintiri
cuibărite la-ncheieturile munților.

Dar nimic altceva decît precizia unei priviri
sau limpezimea ei, oferită geamurilor,
pentru a stăvili noaptea ce-naintează.

Desnădejdile mele mărunte

Orașul, acum
cînd tăceri cenușii se-mperechează
cu anumite amurguri ratate
pentru a zămisli acești monștri docili :
deznădejdile mele mărunte.

Sînt aici, de jur împrejur
și fac un zgomot de pislă.

Cînd traversez străzile
uneori cîte-o mașină oarbă
îmi strivește cîteva dintre ele.

Asta întotdeauna
doare un pic.

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

● **ÎN PRIMUL SĂU NUMĂR** din luna decembrie 1977, publicația **Revue de Liban** tipărește un articol omagial dedicat activității științifice a prof. dr. Ana Aslan.

● **LA DETROIT,** în Statele Unite, a avut loc vernisajul unei expoziții de arhitectură veche românească.

● **LA ISTAMBUL** s-a deschis expoziția **File din istoria relațiilor tradiționale româno-turce,** organizată sub auspiciile Academiei de arte frumoase de aici și a consulatului român.

● **FUNDAȚIA „ERASMUS",** patronată de prințul Bernard al Țărilor de Jos, a acordat Premiul său anual Teatrului „Țăndărică" din București, precum și altor trei teatre.

● **LA RANGOON,** capitala Birmaniei, a fost inaugurată o expoziție consacrată luptei poporului nostru pentru unitate națională și independență reflectată în creația artiștilor plastici români.

● **LA GALERIA „LA SOPRONE"** din Florența s-a deschis o expoziție de sculptură a artistului român Teodor Răducanu. Sculptorul român s-a bucurat de un frumos succes în cursul anului trecut în Italia, prin toate participările sale la manifestări prestigioase, cum au fost Concursul de pictură Pro-Loco-Bernaveggio-Milano, unde a obținut cupa și diploma conferită cu acest prilej. De asemenea, la concursul național organizat de galeria milaneză Bottega d'arte Sant' Ambroeus a obținut diploma de merit.

● **ACTIVITATEA REGIZORULUI** Liviu Ciulei în Australia se bucură de atenția susținută a presei. În **The National Times** cronicarul David Marr scria în legătură cu spiritul introdus de Liviu Ciulei la teatrul **Old Tote,** sub titlul „Profesionalismul a pătruns și în teatrul australian", următoarele : „Regizorul român a dăruit teatrului australian cîteva lucrări de maximă importanță : a introdus nivelul și măiestria imaginativă a teatrului din Europa răsăriteană. Nota specifică a succesului lui Ciulei o dă faptul că este un excelent operator de cinematografie în teatru, este un maestru desăvîrșit al imaginilor. Spectacolul lui Ciulei este într-adevăr extraordinar". Spectacolul cu „Azilul de noapte" este comentat în **The Sun :** „Regizorul oaspete Liviu Ciulei a realizat un miracol. Piesa pusă în scenă de el reprezintă un moment dramatic cum rareori s-a văzut în Australia, dar care sperăm că reprezintă un început pentru viitor. Alături de el, scenograful Helmut Sturmer a realizat excelent problema dimensiunilor scenice". **The Australian** scrie : „Liviu Ciulei, unul dintre cei mai mari regizori din lume (...). Deși nu sînt mulți australieni care au auzit de Ciulei, numele lui este sinonim în Europa cu **excelent".**

● **AFLAT ÎN STATELE UNITE** ale Americii la **Juilard School,** din New York, regizorul Liviu Ciulei montează spectacolul **Trezirea primăverii** după piesa Wedckind. Colaborarea artistului român cu Academia de artă dramatică din New York se situează în continuarea marilor sale succese din anii trecuți în lumea teatrală americană.

● **PRESA MAGHIARĂ** comentează foarte favorabil turneul formației „Ars Nova" la Festivalul de muzică contemporană de la Budapesta, Debrețin și Nyiregyhaza : „Ansamblul a prezentat șase creații ale citorva dintre cei mai reprezentativi compozitori români. A impresionat deosebit piesa **Invocații I** de Tiberiu Olah, care împletește în mod excepțional efectele noi și tradiționale ale instrumentelor, punîndu-le cu virtuozitate în slujba unei marcante expresivități muzicale. În **Vocabular I** Miriam Marbe reevaluează într-un spirit nou vechea heterofonie bizantină într-o țesătură independentă dar cu o imanentă armonie a vocilor".

din poezia cubaneză

FAYAD JAMIS

„Pentru această libertate"

Pentru această libertate a cîntecului sub ploaie
va trebui să dăm totul
Pentru această libertate de a fi strîns legați
de apriga și dulcea dorință a poporului
va trebui să dăm totul.
Pentru această libertate a florii soarelui
deschisă în zorii fabricilor
aprinse și a școlilor luminoase
și a pămîntului care trosnește și a copilului care
se deșteaptă
va trebui să dăm totul.
Nu există alternativă, ci libertatea
Nu există alt drum decît libertatea
Nu există altă patrie decît libertatea
Nu va mai fi alt poem decît puternica muzică
a libertății.
Pentru această libertate, care este teroarea
celor care întotdeauna au violat-o,
în numele fastuoaselor mizerii
Pentru această libertate care este noaptea
asupritorilor
și zorile definitive ale întregului popor
de pe acum neînvins.
Pentru această libertate care luminează ochii
duși în cap
picioarele desculțe
acoperișurile găurite
și ochii copiilor care mergeau în praf
Pentru această libertate care este imperiul
tinereții
Pentru această libertate
frumoasă ca viața
va trebui să dăm totul
și dacă este nevoie
pînă și umbra
dar niciodată nu va fi îndeajuns.

PABLO ARMANDO FERNANDEZ

Cîntecul cere un cor

Cîntecul cere un cor
Ce riu cu multe cursuri ne cheamă ?
De unde țîșnesc apele lui ?
Ce păduri hrănește, ce grădini udă ?
În umbra muntelui ce voce cîntă ?
un cîntec între geamăt și lacrimă ?
Dacă aceea ar fi o voce care să deștepte
pe cei odihniți
Dacă aceea ar fi o voce
ca în zilele copilăriei
Dacă acea voce bătrînă ar fi pierdut
cu dragostea și duritatea ei, voce teribilă
a tunetului care în auz și în piept
ar lovi pe cei adormiți ?
Oameni, ați putea s-o recunoașteți ?
Vom simula vina și a noastră este inocența
pentru că a noastră este durerea.
Pe care frunte s-au săpat urme ?
nume de răutate și luptă
nume de uciderі și înșelătorii
nume de desfriu și avariție
Împotriva cărei frunți nu se vor arunca pietre ?
Sînt ale noastre aceste zile și nopți întunecoase
Trebuie să păstrăm pentru noi această țară
pînă cînd nu va mai fi războiul
din Orient la Apus.
Și să dispară compătimirea și ura
indiferența zeilor, hotărîrea vechilor minii ale
omului.
Un cor de la om la om pentru cîntec.

ROBERTO FERNANDEZ RETAMAR

Un bărbat și o femeie

„Cine să fie ?
Un bărbat și o femeie"

Dacă un bărbat și o femeie străbat străzi
pe care nimeni nu le vede în afară de ei,
străzi cunoscute care dau spre înserare,
spre nemărginit,
Cu un fundal de peisaj vechi și nou mai
asemănător
cu o muzică decît cu o priveliște ;
dacă un bărbat și o femeie fac să răsară
copaci sub pașul lor
și lasă incandescente zidurile
și fac să se întoarcă chipurile ca atrase
de un sunet de trompetă
sau de petrecere multicoloră de saltimbanci
și cînd un bărbat și o femeie trec strada
se întrerupe gîlceava cartierului
respirațiile obosite devin suspine
Pentru că dragostea trece atît de rar încît
a o vedea este motiv
de ciudățenie, de tresărire, de uimire, de
nostalgie,
ca atunci cînd auzi vorbindu-se o limbă
care a fost cunoscută cîndva
și din care abia rămîn pe buze
murmure și amintirea lor.

În românește de
Dora Scarlat

REVISTA STRĂINĂ

● **ECHIPA „SILESIA"** turnează un nou film pentru micile ecrane, consacrat tinerilor, intitulat „Cerbul alb" Regizorul Stanislaw Jerdyka l-a invitat pe studenții Școlii superioare de artă dramatică din Varșovia și Cracovia ca să colaboreze cu el, dîndu-le roluri alături de artiști cunoscuți ca Roman Wilhelmi, Bronislaw Pawlik, Magda Teresa Woycik, Marian Opania și alții.

● **CEL DE-AL II-LEA FESTIVAL AL FILMULUI IBERO-AMERICAN** a avut loc la Madrid. Printre filmele remarcate care au suscitat interes atît în rîndul membrilor juriului, cît și în presă, menționăm : „De 70 de ori 7" de Tore Nilson și „Moartea lui Sebastian Arache și trista sa înmormîntare" de Nicolae Sarquis (Argentina), „Noua școală" (Cuba), „Los Cachorros" de mexicanul Jorge Fons, „Capete tăiate" de brazilianul Glauber Rocha, „Transplantații" (Chile). Remarcabile au fost și filmele de lung metraj columbiene și mexicane.

● **LA ÎNCEPUTUL LUNII DECEMBRIE,** la Teatrul dramatic din Belgrad, a avut loc premiera piesei „Prietenul nesigur", a treia piesă scrisă de scriitorul și dramaturgul iugoslav Ivan Ivanji, consacrată vieții și operei socialistului german Ferdinand Lassalle (1825—1864).

● **KRASINSKI. POVESTIRI BIOGRAFICE** — se intitulează volumul semnat de Sudolski Zbigniew, apărut în editura L.S.W. din Varșovia, cuprinzînd biografia completă a poetului Zygmund Krasinski. Avînd la bază surse autentice (scrisori), autorul încearcă să redea personalitatea complicată a poetului și schițează problemele socio-politice și ideologice care apar în operele lui Krasinski.

● **LA MOSCOVA** a fost construită prima parte a Galeriei de stat de artă a U.R.S.S. pe malul riului care străbate capitala Uniunii Sovietice. Este un edificiu placat cu marmură albă, într-un stil ce sugerează monumentalitatea și semnificația adîncă a fenomenului artistic. Prima parte a muzeului va avea o suprafață de 7 000 m², inscrîndu-se, în acest fel, între cele mai mari din lume, și va expune opere de artă contemporană.

● **ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ** este serbat centenarul nașterii marelui scriitor letonian Andrei Upit (1877—1970). Andrei Upit s-a născut în familia unor țărani săraci din Letonia, a fost învățător, publicist și ziarist, a scris nuvele, povestiri, versuri, foiletoane și articole de critică și romane. Este celebru romanul **Vînt de nord,** scris în închisoare, pe vremea cînd autorul suporta represiunea cercurilor reacționare. Scriitor atașat de popor, Upit declara : „La nicovala epocii sale stă scriitorul din popor... Ardă focul, sară scîntei, sus barosul ! Să făurim noi valori culturale, scînteietoare și sonore ca o lamă de oțel". Sînt cuvinte emblematice pentru gîndirea artistică a lui Upit.

● **NUMĂRUL SPECIAL** din lunile noiembrie și decembrie 1977 al revistei **Europe** este consacrat lui Alfred de Musset. Cele 280 de pagini reunesc studii și documente care privesc viața și activitatea marelui romantic francez, scrise de istorici literari și cercetători cu autoritate. Punerea în discuție, într-o revistă cu circulație largă, răspîndită pe întreaga planetă, a operei unui scriitor ce părea sortit numai curiozității arhivarilor literari, înseamnă un act de justiție a istoriei literare, o dovadă a vitalității operelor lui Musset.

● **CUNOSCUTUL CERCETĂTOR** și istoric literar Jean Starobinski a publicat, la sfîrșitul anului trecut, studiul său despre Jean Jaques Rousseau, „Transparența și obstacolul" urmat de **Șapte eseuri asupra lui Rousseau.** Este propusă o nouă viziune asupra marelui gînditor care a dominat prin spiritul său împrejurările ce au condus la Revoluția franceză de la 1789, deschizînd o nouă perspectivă asupra raportului dintre individ și societate, dintre om și natură, asupra posibilității de a cuceri fericirea, asupra dreptului de a trăi împăcat cu sine și cu lumea.

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei : 6 luni — 26 lei : 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Nicolae Ion